

Îmân ve İslâm

(Basılmadı)

Din nedir?

Din, insanları saâdet-i ebediyeye, sonsuz saâdete, huzura götürmek için Allahü teâlâ tarafından gösterilen yol demektir.

Allahü teâlâ, Âdem aleyhisselâmdan beri, her bin senede, bir Peygamber vâsıtası ile, insanlara bir din göndermiştir. Bu Peygamberlere "**Resûl**" denir.

Her asırda, en temiz bir insanı Peygamber yaparak, bunlar ile dinleri kuvvetlendirmiştir. Resûllere tâbî olan, kendilerine yeni bir din gönderilmeyen bu Peygamberlere de, "**Nebî**" denir.

Bütün Peygamberler, hep aynı îmânı söylemiş, hepsi ümmetlerinden aynı şeylere îmân etmeği istemişlerdir. Fakat, kalb ile, beden ile yapılması ve sakınılması lâzım olan şeyleri başka başka olduğundan, islâmlıkları, müslümanlıkları da ayrıdır.

Îmân nedir?

Îmân, Muhammed aleyhisselâmın, Peygamber olarak bildirdiği şeyleri, akla, tecrübeye ve felsefeye danışmaksızın, tasdîk ve itikâd etmektir, inanmaktır.

Akla uygun olduğu için tasdîk ederse, akılı tasdîk etmiş olur. Resûlü tasdîk etmiş olmaz. Veyâhud, Resûlü ve akılı birlikte tasdîk etmiş olur ki, o zaman Peygambere itimâd tam olmaz. İtimâd tam olmayınca, îmân olmaz. Çünkü, îmân parçalanamaz. Akıl, Resûlün "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" bildirdiklerini uygun bulursa, bu akılın kâmil, selîm olduğu anlaşılır.

Inanılması lâzım şey için, tecrübî ilimlere danışıp, tecrübeye uygun ise, inanır, tecrübe ile isbât edemeyince, inanmaz veya şüpheye düşerse, o zaman, tecrübesine inanmış olup, Resûle inanmamış olur ki, böyle îmân, kâmil değil, zâten îmân olmaz. Çünkü, îmân parçalanamaz. Az ve çok olmaz.

Din bilgileri, felsefe ile ölçülmeğe kalkışılırsa, bu sefer felsefeciye inanılmış olup, Peygambere inanılmış olmaz.

Allahü teâlânın var olduğunu ve Muhammed aleyhisselâmın, Allahın Peygamberi olduğunu anlamakta, aklın, felsefî ve tecrübî ilimlerin yardımı büyüktür. Fakat, bunların yardımı ile Peygambere inanıldıktan sonra, Onun bildirdiği şeylerin herbiri için akla, felsefeye ve tecrübî ilimlere danışmak doğru olmaz.

Çünkü, akıl ile, tecrübe ve felsefe yolu ile elde edilen birçok bilgilerin, zamanla değişmekte, yenileri bulununca, eskilerinin atılmakta olduğunu gösteren misâller, literatürlerde az değildir.

Îmânın muhafazası için

O hâlde îmân, Resûl-i Ekrem efendimizin , Allahü teâlâ tarafından, Peygamber olarak, bütün insanlara getirdiği ve bildirdiği emirlerin hepsine itimâd ve itikâd etmektir. Bu emirlerin, bilgilerin herhangi birine inanmamak veya şüphe etmek küfür olur, ya'nî insanın dinden çıkmasına sebep olur.

Inanmamayı gösteren her söz ve her iş, ister şaka olarak, isterse gönülden olmayarak olsun, küfür olur. Zorlanarak veya yanılarak olursa, küfür olmaz.

Îmânı ve farzları ve harâmları ya'nî dînin emir ve yasaklarını öğrenmek, bilmek şarttır. İmân edip de ibâdet edene, dînin emir ve yasaklarını yerine getirene "**Müslüman**" denir. Farzları yapıp harâmlardan kaçınan, tam müslümandır. Inandığı hâlde, dînin emir ve yasaklarını yerine getirmiyen mü'min olsa da müslümanlığı tam değildir. Amelsiz îmân sahibinin, âhirete îmânla gitmesi güç olur.

Îmân, muma benzer; dînin emir ve yasakları, mumun ışığını koruyan fener gibidir. Mum ile birlikte fener de, "**İslâmiyyet**"tir. Fenersiz, muhafazasız mum çabuk söner. İmânsız, islâm olamaz. İslâm olmayınca, îmân da yok olur.

Îmânın altı şartı

Her işte bir öncelik sırası vardır. Bu sıraya dikkat edilmezse daha sonra yapılanlar faydasız olur, bir işe yaramaz. Bunun için bir müslümanın dini bilgilerde öncelikle neyi bilmesi gerekir, dini öğrenmede öncelik sırası nasıldır, bunu iyi bilmesi şarttır.

Dini açıdan, bu sıralama ya'nî öncelik verilmesi, diğer işlere mukayeseyle çok daha önemlidir. Meselâ, bir kimsenin düzgün bir îmânı, i'tikâdı yoksa bu kimsenin yaptığı bütün ibâdetlerin, iyiliklerin hiçbir faydası olmaz.

Cenâb-ı Hak, bir insanın, **önce îmân** etmesini istiyor. Tabîî ki, bu îmânın da şartlarına uygun olması lâzım. Doğru, düzgün bir i'tikâda sahip olduktan sonra, dinin yasak ettiği şeylerden kaçınıp, dinin emrettiği şeyleri yapmak lâzımdır.

Her müslümanın öncelikle **îmânın altı şartını** bilmesi ve inanması gerekir. Bir müslüman, bu altı şarta inanıp mânâlarını bilse îmânı tamam olur.

Müslümanın **Amentünün**, bu altı şartında bildirilen şeyler hakkında, zarûfî olarak bilinmesi gereken şeyleri de, kısaca bilmesi lâzımdır.

Meselâ Amentünün birinci şartı, Allahın varlığına, birliğine inanmaktır. Fakat, Cenâb-ı Hakkın mekândan münezze, ya'nî mekânsız olduğunu bilmiyen bir kimse, bugün çok kimsenin yaptığı gibi, Allahü teâlâyı gökte bilip, konuşmalarında, **"Sen bu işi, ne kadar gizli yaparsan yap, Allah seni gökte görüyor"** derse veya duâ ederken, Allahın gökte olduğunu zannedip, başını kaldırıp gökyüzüne bakarsa, küfre düşmüş, ya'nî dinden çıkmış olur.

Eskiden, Osmanlılar zamanında, hoca efendiler nikâh kıyarken, gençlere önce îmânın şartlarını sorarlardı. Bilmiyorlarsa nikâhı kıymazlardı. Bunları, öğrenin gelin ondan sonra, derlerdi. Çünkü âkıl baliğ olduğu hâlde, bunları bilmiyen kimse, dinden çıkıyor, müslüman olarak kalamıyor.

Amentünün birinci şartı, Allahü teâlâyı inanmaktır.

Amentüdeki, **Amentü billâhi**, demek, Allahü teâlânın varlığına ve birliğine inandım, îmân ettim, demektir. Allahü teâlâ vardır ve birdir. Ortağı ve benzeri yoktur. Mekândan münezzehtir, ya'nî bir yerde değildir.

Ayrıca Allahü teâlânın sıfatlarını da bilmek şarttır. Bu sıfatlar ikiye ayrılır. Sıfat-ı zâtiyye, sıfat-ı sübûtiyye.

Sıfat-ı zâtiyye şunlardır:

- 1- **Kıdem**, Allahü teâlânın evveli yoktur.
- 2- **Bekâ**, Allahü teâlânın sonu yoktur.
- 3- **Kıyâm bi-nefsihi**, Allahü teâlâ, kimseye muhtaç değildir.
- 4- **Muhâlefetün lil-havâdis**, Allahü teâlâ kimseye benzemez.
- 5- **Vahdâniyyet**, Allahü teâlâ birdir ortağı, benzeri yoktur.
- 6- **Vücûd**, yâni var olmasıdır.

Sıfat-ı sübûtiyye şunlardır:

- 1- **Hayât**, Allahü teâlâ diridir.
- 2- **İlm**, Allahü teâlâ herşeyi bilir.
- 3- **Sem'**, Allahü teâlâ işitir.
- 4- **Basar**, Allahü teâlâ görür.
- 5- **İrâde**, Allahü teâlâ dileyicidir. Yalnız O'nun dilediği olur.
- 6- **Kudret**, Allahü teâlâ herşeye gücü yeter.
- 7- **Kelâm**, Allahü teâlâ söyleyicidir.
- 8- **Tekvîn**, Allahü teâlâ hâlikdir, yaratıcıdır. Her şeyi yaratan, yoktan var eden O'dur. O'ndan başka yaratıcı yoktur.

Cenâb-ı Haktan başkası için (**yarattı**) demek küfür olur. Ya'nî mecâz ma'nâda da olsa bu kelime kullanılmaz. İnsan birşey yaratamaz. Bugün maalesef bu kelime çok yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Meleklerle îmân

İmânın ikinci şartı, meleklerle îmândır. "Ve melâiketihî" dir. Ya'nî, ben Allahü teâlânın meleklerine inandım, îmân ettim, demektir.

Allahü teâlâ melekleri nûrdan yaratmıştır. Cisimdirler. Yemezler ve içmezler. Gökten yere inerler ve yerden göğe çıkarlar. Bir hâlden bir hâle, ya'nî her şekle girerler. Göz açıp yumacak kadar, ya'nî çok az bir zaman içinde bile Allahü teâlâyâ âsî olmazlar ve insanlar gibi günâh işlemezler. Meleklerin en üstünleri, **Cebrâil, Mikâil, İsrâfil, Azrâil** "aleyhimüsselâm" dir.

Meleklerde, erkeklik, dişilik olmaz. Piyasada birçok yerde kanatlı kadına benzer resimler var. Böyle resimler, hıristiyan hurâfeleridir. Hıristiyanlar, melekleri hâşâ Allahın kızları olarak bilirler, böyle inanırlar. Bu şekilde inanmak, böyle resimlere hürmet edip, yukarı asmak çok tehlikelidir. Bu resimler, ele geçtiğinde hemen yırtıp atılmalıdır.

İmânın üçüncü şartı, kitaplara îmândır. Amentüdeki, **"Ve kütübihî"** ifâdesi, Allahü teâlânın kitaplarına inandım, îmân ettim, demektir.

Kur'ân-ı kerîmde bildirilen, yüzdört kitaptır. Yüzü küçük kitaptır. Bunlara (**suhuf**) denir. Ve dördü büyük kitaptır. Bunlardan **Tevrât**, Mûsâ aleyhisselâma, **Zebûr**, Dâvûd aleyhisselâma, **İncil**, İsâ aleyhisselâma, Kur'ân-ı kerîm, Muhammed aleyhisselâma gönderilmiştir.

Kitapların hepsini, **Cebraîl** "aleyhisselâm" getirmiştir. En son, Kur'ân-ı kerîm nâzil olmuştur. Kur'ân-ı kerîm gönderilince, diğer kitaplar neshedilmiş, ya'nî yürürlükten kaldırılmıştır. Kur'ân-ı kerîmin gelmesi az az, âyet âyet olmuş ve yirmiüç senede tamamlanmıştır. Kur'ân-ı kerîm, kıyâmete kadar bâkîdir. Ya'nî geçerlidir. Geçersiz olmaktan ve tebdîl ile tahrîften ya'nî insanların değiştirmelerinden mahfûzdur.

Korunmuştur. Kur'ân-ı kerîmde eksiklik veya fazlalık olduğuna inanan dinden çıkar.

Îmânın dördüncü şartı, Peygamberlere îmandır. Amentüdeki "**Ve rusulihî**" kelimesi, "Allahü teâlânın Peygamberlerine îmân ettim", demektir.

Peygamberlerin ilki **Adem** aleyhisselâm ve sonuncusu, bizim Peygamberimiz **Muhammed Mustafa** sallallahü aleyhi ve sellemdir. Bu ikisinin arasında, çok peygamber gelmiş ve geçmiştir. Peygamberlerin sayısı kesin belli değil. Kitaplarda, **124 binden** fazla peygamber geldiği bildiriliyor.

Peygamberleri diğer insanlardan ayıran sadece onlara mahsûs özellikler vardır. Peygamberler hakkında bilmemiz lâzım olan sıfatlar ya'nî peygamberlere mahsûs olan özellikler yedidir: **Sıdk, Emânet, Tebliğ, İsmet, Fetânet, Adâlet, Emnü'l-azl.**

Bunların kısaca ma'nâları da şöyledir:

1- Sıdk: Bütün peygamberler, sözlerinde sâdıktır. Ya'nî doğrudur.

2- Emânet: Peygamberler emânete aslâ hıyânet etmezler.

3- Tebliğ: Peygamberler, Allahü teâlânın emir ve yasaklarının hepsini ümmetlerine bildirirler.

4- İsmet: Peygamberlerin hepsi, büyük ve küçük, bütün günâhlardan uzaktırlar. Peygamberlikleri bildirilmeden önce de, bildirildikten sonra da hiç günâh işlemezler. İnsanlardan, ma'sûm, günâhsız olan, yalnız peygamberlerdir.

5- Fetânet: Bütün Peygamberler, diğer insanlardan daha akıllıdırlar.

6- Adâlet: Peygamberler âdildirler. Kimseye haksızlık yapmazlar.

7- Emnü'l-azl: Peygamberlik görevinden alınmazlar.

Kıyâmet gününe îmân

Amentünün, Ya'nî îmânın beşinci şartı, kıyâmet gününe inanmaktır.

Amentüdeki, "**Vel-yevmil âhiri**" ifâdesi, "**Ben, kıyâmet gününe inandım, îmân ettim**" demektir. Kıyâmet günü, kabirden kalkınca başlar, insanlar Cennete ve Cehenneme gidinceye kadar devam eder.

Cennet ve Cehennem ve mîzân, ya'nî sevâbların ve günâhların tartıldığı **terâzî** ve **Sırât** köprüsü, **haşr** ya'nî toplanmak ve neşr ya'nî Cennete ve Cehenneme dağılmak, hep kıyâmet gününde olacaktır.

Kabir azâbı vardır. Kabirde **münker** ve **nekîr** adındaki iki melek suâl soracaktır.

Kabir suâlleri çok önemlidir. Bunları herkesin bilmesi, çocuklarına da öğretmesi lâzımdır. Kabirde şu suâller sorulacaktır:

Rabbim kim? Dînin hangi dindir? Kimin ümmetindensin? Kitâbın nedir? Kıblen neresidir? İ'tikâdda ve amelde mezhebin nedir?

Müslümanlar bu suâllere şöyle cevap verirler:

Rabbim Allah, Dînim islâm dinidir. Muhammed aleyhisselâmın ümmetindenim. Kitâbım, Kur'ân-ı kerîmdir. Kıblem, Kâ'be-i şerîftir. İ'tikâdda mezhebim Ehl-i sünnet vel-cemâ'attir. Amelde ise, Hanefî, Şafi'î, Hanbelî, Mâlikî mezheplerinden hangisine mensupsa, onu söyler.

Îmânı olan cevap verecek, îmânı olmıyan cevap veremeyecektir. Doğru cevap verenlerin kabri genişliyecek, buraya Cennetten bir pencere açılacaktır. Sabah ve akşam, Cennetteki yerlerini görüp, melekler tarafından iyilikler yapılacak, müjdeler verilecektir.

Bu suâllere cevap veremiyenler, kabirde azâb görecek, bağırmasını, insandan ve cinden başka her mahlûk işitecektir. Cehennemden bir pencere açılacak, sabah akşam Cehennemdeki yerini görüp, mezarda, mahşere kadar, acı azâblar çekecektir.

Îmânın altıncı şartı, hayır ve şerrin Allahtan olduğuna inanmaktır.

Amentüdeki, "**Ve bil-kaderi hayrihi ve şerrihi minallahi teâlâ**" demek, "Hayır ve şer, iyilik ve kötülük, olmuş ve olacak şeylerin cümlesi, Allahü teâlânın takdîriyle, ya'nî ezelde bilmesi ve dilemesi ve vakitleri gelince yaratması ile ve levh-i mahfûza yazmasıyla olduğuna inandım, îmân ettim. Kalbimde, aslâ şek ve şüphe yoktur." demektir.

Bu, kazâ kadere inanmak demektir.

Kazâ, kader, ya'nî alın yazısı, bir insanın doğumundan, ölümüne kadar, başına gelecek, işlerdir. Kazâ da, bu işlerin başa gelmesidir.

Amentünün sonundaki, Kelime-i şehâdetin kısaca ma'nâsı da şöyle:

"Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh" demek, "Ben şehâdet ederim ki, Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur ve yine şehâdet ederim ki, Muhammed aleyhisselâm O'nun kulu ve resûlüdür" demektir.

Peygamber efendimiz, îmânın esaslarını bu şekilde ifâde buyurmuştur. Bir kimsenin müslüman olabilmesi için, bu altı esasa inanması, şüphe etmemesi şarttır.

Biz gâibe îman ettik... Bizim îmânımız gâibedir, zâhire, görünüşe değildir. Zîrâ biz, Allahü teâlâyı, gözümüzle göremedik. Fakat görmüş gibi inandık, îmân ettik. Gâibi ancak Allahü teâlâ bilir ve dilediklerini dilediklerine bildirir. Gâib demek, duyu organları ile veya hesap, tecrübe ile anlaşılmiyan demektir.

Harâmı harâm, helâlî helâl bilip, i'tikâd etmeli, inanmalıdır.

Allahü teâlânın azâbından emin olmayıp, dâima korkmalı ve her ne kadar günâhkâr olsa da, Allahü teâlânın rahmetinden ümit kesmemelidir. Aksi takdirde îmândan çıkılır.

Îmânı muhafaza için

Sahip olunan şey ne kadar kıymetli olursa, onun korunması, muhafaza edilmesi de o derece önem kazanır. Eline çok kıymetli bir mücevher geçen bunu nasıl koruyacağını bilemez. Çaldırma korkusundan uykuları kaçar.

İnsanın en kıymetli şeyi îmânıdır. Bunu korumak için her türlü gayreti göstermesi lâzımdır.

Îmân, **sevgili Peygamberimizin, peygamber olarak, Allahü teâlâ tarafından, bütün insanlara getirdiği ve bildirdiği emir ve yasakların hepsine, aklımıza ve tecrübemize uymasa bile inanmak** demektir.

Eğer, aklımıza uygun geldiği için inanırsak aklımızı tasdik etmiş oluruz. Resûlullahı tasdik etmiş olmayız.

Inanılması lâzım şey için, tecrübî ilimlere uygun ise, inanır, tecrübe ile isbât edemeyince, inanmaz veya şüpheye düşerse, o zaman, tecrübesine inanmış olup, Resûle inanmamış olur ki, böyle îmân, îmân olmaz. Çünkü, îmân parçalanamaz. Az ve çok olmaz.

Din bilgileri, mantık ile ölçülmeye kalkışılırsa, bu sefer akla, mantığa inanılmış olup, Peygamberlere inanılmış olmaz.

Ancak, Allahü teâlânın var olduğunu ve Muhammed aleyhisselâmın, Allahın peygamberi olduğunu anlamakta, aklın ve tecrübî ilimlerin yardımı büyüktür.

Fakat, bunların yardımı ile Peygambere inanıldıktan sonra, O'nun bildirdiği şeylerin herbiri için akla, ilimlere danışmak doğru olmaz.

Çünkü, akıl ile, tecrübe ve mantık yolu ile elde edilen birçok bilgiler, zamanla değişmekte. Yenileri bulununca, eskilerinin atılmakta olduğunu gösteren misâller, literatürlerde az değildir.

Resûlullahın sözlerinden birine bile inanmamak veya iyi ve doğru olduğunda şüphe etmek küfür olur, ya'nî insanı dinden çıkarır. Din bir bütündür. Kısaca, **inanılması zarûrî olan şeylerden birine bile inanmiyan dinin tamamına inanmamış olur.**

Meselâ kişi, ben dinin her emrine inanıyorum, ancak görmediğim şeye de inanmam, cini görmediğim için inanmam dese, islâm dininin tamamına inanmamış olur. Bu kimse, sabahlara kadar namaz kılsa, oruç tutsa, herkese iyilik yapsa bunların hiçbir faydası olmaz.

Îmânda şüphe de olmaz. Şüpheli îmâna îmân denmez. Biraz inanıyorum biraz inanmıyorum şeklinde îmân olmaz.

Meselâ, bir kimse herşeyi dünyadaki şartlara göre düşünüp:

"Öldükten sonra dirilmeye inanıyorum ama, bu kadar insan tekrar nasıl dirilecek, hepsinden nasıl hesap sorulacak, acaba bu mümkün olur mu?" şeklinde tereddüt etse, bu kimse âhirete inanmamış olur. Bu düşüncede Cenâb-ı Hakkın kudretinden şüphe vardır. Dinimizde hürmet edilmesi, saygı gösterilmesi gereken şeylere hürmetsizlik eden, saygısızlık yapan, kötülenmesi, beğenilmemesi gereken şeylere hürmet eden, beğenen dinden çıkar.

Dinimizin açık şekilde harâm ettiği bir şeyi, inkâr eden de dinden çıkar. Meselâ domuz etini dinimiz harâm etmiş. Ama bir kişi, bunun sebebini trişine, tenyaya bağlayıp:

"Zamanımızda fen ilerledi. Domuzdaki trişinler rahatlıkla zararsız hâle getiriliyor. Dolayısıyla artık harâm olması ma'nâsızdır" dese, dinden çıkmış olur. Çünkü, dinimiz domuz etini harâm ederken, trişin gibi herhangi bir sebebe bağlamamıştır.

Ancak kişi, harâm olan şeyin harâmlığına inanır, nefesine uyarak yaparsa günâhkâr olur. Dinden çıkmaz. Çünkü ameller îmândan parça değildir. Ya'nî, kişi ne kadar büyük günâh işlerse işlesin, bunun günâh olduğuna inanır, yaptığından pişmânlık duyarsa, o kimse îmânlıdır. Buna îmânsız denemez.

Dinin emrini hafife almak

Dinimizin harâm ettiği bir şeyi yapanlar hangi hâllerde küfre düşerler, dün bu konu üzerinde durmuştuk. Bunun iyi anlaşılabilmesi için şöyle bir misâl verelim:

İki kimse düşünün. Birisi, alkol bağımlısı olmuş. Hergün içiyor. Sizi gördüğünde de mahçup oluyor:

- Bu zıkkımı içmenin harâm olduğunu biliyorum. Fakat bir türlü kurtulamıyorum, ne olur kurtulmam için bana yardımcı olun, diyor.

Diğeri ise her zaman içmiyor. Ayda yılda bir içiyor. Kendisine yaptığının uygun olmadığını söylediğinizde:

- Ben her zaman içmiyorum. Ayda yılda bir içiyorum. Bu kadarcık içmek harâm olmaz! diyor.

Bu durumda, birinci kimse, ikincisinden daha çok şarap, içki içtiği hâlde günâhkâr oluyor, dinden çıkmıyor. Ama **ikinci kimse, araya içtiği hâlde, dinin açık bir emrini hafife aldığı için dinden çıkıyor.**

Farzlarda da durum aynıdır. Meselâ bir kimse, Ramazanda oruç tutmadığı gibi, ayrıca müslümanların gözü önünde sokakta, açıkça yiyip içiyorsa, dinin bir farzını hafife almış olduğundan dinden çıkar. Ancak herhangi bir özründen dolayı hattâ nefisine zor geldiği için tutmaz, ama orucunu gizli gizli yerse, bu günâhkâr olmuş olur; fakat dinden çıkmaz.

İnsanı dinden çıkartan önemli bir konu da, gayr-i müslimlerin ibâdet olarak yaptıklarını yapmaktır.

Gayr-ı müslimlerin yaptıkları şeyler iki çeşittir:

Birincisi dinleri ile ilgisi olmayıp, âdet olarak yaptıkları şeyler. Meselâ, ceket, pantolon giymeleri, kravat takmaları, âdet olarak yaptıkları şeylerdir.

İkincisi, dinlerinin gereği olarak yaptıkları şeyler. Meselâ boyunlarına haç takmaları, bellerine zünnar bağlamaları, bu kısma girer.

Bunları dinlerinin gereği olarak yaptıkları için, bir müslüman bunları ne niyetle takarsa taksın, hattâ şaka için, hıristiyanlarla alay etmek için dahi olsa, dinden çıkar.

Hıristiyanların dinlerinin gereği, ibâdet niyetiyle giydikleri şeyler de böyledir. Bunun için hıristiyanlardan gelen şeylerin önce aslına bakmak lâzım. Hıristiyanlar, bunu ne için yapıyorlar. Dinlerinin icâbı olarak mı, yoksa âdet olarak mı? Bu önemlidir.

Küfür olan, dinden çıkmaya sebep olan şeyler zamanla âdet hâline gelse, bir kimse, bunun küfür olduğunu bilmeden kullansa, yine dinden çıkar.

Her müslümanın dinde bilinmesi zarûrî olan şeyleri bilmesi lâzımdır. Küfür olan şeyin çok kimse tarafından kullanılması bunu küfür âlâmeti olmaktan çıkarmaz. Çünkü bu, bilinmesi zarûrî olan bilgilerden olduğu için bilmemek özür değildir.

Küfre sebep olan şeylerden birkaç misâl verecek olursak:

İnsanlara mahsûs sıfatları Allah için kullanmak küfür olur. **"Burada ilâhi şuuru görüyoruz"** demek küfürdür. Bunun gibi, Allahü teâlâ için, **"Düşünerek"** veya **"Hesap ederek"** yahut **"plânlıyarak"** yarattı demek küfürdür. **"İslâm düşüncesi"** demek de böyledir. Çünkü, düşünmek, hesap etmek, plânlamak insanlara mahsûs şeylerdir.

Çok kimse îmânî kurtarayım derken, küfre giriyor ve bunun için de hiç üzülüyorlar. Her müslümanın küfre düşürücü söz ve hareketleri çok iyi bilmesi gerekir.

Dinde ibâdetin yeri

Her müslümanın, doğru, düzgün bir îmâna sahip olduktan sonra müslümanlığı, ya'nî dinin emir ve yasaklarını iyice öğrenmesi lâzım. Çünkü dinini bilmeyen kimse, her an yanlış birşey yapıp dinden çıkabilir. Peygamber efendimiz, **(İlim bulunan yerde müslümanlık vardır. İlim bulunmayan yerde müslümanlık kalmaz)** buyurmuştur.

Din, en güzel, en doğru şekilde ancak ilmihâl kitaplarından öğrenilir.

İlmihâl kitabı, bir müslüman için öğrenmesi zarûrî olan îmân ve ibâdet bilgilerini anlatan kitaptır. Bunun için her müslümanın elinin altında, gerektiğinde müracaat edebileceği, mu'teber bir ilmihâl kitabı bulundurması lâzım.

Tefsîrden, hadîs kitaplarından, din öğrenilmez. Birinin önüne tefsir kitabı koyup, **"Bunu oku, dini öğren"** demek, o insana yapılabilecek en büyük kötülüktür.

İmân edip gerekli ilimleri öğrendikten sonra, ibâdet yapılmazsa bu da tehlikelidir.

Çünkü, îmân, muma benzer, dinin emir ve yasakları mum etrafındaki fener gibidir. Mum ile birlikte fener de, **İslâmiyyet'**tir. Fenersiz mum çabuk söner. Kısacası îmânsız, İslâm olamaz. İslâm olmayınca, îmân da yoktur.

Bunun için îmâna kavuştuktan sonra, farzları yapıp harâmlardan kaçınmak lâzımdır. Her mü'min, farzları ya'nî Cenâb-ı Hakkın emirlerini yapmağa ve harâmlardan, ya'nî yasak ettiği şeylerden kaçınmağa mecburdur. Bir müslümana îmandan sonra farzları ve harâmları öğrenmek, bilmek de farzdır.

Dinin emir ve yasaklarını yapmada bir de sıra vardır. İmân ettikten sonra, önce harâmları, sonra da farzları öğrenmek ve haramlardan kaçıp, farzları yapmak lâzımdır. Farzları yapmayan mü'minlerin, sünnetleri, nâfile ibâdetleri kabûl olmaz. Ya'nî bunlara sevâb verilmez.

Bir kimse, bir farzı özürsüz terk ederse, bu farz borcunu ödemedikçe, bu cinsten olan hiç bir nâfile ibâdetine ve sünnetine sevâb verilmez.

Meselâ, zengin bir kimsenin zekât borcu var. Zekât borcu olduğu hâlde, hayır hasenat yapıyor, sadaka veriyor. Hâliyle zekâtını ödemediği için bunlardan hiç sevâb alamaz. Çünkü, Cenâb-ı Hak bundan önce zekât vermesini istiyor.

İbâdetleri yaparken kötü niyet karıştırmamalıdır. Farzlar yapılırken, kötü niyetler de karışırsa, borç ödenmiş, cezâdan kurtulmuş olursa da, vadedilen o büyük sevâba kavuşamaz.

Meselâ kişi başkalarının da görmesi için namazını herkesin gözü önünde kılsa veya yalnızken çabuk çabuk kıldığı halde, başkalarının yanında uzun ve ta'dili erkân üzere kılsa, ibâdetine kötü niyet karıştırmış olur.

İbâdetleri harâm işliyerek yapmak câiz değildir. Harâm işliyenlerin ibâdetleri sahih, ya'nî geçerli olur. Ya'nî borçlarını ödemiş olurlar ise de, sevâb kazanmazlar. Ahirette **"Sen bu farzı niçin yapmadın?"** diye hesaba çekilmekten kurtulur o kadar.

Harâmlar iyi niyet ile yapılsa da, aslâ mubâh olamaz. Ya'nî harâmlara hiçbir zaman sevâb verilemeyeceği gibi, özürsüz harâm işleyen, muhakkak günâha girer. İyi niyeti, onu günâhtan kurtarmaz. Bir kaide vardır dinimizde: **"Harâm işliyerek ibâdet yapılmaz!"**

Meselâ, birisine farz olan emr-i ma'rûfu yapmak, ya'nî islâmiyeti anlatmak için, ona yakınlaşmak maksadıyla, onunla beraber içki içemez. Burada iyi niyetin yeri yoktur.

İbâdetlerde niyetin önemi

Müslüman her işinde, **"Ben bunu ne için ve kimin için yapıyorum"** diye düşünmesi lâzımdır. Mubâhları yaparken de niyeti düzeltmek lâzımdır. Mubâh, dinimizce emir veya yasak edilmeyen şeylerdir. Bunlar iyi niyetle yapılırsa sevâb, kötü niyetle yapılırsa günâh olur.

Meselâ bir kimse, övünmek, hava atmak, gösteriş yapmak için veya kadınları, kızları avlamak için şık giyinirse, günâh işlemiş olur. Ancak, bu kimse, sünnet olduğu için, koku sürünür, şık giyinirken de maksadı, câmiye saygı, câmide yanına oturan müslümanları incitmemek, temiz, sıhhatli olmak, islâmın vakârını, şerefini korumak ise, her niyeti için ayrı sevâblar kazanır.

Günâhlar, niyetsiz veya iyi niyet ederek işlenirse, günâh olmaktan çıkmaz. **(Ameller, niyete göre iyi veya kötü olur)** hadîs-i şerîfi, tâ'atlara ve mubâhlara niyete göre sevâb verileceğini bildirmektedir.

Bir kimse, birinin gönlünü almak için başkasını incitse veya başkasının malı ile sadaka verse, yahut harâm para ile mektep, câmi yaptırırsa, bunlara sevâb verilmez.

Günâh, iyi niyet ile işlenirse, yine günâh olur. Böyle işleri yapmamak sevâbdır. Bilerek yaparsa, büyük günâh olur.

İnsan, mubâh bir işe başlarken, niyetine dikkat etmelidir. Niyeti iyi ise, o işi yapmalıdır. Niyeti, yalnız Allahü teâlâ için olmazsa, yapmamalıdır. Hadîs-i şerifte:

(Allahü teâlâ, sizin sûretlerinize, mallarınıza, bakmaz. Kalblerinize ve amellerinize bakar) buyuruldu. Ya'nî, Allahü teâlâ, insanın yeni, temiz elbisesine, hayrât ve hasenâtına, malına, rütbesine bakarak sevâb ve ikrâm vermez. Bunları ne düşünce ile, ne niyet ile yaptığına bakarak, sevâb veya azâb verir.

O hâlde, her mü'mine önce lâzım, birinci farz olan şey, îmânı, farzları, harâmları öğrenmektir. Bunlar öğrenilmedikçe, müslümanlık olamaz.

Harâm olan birşeyi, meselâ içkiyi, din yasak ettiği için değil de midesine dokunduğu için içmese, bu kimse sevâb alamaz.

Harâmdan ancak Allahü teâlâdan korkarak, O yasak ettiği için sakınan, vazgeçen sevâb kazanır. Başka bir sebep ile harâm işlemezse, günâhından kurtulur, sevâb kazanmaz.

Bazı kimseler, harâma helâle dikkat etmiyor. Dikkat etmedikleri gibi, bir de **(Sen kalbime bak, kalbim temizdir. Allah kalbe bakar)** diyorlar. Bu sözün dinde yeri yoktur.

Bir kişinin kalbinin doğru ve temiz olduğuna alâmet, dinin emir ve yasaklarına uymasıdır. Böyle söyliyenerin maksadı, müslümanları aldatmaktır. Bunların bu sözlerine değer verilmez.

Günâhlar içinde yüzen kimsenin, benim kalbim temiz demesi, lağım çukurundan çıkartılan kimsenin, "Benim üzerimde birşey yoktur. Elbiselerim tertemizdir" demesine benzer.

Düzgün niyet edilmedikçe, hiçbir farz kabûl olmaz. Bunları yapabilmek için de ilim lâzımdır. Câhil sofu, şeytanın maskarası olur. Hadîs-i şerifte:

(Bir saat ilim öğrenmek veya öğretmek, sabaha kadar ibâdet etmekten daha sevâbdır) buyuruldu.

=====

Ibâdetlerin faydaları

İslâmiyyete uymağa, ibâdet etmek denir. Müslümanlar, Allahü teâlâ emrettiği için, vazîfeleri olduğu için ibâdet eder. İslâmiyyetin emirlerinde ve yasaklarında, kulların dünyaları ve âhiretleri için nice fâideler bulunmakla beraber, ibâdet ederken, Allahü teâlânın emri olduğunu, kulluk vazîfesi olduğunu niyyet etmek, düşünmek lâzımdır.

Böyle düşünmeden yapılan iş, ibâdet olmaz. Din ile ilişiği olmayan bayağı bir iş olur. Meselâ, namaz kılan adam, Allahü teâlânın emrini yerine getirmeyi ve kulluk vazîfesini yapmayı niyyet etmeyip, namazın bir spor olduğunu düşünürse, ibâdet etmiş olmaz. Spor yapmış olur.

Oruç tutanın da, yalnız mideyi dinlendirmeyi, perhîz yapmayı düşünmesi, orucun sahîh ve makbûl olmamasına sebep olur.

Savaşta canını tehlikeye koyan bir müslüman da, Allahın dînini kuvvetlendirmek, islâmiyyeti yeryüzüne yaymak ve islâm düşmanlarını kırmak için değil de, şân ve şeref, mal ve rütbe için dövüşürse, ibâdet yapmış olmaz. Cihâd sevâbı kazanmaz. Ölürse şehîd olmaz. Bedenine zarar verdiği için alkollü içkileri bırakan adam sarhoşluk günâhından kurtulamaz. Frengi, belsoğukluğu gibi korkunç hastalıklara yakalanmamak için, zinâdan sakınan kimse de, islâmiyyette, aff, temiz sayılmaz.

İslâmiyyette ibâdet yapmak için, niyyetin büyük önemi vardır. Yapılan her işin islâmiyyete uygun olup olmadığı, niyyet ile anlaşılır. Allahü teâlâ, Cehennemden kurtulmayı ve Cennete girmeyi vazîfe olarak bildirmeseydi, yalnız Cenneti, Cehennemi düşünerek yapılan ibâdetler de makbûl olmazdı.

Tasavvuf büyükleri, Evliyâ-yı kirâm, ibâdet yaparken bunları düşünmezler. Yalnız Allahü teâlânın rızâsını düşünürler. Fakat her müslümanın âhiret menfaatlerini düşünmesi, kâfi görülmüştür. İbâdetleri âdetten ayırmak için, dünya menfaatlerini düşünmemek şart olmuştur. Allah için ve âhiret menfaati için yapılan şeyler, ibâdet olmuştur. Dünya menfaati için yapılan şeyler, âdet sayılmıştır.

İslâmiyyette niyyet o kadar mühimdir ki, islâmiyyetin emrettiği birşey, dünya menfaati için yapılıncâ sahîh ve makbûl olmuyor. Dünya işi sayılıyor. Herhangi bir dünya işi de, âhiret menfaati için yapılıncâ, ibâdet hâlini alıyor.

Hadîs-i şerifte, mü'minin, zevcesine uzattığı lokmada bile sevâb kazanacağı bildiriliyor. Bu hadîs-i şerfi göz önüne alarak, düşüncesini temizleyen ve niyyetini düzelten bir kimse, yemekte, içmekte ve her türlü dünya işlerinde âhiret fâidesini gözeterek, sevâb kazanmak fırsatını elden kaçırmaz.

İnsanlar bütün işlerinde, hattâ ibâdetlerinde, dünya menfaati, maddî kazanç aramağa alıştırilırsa, menfaatperestlik, egoistlik hâsıl olur. Hâlbuki islâmiyyet, nefslerin böyle kötü isteklerini yatıştırmağı, maddîcilikten fedâkârlık etmeğı, menfaati hakîr görmeğı, ahlâkın ve rûhun temizlenmesini, yükselmesini istemektedir.

Dinin emir ve yasaklarının âhiretteki faydaları ile birlikte dünyadaki faydalarını, sosyal iyiliklerini de düşünmek yasak değildir. Hattâ, bu faydaları, zamanın yeni bilgileri ile açıklayarak anlatmak, din adamlarının vazîfesidir.

İslâmiyyete uymanın, ibâdet etmenin, dünya menfaatleri üzerine kurulmayacağı, akıl sahipleri için pek meydanda olan bir hakîkattir.

Böyle olduğunu şu âyet-i kerîme açıkça göstermektedir.

- Ahireti kazanmak için çalışanların kazançlarını artırırız. Dünya menfaati için çalışanlara da, ondan veririz. Fakat, âhirette bunların eline birşey geçmiyecektir.

Aklın anlıyamadıkları

Resûlullah efendimiz, İslâm bilgilerinin ikiye ayırdı: Fen bilgileri ve din bilgileri.

Din bilgileri, yalnız nakil ile anlaşılır. Bunların kaynağı, Kur'ân-ı kerîm ile hadîs-i şeriflerdir.

His organları ile anlaşılacak şeylerin bir sınırı vardır. Bu sınırların dışında olan bilgiler his organlarımız ile anlaşılabilir veya yanlış anlaşılır. Bundan başka, insanların hissetme kuvvetleri çok yerde hayvanlardan daha zayıftır.

His organlarımız ile anlıyamadığımız şeyleri, akıl ile bulur, anlarız. Bunun gibi aklın da bir anlayış sınırı vardır. Bu sınırın dışında olan bilgileri, akıl bulamaz ve anlıyamaz.

Akil, erişemediği şeyleri anlamağa kalkışırsa yanılır, aldanır. Böyle bilgilerde akla güvenilemez.

Meselâ, Allahü teâlânın sıfatları, Cennette ve Cehennemde olan şeyler, ibâdetlerin nasıl yapılacağı ve din bilgilerinin çoğu böyledir. Akıl bunlara eremez. Bu bilgilerde akıl ile nakil çatışırsa, nakle uyulur, aklın yanıldığı anlaşılır.

Nakil yolu ile anlaşılın, yâni Peygamberlerin söyledikleri şeyleri, akıl ile araştırmaya uğraşmak, düz yolda güç giden yüklü bir arabayı, yokuşa çıkarmak için zorlamağa benzer. Yokuşa doğru at kamçılanırsa, çabalaya çabalaya, ya yıkılıp canı çıkar. Yâhut, alışmış olduğu düz yola kavuşmak için sağa, sola ve geriye kıvrılarak arabayı yıkar ve eşyalar harap olur.

Akil da, yürüyemediği, anlayamadığı âhret bilgilerini çözmeğe zorlanırsa, ya yıkılıp, insan aklını kaçıtır veya bunları alışmış olduğu, dünya işlerine benzetmeğe kalkışarak, yanılır, aldanır ve herkesi aldatır. Akıl, his kuvveti ile anlaşılabilen veya hissedilenlere benzeyen ve onlara bağılılıkları bulunan şeyleri birbirleri ile ölçerek, iyilerini kötülerinden ayırmağa yarayan, bir âlettir. Böyle şeylere bağılılıkları olmayan varlıklara eremeyeceğinden, şaşırıp kalır. O hâlde, peygamberlerin bildirdikleri şeylere, akla danışmaksızın inanmaktan başka çâre yoktur.

Görülüyor ki, peygamberlere tâbi' olmak, aklın gösterdiği bir lüzümdür ve aklın istediği ve beğendiği bir yoldur. Peygamberlerin, aklın dışında ve üstünde bulunan sözlerini, akla danışmağa kalkışmak, akla aykırı bir iş olur.

Gecenin koyu karanlığında bilinmiyen yerlerde, pervâsızca yürümeğe ve engin denizde, acemi kaptanın, pusulasız yol almasına benzer ki, her ân uçuruma, girdâba düşebilirler.

Nitekim, felsefeciler ve tecrübeleri hayâlleri ile îzâha kalkışan maddeciler, akılları dışında bulunan sözlerinin çoğunda yanılmış, bir yandan birçok hakikatleri meydana çıkarırken, bir taraftan da, insanların saâdet-i ebediyeye kavuşmalarına mâni olmuşlardır.

Tecrübelerin dışına taşmıyan akıl sahipleri, bu acıklı hâli, her zaman görmüş ve bildirmiştir. Misâlleri çoktur.

Dîn-i islâmda aklın ermediği şeyler çoktur. Fakat, akla uymayan birşey yoktur. ^Ahret bilgileri ve Allahü teâlânın beğenip beğenmediği şeyler ve O'na ibâdet şekilleri, eğer aklın çerçevesi içinde olsalardı ve akıl ile doğru olarak, bilinebilselerdi, binlerce peygamberin gönderilmesine lüzûm kalmazdı.

Insanlar, dünya ve âhret saâdetini kendileri görebilir, bulabilirdi ve Allâhü teâlâ, hâşâ peygamberleri boş yere ve lüzûmsuz göndermiş olurdu.

Hiçbir akıl, âhret bilgilerini bulamayacağı, çözemeyeceği içindir ki, Allahü teâlâ, her asırda, dünyanın her tarafına, peygamber göndermiş ve en son kıyâmete kadar değiştirmemek üzere ve bütün dünyaya, Peygamber olarak, Muhammed aleyhisselâmı göndermiştir.

Otuziki farz

Her müslümânın, otuziki farzı bilmesi lâzımdır. Otuziki farz şunlardır: İmânın şartı **6**, İslâmın şartı **5**, Namazın farzı **12**, Abdestin farzı **4**, Guslün farzı **3**, Teyemmümün farzı **2**.

İmanın altı şartını bundan önceki yazımızda geniş olarak bildirmiştik. İslâmın beş şartı ise, **Kelime-i şehâdet, namaz kılmak, zekât vermek, oruç tutmak ve hacca gitmektir.** Zekât ve Hac gibi bazı ibadet bilgilerini belli maddi şartlara sahip olduktan sonra öğrenmek farz olur ise de imân ve namaz bilgilerini herkesin mutlaka öğrenmesi lâzımdır.

Namazın oniki şartından biri, **hadesten taharettir.** Yâni cünüp olanın gusül abdesti alması, namaz abdesti olmıyanın namaz kılmak için, namaz abdesti almasıdır. Namazın doğru olması, abdestin ve guslün doğru olmasına bağlıdır. Cünüp olan herkesin gusletmesi farzdır. Namaz vaktinin sonunda o namazı kılacak kadar zaman kalınca, gusül abdesti alması farz olur.

Bu müddet, öğleyi kılmamış kimse için, ikindi vaktine kadar yâni gusledip öğleyi kılabilceği vakte kadardır. Öğleyi kılmış kimse için ise, ikindinin sonuna kadardır.

Fakat en güzeli vakit geçirmeden hemen gusletmektir. Bildirilen bu müddetler, herhangi bir mâni, engel olduğu zaman içindir. Namaz kılmıyan kimse vaktin sonuna kadar mutlaka gusletmesi lâzımdır.

Guslü geciktirmeden almak çok sevaptır. Resûlullah efendimiz buyuruyor ki:

(Gusül abdesti almağa kalkan bir kimseye, üzerindeki kıllar adedince yâni pekçok sevâb verilir. O kadar günâhı affedilir. Cennetteki derecesi yükselir. Guslü için ona verilecek sevâb, dünyada bulunan herşeyden daha hayırlı olur. Allahü teâlâ, meleklere," Bu kuluma bakınız! Üşenmeden kalkıp, benim emrimi düşünerek, cenâbetlikten guslediyor. Şâhid olunuz ki, bu kulunun günâhlarını af ve magfiret eyledim." buyurur.)

Başka bir hadîs-i şerîfte de,

(Kirlenince, çabuk gusül abdesti alın! Çünkü kirâmen kâtibîn melekleri, cünüp gezen kimseden incinir) buyuruldu.

İslam âlimlerinin büyüklerinden **İmâm-ı Gazâlî** hazretleri, "Tanıdığım vefat etmiş bir kimseyi, rû'yâmda gördüm. Bana dedi ki, bir miktar, cünüp kaldım. Şimdi üzerime ateşten gömlek giydirdiler. Hâlâ ateş içindeyim." dediğini nakleder. Tabî ki buradaki miktar, biraz önce bahsettiğimiz müddeti aşan miktardır.

Cünüp gezmek çok büyük günâhtır. Bunun için ne yapıp yapıp en kısa zamanda gusletmelidir. Hele hele günlerce cünüp olarak gezmek bir müslümanın yapacağı iş değildir. Dedelerimizden, babalarımızdan, buz tutmuş nehirin buzunu kırıp gusül abdesti aldıklarını çok işittik.

Hadîs-i şerifte, **(Resim, köpek ve cünüp kimse bulunan eve rahmet melekleri girmez.)** buyuruldu. Cünüplüktün gusletmek sadece namazla ilgili değildir. Yâni namaz kılmayanın da gusletmesi şarttır. Melekler, zamanında gusül almayana la'net eder. Yâni cünüp gezmek büyük bir günâh, namaz kılmamak da başka büyük bir günâhtır. Namaz kılmıyan guslederse, hiç olmazsa büyük günâhların birinden kurtulmuş olur.

Herhangi bir özürle gusledememiş ise veya gusül abdesti almanın farz olduğuna inanıyor, tenbellikle almıyor ise dinden çıkmaz. Büyük günâh işlemiş olur. Ancak, gusletmenin lüzûmuna inanmıyan, gusletmediği için hiç üzülmiyen, gusletmek aklına bile gelmiyen kim olursa olsun, dinden çıkar, kâfir olur.

Sünnete uygun gusletmek

Guslün farzı üçtür:

1- Ağızını içini iyice yıkamak.

2- Burnu yıkamak.

3- Bedenin her yerini yıkamaktır.

Her ibadeti Peygamber efendimizin bildirdiği şekil ile yâni sünnet üzere yapmak lâzımdır.

Sünnet üzere gusül abdesti almak için, önce, temiz olsa da iki eli ve avret yerini yıkamalıdır. Sonra bedeninde necâset varsa buraları yıkamalı, bilâhare tam bir abdest almalı, yüzü yıkarken Allah rızası için gusle niyyet etmelidir. Sonra bütün bedene üç def'a su dökmelidir. Önce üç def'a başa, sonra sağ omuza, sonra sol omuza dökmeli, her döküşte, o taraf tamamen ıslanmalıdır.

Gusül abdesti almak çok kolaydır: Şöyle ki, düşün altına girip, ağızına, burnuna su verip bütün vücudunu baştan ayağa yıkayan, ıslatan gusletmiş olur. Meselâ yazın, denize dalıp, çıkarken de ağızına burnuna su alan gusletmiş olur. Bu kadar kolaydır.

Cünüp iken, tırnak kesmek, saç-sakal tıraşı olmak ve başka kılları kesmek mekruhtur. Kadınlık hali buna dâhil değildir. Yâni kadın bu halde iken, saç, tırnak kesebilir.

Deriye yapışmış, hamur, mum, sakız, yağlı boya gibi şeyler altına su geçirmediği için, gusle mânidir.

Bunun için bilhassa kadınlar arasında çok yaygın olan, tırnaklara sürülen oje de gusle mânidir. Çünkü, tırnak üzerinde bir tabaka teşekkül ediyor. Altına su geçirmiyor. Tırnakların üzerini yıkamak farzdır.

Saç boyaları genelde kına gibidir. Kına altına su geçirdiği için saç üzerinde yağlı boya gibi tabaka teşekkül ettirmediği için gusle mâni değildir. Altına su geçirmiyorsa tabii ki o zaman mâni olur.

Dişlerin arasında ve diş çukurunda bulunan yemek artıklarının altına su geçmezse, altı yıkanmazsa gusül abdesti geçerli olmaz.

Ağızını içini yıkamak, iğne ucu kadar ıslanmamış yer bırakmamak farz olduğu için, buna mâni olan herşey guslü geçersiz kılar. Her halükârda, ağızını içi mutlaka yıkanacak, her tarafına su degecektir.

Küpe deliğinde, küpe yoksa ve delik açıksa kulağı ıslatırken, delik ıslanırsa yetiştir. ıslanmazsa, deliği parmakla ıslatmalıdır. Bütün bunlarda ıslandığını çok zannetmek yetiştir.

Gusül abdestinden sonra, vücutta altına su geçirmiyen bir yer meselâ, yağlı boyalı bir yer görülse veya ağızını veya başka yerini yıkamağı unutan hemen boyayı kaldırıp altını ıslatması kâfidir. Namaz kılsa, sonra hatırlasa, orasını yıkayıp farzı tekrâr kılar.

Vücûdun herhangi bir yerine dövme yaptırmak haramdır. Yaptırmamalıdır. Yaptırılmış ise deriyi kazımak gerekmez. Dövme, derinin üst yüzeyinin ıslanmasına mâni değildir. Bunun için de gusle zarar vermez.

Abdestte ve gusülde, lüzûmundan fazla su kullanmak isrâf olup, harâmıdır. Peygamber efendimiz, yaklaşık 875 gr. su ile abdest alır, 4.2 litre su ile guslederdi.

Guslederken, kirden de temizlenmek istenirse o zaman, önce gusledilir. Bundan sonra da, kirden temizlenmek için yıkanılır. Veya, önce kirden temizlenir, banyodan çıkacağı vakit, gusül abdesti alır. Bu takdirde kirden temizlenene kadar gereken su harcanabilir.

Gusülden önce, idrâr çıkararak, idrâr yolunda kalmış olan menî parçasını çıkarmak, sonra gusletmek lâzımdır. İdrardan sonra gelen parçalar guslü gerektirmez. Eğer idrara çıkılmamış ise tekrar gusletmek gerekir.

Abdestli ölen, ölüm acısı çekmez

Namaz kılmak için abdest almak şart olduğu gibi, Kur'ân-ı kerîmi tutmak, Kâ'beyi tavaf etmek, tilâvet secdesi yapmak, cenâze namazı kılmak için de abdest almak lâzımdır.

Ayrıca her zaman abdestli bulunmak, yatağa abdestli girmek, abdestli yemek ve içmek çok sevâbdır. Abdestli iken ölenlere şehit sevabı verilir. Peygamber efendimiz buyurdular ki:

(Abdestli olarak ölen, ölüm acısı çekmez. Çünkü abdest îmânlı olmanın alâmetidir. Namazın anahtarı, bedenün günâhlardan temizleyicisidir.)

(Müslüman abdest alınca, günâhları kulağından, gözünden, elinden ve ayağından çıkar. Oturunca, mağfiret olunmuş olarak oturur.)

(Amellerin en hayırlısı namazdır. Abdeste devam edenler, ancak mü'minlerdir. Mü'min gündüz abdestli olmalı, gece de abdestli yatmalıdır. Böyle yapınca, Allahü teâlânın korumasında olur. Abdestli iken yiyip, içenin karnındaki yemek ve su zikreder. Karnında kaldıkları müddetçe, onun için istiğfâr ederler.)

Dinimizin her emri gibi, abdest almak da çok kolaydır. Allahü teâlâ insana yapamıyacağı, şeyleri zaten yüklemez. Abdestin farzı dörttür:

1- Yüzü, yıkamak. 2- İki kolu, dirsekler ile birlikte yıkamak. 3- Başın dörtte bir kısmını meshetmek, yâni yaş eli başa sürmek. 4- İki ayağı iki yandaki topuk kemikleri ile birlikte yıkamaktır.

Abdesten istenilen faydayı, neticeyi alabilmek için şartlarına azâmi dikkat etmek gerekir. Abdestin dört farzını yerine getiren, yâni yüzünü, kollarını yıkayan, başını mesheden ve iki ayağını yıkayan abdest almış sayılır. Bu kadarı ile yapıldığında abdest geçerli olur. Fakat, daha çok sevap almak için, sünnetlerine, müstehaplarına da uyarak almalıdır. Bunun için, önce, Allah rızası için abdest almaya niyyet edilir. Sonra, eller bileklere kadar üç defa yıkanır. Sonra sağ el ile ağıza üç kere su verilir. Sağ el ile buruna üç kerre su verip, sol el ile sümkürülür. Buruna su verdikten sonra, avuçlara su alıp, alından çene altına, şakaklara kadar yüz yıkanır.

Sonra, sol el ile, sağ kol dirseğe kadar üç defa yıkanır. Sağ ile sol kol (üç defa) dirseğe kadar (dirsek dâhil) yıkanır. Her iki kolu yıkadıktan sonra, eller tekrar ıslatılır ve o yaşlıkla baş meshedilir. Daha sonra, sağ ve sol elin şehâdet parmakları, iki kulağın deliklerine sokulur baş parmaklarla da kulakların arkasını mesheder. Ellerin dış yüzü ile enseyi mesheder.

Boynu meshettikten sonra, sol elin küçük parmağı ile, sağ ayağın küçük parmağından başlayarak, ayak parmaklarının arasını hilâlleme sûretiyle, topuklarla birlikte, sağ ayağı yıkar. Sol ayağı yıkarken, ayak parmaklarının arasını küçük parmağı ile bu sefer baş parmaktan başlayarak ayak parmaklarının arasını hilâlleme sûretiyle topuğu ile birlikte yıkar. Abdest alırken, her uzvu yıkarken okunacak duâları var ancak, abdest duâlarını bilmeyen, her uzvu yıkarken **(Kelime-i şehâdet)** okunmalıdır. Peygamber efendimiz buyurdu ki;

(Her kim abdest aldıktan sonra "İnnâ enzelnâhü" sûresini bir kere okursa, Hak teâlâ hazretleri, o kimseyi siddiklerden yazar. İki kere okursa, şehîdlerden yazar. Üç kere okursa peygamberler ile haşrolur.)

(Her kim abdest aldıktan sonra, benim üzerime on kerre salâtü selâm getirirse, Hak teâlâ hazretleri, o kişinin hüznünü giderip mesrûr eder, duâsını kabûl eder.)

Abdestin sağlık açısından önemi

Gusül abdestinin, namaz abdestinin sağlığımız açısından faydaları çoktur. İbâdet maksadıyla yapılan her iki temizlik, beden sağlığımız için pek çok faydalar hâsıl etmektedir.

Gerçi müslüman, ibâdetlerini fayda açısından ziyade Allahın emri olduğu için yapar. Fakat ba'zı faydalarını da bilmesi iyi olur. Bedenî faydalarının yanında, ruh sağlığı yönünden de faydası çoktur.

Tıp otoritelerince, tesbit edilen sayısız faydalarından ba'zılarını şöyle sıralayabiliriz:

1- Günlük hayatımızda ellerimizin dokunmadığı yer, kapmadığı mikrop kalmıyor. İşte abdest alırken, el, yüz ve ayakları yıkamak, birçok hastalıktan en güzel bir korumadır.

2- Solunum sistemimizin bekleliğini yapan burnu yıkamakla, toz ve mikrop yığınlarının vücuda girmeleri önlenmiş olmaktadır.

3- Yüz yıkamakla cilt kuvvetlenir, baştaki ağırlığı ve yorgunluğu hafifletir. Devamlı abdest alanlar, ihtiyarlasalar bile yüzlerindeki güzelliklerinin gitmemesinin sebebi budur.

4- Cünüplüğe sebep olan hallerde büyük bir enerji harcanmakta, kalb ve dolaşım hızı artmakta, solunum hızlanmaktadır. Gusül ile vücut eski zindeliğini kazanmaktadır.

5- Vücûdumuzun normalde bir statik elektrik dengesi vardır. Vücut sağlığı bu elektriksiz denge ile yakından ilgilidir. Gusül abdesti ile olumsuz elektrik gerilimini alarak, vücûdu topraklıyor ve yeniden normale döndürüyor.

Teknik ilerledikçe, yapılan ibâdetlerin faydaları, hikmetleri daha iyi anlaşılacaktır.

Hasta olup hastalığı sebebiyle su kullanamayan, su zarar veren, su ile abdest alamıyacak durumda olan hastalar ve kitaplarda bildirildiği şekilde su arayıp da bulamayanlar teyemmüm ederek, cünüplükten kurtulur veya namaz kılmak için teyemmüm eder. Şehirde her zaman su aramak farzdır. Bunun için sağlam kimse şehirde teyemmüm yapamaz.

Teyemmüm, temiz toprak, kum, kireç ve taş gibi toprak cinsinden temiz birşey ile edilir.

Teyemmüm, abdest ve gusül için bir kolaylıktır. Dînimizde, toprak ile teyemmüm de, su ile temizlenmek gibidir.

Teyemmümün farzı üçtür:

1- Niyet etmek.

2- İki elin içini temiz toprağa sürüp, yüzün tamamını meshetmek.

3- Elleri temiz toprağa vurup, önce sağ ve sonra sol kolu mesh etmek.

Dinimizde namazın diğer ibadetlere göre ayrı bir yeri olduğu için, her halükârda namaz kılınacaktır.

Dinimiz her halükârda namazı kılabilmek için de her türlü kolaylığı göstermiştir.

Hasta olup, ayakta duramayan oturarak, oturamayan yatarak, nasıl rahat durabiliyorsa o şekilde durarak namazını kılar. Başının altına yastık koyar. Yüzü kibleye karşı olur veya kibleye karşı sağ veya sol yanı üzerine yatar. Rükû' ve secdeleri başı ile imâ eder.

Namaz kılmamak, îmân zayıflığından ileri gelir. Îmânın kuvvetli olmasının alâmeti, dinin emirlerine dört elle sarılmaktır. Allahü teâlâ, namaz kılmayanın diğer ibâdetlerine va'dettiği sevâpları vermez. Namaz kılmayanın işlerinde bereket ve hayır kalmaz.

Âhirette önce namazdan sorulacaktır. Namaz imtihanını kazananın diğer imtihanları vermesi kolay olacaktır. Namaz imtihanını veremiyenin diğer ibâdetlerine geçilmeyecektir. Bunun için kitaplarda namaz üzerinde çok durulmuştur.

Namaz her devirde vardı

Âdem aleyhisselâmdan beri, her dinde bir vakit namaz var idi. Yâni her ümmet mutlaka namaz kılardı. Kimisi sabah, kimisi öğle, kimisi akşam, kimisi yatsı namazı kılardı. Hepsinin kıldığı, bir araya toplanarak bize farz edildi.

Namaz kılmak, îmânın şartı değil ise de, namazın farz olduğuna inanmak, îmânın şartıdır. Mükellef olan yâni âkil ve bâlig olan her müslümanın, hergün beş vakit namaz kılması "Farz-ı ayn"dır. Farz olduğu, Kur'ân-ı kerîmde ve hadîs-i şerîflerde, açıkça bildirilmiştir.

Yedi yaşındaki çocuğa, namaz kılmasını emretmek, on yaşında kılmaz ise, zorla kıldırmak lazımdır.

Resûlullah efendimiz, Eshâbına:

- **Birinin evi önünde nehir olsa, hergün beş kerre bu nehirde yıkansa, üzerinde kir kalır mı?** diye sordu. Eshâbı:

- Hayır, yâ Resûlallah! dediler.

Bunun üzerine Peygamber efendimiz:

- **İşte, beş vakit namazı kılanların da, böyle küçük günâhları affolunur,** buyurdu.

Namazla ilgili diğer hadîs-i şerîflerden birkaçı da şöyle:

(Namaz dinin direği, her hayrın anahtarıdır.)

(Kıyâmette kulun ilk sorguya çekileceği ibâdet namazdır. Namaz düzgün ise, diğer ameller kabûl edilir. Namaz düzgün değilse, hiçbir amel kabûl edilmez.)

Ebû Bekr-i Sıddîk hazretleri buyurdu ki:

"Beş namaz vakitleri gelince, melekler der ki; Ey Âdem oğulları, kalkınız! İnsanları yakmak için hâzırlanmış olan ateşi namaz kılarak söndürünüz."

Tembellikle namaz kılmayıp fakat, her namaz vaktinde namaz kılmadığı için üzülen, kâfir olmaz, ancak büyük günâh işlemiş olur. Hadîs imâmları, söz birliği ile bildiriyor ki, "Bir namazı vaktinde amden kılmıyan, yâni namaz vakti geçerken, namaz kılmadığı için üzülmeyen, kâfir olur veya ölürken îmânsız gider." Yâ namazı, hâtırına bile getirmiyenler, namazı vazîfe tanımayanlar ne olur? Büyüklerden biri şeytana dedi ki:

- Senin gibi mel'ûn olmak istiyen, ne yapmalıdır? İblîs sevinip:

- Benim gibi olmak istiyen, namaza ehemmiyet vermez ve doğru, yalan, herşeye yemîn eder, yâni çok yemîn eder! dedi. O kimse de:

- **Şeytan gibi mel'un olmak istemiyen hiçbir namazını bırakmamalı ve herşeye yemîn de etmemelidir,** dedi.

Din büyüklerimiz buyurmuşlar ki:

Beş şeyi yapmayan, beş şeyden mahrûm olur:

1- Malının zekâtını vermeyen, malının hayrını görmez.

2- Uşrunu vermeyenin, tarlasında, kazancında bereket kalmaz.

3- Sadaka vermeyenin, vücudunda sıhhat kalmaz.

4- Duâ etmeyen, arzûsuna kavuşamaz.

5- Namaz vakti gelince, kılmak istemeyen, son nefeste kelime-i şehâdet getiremez.

Görülüyor ki, farz namazı kılmamak, îmânsız gitmeğe sebep olmaktadır. Namaza devam, kalbin nûrlanmasına ve saadet-i ebediyeye yâni sonsuz saadete kavuşmaya vesiledir. Peygamberimiz (Namaz nûrdur.) buyurdu. Yâni, dünyada kalbi parlatır. Âhirette sıratı aydınlatır.

Namaz, kötülüklerden uzaklaştırır

Namaz kılmak, Allahü teâlânın büyüklüğünü düşünerek, O'nun karşısında kendi küçüklüğünü anlamaktır. Bunu anlayan kimse, hep iyilik yapar. Hiç kötülük yapamaz. Şartlarına uygun olarak kılınan namaz insanı kötülüklerden uzaklaştırır. Nefsine uyanın namazı sahîh olsa da, bu meyveleri veremez. Hergün beş kerre, Rabbinin huzûrunda olduğuna niyet eden kimsenin kalbi ihlâs ile dolar.

Namazda yapılması emrolunan her hareket, kalbe ve bedene faydalar sağlamaktadır. Câmilerde cemâ'at ile namaz kılmak, müslümanların kalblerini birbirlerine bağlar. Birbirlerinin kardeşleri olduklarını anlarlar. İbâdetlerin hepsini kendinde toplayan ve insanı Allahü teâlâyâ en çok yaklaştıran yararlı şey, namazdır. Peygamberimiz, **(Namaz dînin direğidir. Namaz kılan kimse, dînini kuvvetlendirir. Namaz kılmayan, elbette dînini yıkar.)** buyurdu.

Namazı doğru olarak kılmakla şereflenen bir kimse, çirkin, kötü şeyler yapmaktan korunmuş olur.

Ankebût sûresinin kırkbeşinci âyetinde meâlen, **(Doğru kılınan namaz, insanı fahşâdan ve münkerden her hâlükârda uzaklaştırır.)** buyuruldu.

İnsanı kötülüklerden uzaklaştırmayan bir namaz, doğru namaz değildir. Görünüşte namazdır. Bununla beraber, doğrusunu yapmaya kadar, bildiği kadarını yapmayı elden bırakmamalıdır.

Büyüklerimiz, **(Birşeyin hepsi yapılamazsa, azını da elden kaçırmamalıdır.)** buyurdu.

Sonsuz ihsân sâhibi olan Rabbiniz, görünüşü hakikat olarak kabûl edebilir.

Böyle bozuk namaz kılacağına, hiç kılma dememelidir. Bu sözü din düşmanları çıkarmıştır. Böyle bozuk kılacağına doğru kıl demelidir. Bu inceliği iyi anlamalıdır.

Namazları cemâ'at ile ve huşû' ve hudû' ile kılmalıdır. Çünkü, insanı dünyada ve âhirette felâketlerden, sıkıntılardan kurtaracak ancak namazdır. Mü'minûn sûresinin başındaki âyet-i kerîmede meâlen, **(Mü'minler her hâlükârda kurtulacaktır. Onlar, namazlarını huşû' ile kılanlardır.)** buyuruldu.

Gençlerin ibâdet etmeleri, namaz kılmaları daha kıymetlidir. Çünkü, nefislerinin kötü isteklerini kırmakta ve ibâdet etmek istememesine karşı gelmektedirler.

Kur'ân-ı kerîmin birçok yerinde namaz kılmak emredilmektedir. Ba'zı sinsi din düşmanlarının, câhil müslümanlara, "Sana namazı bağışladım. Artık kılma!" yahud "Allahın ve Peygamberin emrettiği namaz, herkesin yaptığı, yatıp kalkmak ve belli şeyleri okumak değildir. Allahın ismini zikretmek ve O'nun büyüklüğünü düşünmek demektir." demelerine aldanmamalıdır.

Namaz kılmak öncelikle kadar her müslümana farz-ı ayndır. Bu şekilde inanmayan dinden çıkmış olur.

Namaz, ibâdetlerin en kıymetlisidir. Namaz, İslâm dîninin direklerinden en önemlisidir. Allahü teâlâ, kullarının yalnız kendisine ibâdet etmeleri için, namazı farz etti. Nisâ sûresinin yüzüçüncü âyet-i kerimesinde meâlen; namazın mü'minler üzerine, vakitleri belirli bir farz olduğu bildirilmektedir.

Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Namaz, dînin direğidir. Namaz kılan dînini yapmış olur. Namaz kılmayan dînini yıkmış olur.)

Temizlik ve örtünmenin önemi

Necasetten taharet namazın şartlarından biridir. Namaz kılanın, derisinde, elbisesinde ve namaz kılacağı yerde, dirhem miktarından fazla necaset, pislik olmamasıdır.

Necaset, dirhem miktarından az ise namaz sahîh olur ise de, mekruh olur. Dirhem miktarı bulunursa, tahrîmen mekruh olur ve yıkamak vâcib olur. Dirhemden çok ise, yıkamak farzdır, az ise, sünnettir.

Necâset miktarı, bulaştığı zaman değil, namaza dururken olan miktarıdır.

Dirhem miktarı, katı necâsetlerde, pisliklerde yaklaşık 4.8 gr ağırlıktır. Akıcı, sıvı necâsetlerde, **açık el ayasındaki suyun yüzü genişliği kadar yüzeydir.**

Yolda rastlanan bir suyun temiz olduğu iyi bilinir veya temiz olduğu çok zan edilirse, bununla abdest alınır. Hatta, su az ise, buna necâset karıştığı iyi bilinmedikçe, bununla abdest alınır ve gusûl edilir. Teyemmüm edilmez.

Çünkü, her suyun aslı temizdir, zan ile pis olmaz. Halbuki zan ile, aslı üzere kalır. Yâni temiz kabûl edilir.

İbâdetler, fazla zan edilmekle, temiz ve doğru olur. İmân, i'tikâd ise, çok zan ile doğru olamaz, iyi

bilinmekle doğru olur. Hamama giren kimse, kurnayı veya havuzu dolu görse, içine necâset bulaştığını bilmedikçe, o su ile abdest alınabilir ve gusûl edebilir. Su akıtıp, kurnayı taşımağa lüzûm yoktur.

Namazın şartlarından biri de setr-i avrettir: Mükellef olan, yâni âkıl ve bâlig olan insanın namaz kılarken açması veya her zaman başkasına göstermesi ve başkasının bakması harâm olan yerlerine "Avret mahalli" denir.

Erkeğin ve kadının avret mahallini örtmesi, hicretin üçüncü senesinde gelen, **(Ahzâb)** ve **(Nûr)** sûrelerinde emrolundu.

Bu tarihten önce kadınlar başı açık olarak yabancı erkekler ile görüşebiliyorlardı. Çünkü o zaman daha tesettür, örtünme emri gelmemişti. Kadınların dini bir meselesi olduğunda, bizzat gelip halini Resûlullah'a anlatıyorlardı. Daha sonra bu âyet-i kerîme ile yasaklandı. Bundan sonra kadınlar mes'elelerini Resûlullah'ın hanımlarına sormaya, onlar da Resûlullah efendimize sorup cevabını kadınlara bildirmeye başladılar.

Erkekler için avret mahalli göbek ile diz kapağı arasındır. Namaz kılarken, vücudun diğer kısımlarını, kolları, başı örtmek, çorap giymek sünnettir. Açık kılmaları mekrûhtur.

Kadınların ellerinden ve yüzlerinden başka her yeri, bilekleri, sarkan saçları avrettir. Erkeğin veya kadının avret uzuvlarından herhangi birinin dörtte biri, bir rûkûn açık kalırsa, namaz bozulur. Azı açılırsa bozulmaz. Namazı mekrûh olur. Meselâ, ayağının dörtte biri açık olan kadının namazı sahîh, geçerli olmaz. Kendisi açarsa hemen bozulur.

Dinimiz kadının belli bir örtü ile kapanmasını emretmemiştir. Kadının örtünmesinde iki şart vardır: Birincisi, örtünmesi gereken yerleri örtmek. İkincisi, örtünürken uzuvların belli olmamasıdır.

Bu iki şart yerine geliyorsa istediği şekilde giyinebilir. Örtünme şekilleri örf âdete göre, yaşayışa, iklimlere göre farklı farklı olabilir. Bunlar, duruma göre, manto, eşarp, şalvar, çarşaf vb şeyler olabilir. İlla şu şekilde giyineceksin demek, müslümanı sıkıntıya sokmak olur. Dinin emrini değiştirmek, sınırlamak olur.

Geniş manto ile örtünmek âdet olan yerlerde, kadının çarşafı sokağa çıkması islâm örtüsü ile alay edilmesine sebep olursa, böyle örtünmek günâh olur.

Kur'ân-ı kerîmde geçen cilbab kelimesinin, çarşaf ma'nâsına gelmediği birçok tefsirde ve pekçok kıymetli fıkıh kitabında yazılıdır.

Yabancı kadına bakmanın günâhı

Bakılması haram olan yerlere "avret mahalli" denir. Avret mahalline bakmak büyük günâhtır. Resûlullah efendimiz vedâ haccında, **(Yabancı kadına şehvet ile bakan bir kimsenin gözleri ateşle doldurulup, sonra Cehenneme atılacaktır. Yabancı kadın ile toka edenin kolları ensesinden bağlanıp Cehenneme sokulacaktır. Yabancı kadın ile lüzumsuz yere şehvet ile konuşanlar, her kelimesi için, bin sene Cehennemde kalacaktır.)** buyurdu.

Bununla ilgili diğer hadîs-i şerîflerde şöyle buyuruldu:

(Yabancı bir kızı görüp de, Allahü teâlânın azâbından korkarak, başını ondan çeviren kimseye Allahü teâlâ ibâdetlerin tadını duyurur.)

(Allah için yapılan cihâdda düşmanı gözleyen veya Allah korkusundan ağlıyan veya harâmlara bakmıyan gözler, kıyâmette Cehennem ateşini görmeyeceklerdir.)

İnsanların, birbirine görünmesi ve bakması, dört türdür. Bunlar:

Erkeğin kadına, kadının erkeğe, erkeğin erkeğe, kadının kadına bakmasıdır. Erkeğin kadına bakması da üçe ayrılır:

Erkeğin yabancı kadına, kendi hanımına ve bakması câiz olan onsekiz akrabasına, bakmasıdır. Erkeklerin yabancı kadının yüzünden ve avuçlarının içinden ve dışından başka yerine bakmaları dört mezhebde de harâmdır.

Erkeğin, diğer bir erkeğin göbeği ile dizi arasına bakması harâmdır. Bunun dışına, şehvetsiz bakması câizdir.

Bazı cahiller, müslüman hanımlarını aldatmak için, "İslâmiyetin başlangıcında kadınlar örtünmezdi.

Peygamber zamanında, müslüman kadınları, başları, kolları açık gezerlerdi. Sonradan, kıskanç din adamları, kadınların örtünmelerini emrettiler. Kadınlar, sonradan kapandı. Umacı gibi oldu." diyorlar.

Evet, önceleri kadınlar açık gezerdi. Fakat, hicretin üçüncü senesinde **(Ahzâb)** ve beşinci senesinde **(Nûr)** sûreleri gelerek, Allahü teâlâ örtünmelerini emreyledi. Resûlullah zamanında, hür kadınlar, bütün bedenlerini örterlerdi. Bir kadının hizmetçi olmayıp, hür hanım olduğu, her yerini örtmesinden belli olurdu.

Setr-i avretten sonra, istikbâl-i kible gelir: Namazı Kâ'be-i şerîf istikametinde kılmak da farzdır. Göz sinirlerinin çapraz istikameti arasındaki açıklık, Kâ'be'ye rastlarsa, namaz sahîh olur.

Bu açı yaklaşık olarak 45 derecedir. Ramazan-ı şerîfin başlamasını hesap ile, takvîm ile önceden anlamak câiz olmaz ise de, kibleyi hesap ile, kutup yıldızı ile, pusula ile bulmak câizdir. Ayrıca bilen birine sorulur. Rastgele sorulmaz, namaz kılmıyan kimse genelde kibleyi pek bilmez.

Bunun için kibleyi bilen, sâlih müslümanlara sormak lâzımdır. Kâfire, fâsıka ve çocuklara sorulmaz. Kibleyi bilen kimseyi aramağa lüzûm yoktur. Kendisi araştırır. Karar verdiği cihete doğru kılar. Sonradan, yanlış olduğunu anlarsa, namazı îade etmez.

Kible cihetini bilmiyen kimse, mihrâba bakmadan, bilene sormadan, kendi araştırmadan kılsa, kibleye rastlamış olsa bile, namazı kabûl olmaz. Fakat, rastlamış olduğunu, namazdan sonra öğrenirse kabûl olur. Namaz arasında öğrenirse kabûl olmaz. Kibleyi araştırıp da, karar verdiği cihete kılmazsa, rastladığını anlarsa bile, tekrar kılması lâzım olur.

Vakit, Namazın Şartıdır

Namazın şartlarından biri de vaktin girmiş olmasıdır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Cebrâil aleyhisselâm Kâ'be kapısı yanında iki gün bana imâm oldu. İkimiz, fecr doğarken sabah namazını, güneş tepeden ayrılırken öğleyi, herşeyin gölgesi kendi boyu kadar uzayınca ikindiye, güneş batarken [üst kenârı gaybolunca] akşamı ve şafak kararınca yatsıyı kıldık. İkinci günü de, sabah namazını, hava aydınlanınca; öğleyi, herşeyin gölgesi kendi boyunun iki katı kadar uzayınca; ikindiye, bundan hemen sonra, akşamı oruç bozulduğu zaman, yatsıyı gecenin üçte biri olunca kıldık. Sonra, yâ Muhammed, senin ve geçmiş peygamberlerin namaz vakitleri budur. Ümmetin, beş vakit namazın herbirini, bu kıldığımız iki vaktin arasında kılsınlar dedi.)**

Hergün beş kerre namaz kılınması emrolundu. Namaz sayısının beş olduğu, buradan da anlaşılmaktadır. Bir namaz, vakti gelmeden önce meselâ beş dakika önce kılınırsa, sahîh olmaz. Hem de, büyük günâh olur. Namazın sahîh olması için, vaktinde kılmak lâzım olduğu gibi, vaktinde kıldığını bilmek, şüphe etmemek de farzdır. Hadîs-i şerîfte: **(Namaz vakitlerinin bir evveli vardır. Bir de sonu vardır.)** buyuruldu.

Sabah namazı kılarken, güneş doğmağa başlarsa, bu namaz sahîh, geçerli olmaz. İkindiye kılarken güneş batarsa, bu namaz sahîh olur. Akşamı kıldıktan sonra, uçak ile batıya gidince, güneşi görse, güneş batınca akşamı tekrâr kılar.

Ba'zı hallerde namazlar, öğle ile ikindi, akşam ile yatsı, cem' yâni birleştirilebiliyor. Bunun hükmü mezheplere göre farklıdır. Hanefî mezhebinde, yalnız Arafât meydânında ve Müzdelife'de hâcılarının iki namazı cem' etmeleri lâzımdır.

Hanbelî mezhebinde, yolculukta, hastalıkta, abdesti bozan özürlerde, abdest ve teyemmüm için meşakkat çekenlerde, a'mâ ve yer altında çalışan gibi, namaz vaktini anlamaktan âciz olanın ve canından, malından ve nâmûsundan korkanın ve geçimine zarar gelecek olanın, iki namazı cem' etmeleri câiz olur.

Namazı kılmak için işlerinden ayrılmaları mümkün olmıyanların, bu namazlarını kazâya bırakmaları, Hanefî mezhebinde câiz değildir. Bunların, yalnız böyle günlerde, Hanbelî mezhebini taklîd ederek, kılmaları câiz olur. Çünkü, Hanbelî mezhebinde, mukim olan kimse de sıkıntı olduğunda namazları birleştirebilir.

Yolculukta meşakkat, sıkıntı olduğunda ise, Hanefîler, Mâlikî veya Şafîî mezhebini taklid ederek namazları cem' edebilirler. Çünkü Mâlikîde ve Şafîîde seferde cem' etmek câizdir.

Namazları birleştirerek kılarken öğleyi ikindiden ve akşamı yatsıdan önce kılmak, birinci namaza dururken, cem' etmeği niyet etmek, birinci namazı kıldıktan hemen sonra ikincisini kılmak ve abdestin, guslün ve namazın taklid ettiği mezhebin farzlarına ve müfsidlerine uymak lâzımdır.

Namazın şartlarından biri de niyettir: Niyet, iftitâh tekbîri söylerken edilir. Daha önce de niyet etmek câizdir. Hattâ, cemâ'at ile namaz kılmak için evinden çıkan kimse, niyet etmeden imâma uysa, câiz olur. Fakat yolda, namazı bozan şeylerden birini yapmamak lâzımdır. Yürümek ve abdest almak zarar vermez. Namaza niyet etmek demek, ismini, vaktini, kibleyi, imâma uymağı irâde etmek, kalbinden geçirip, kılmayı tercih etmek demektir. Meselâ, öğlenin farzını kılarken şöyle niyet edilir: Niyet ettim Allah rızâsı için, bugünkü öğle namazının farzını kılmaya, durdum kibleye, uydum hazır olan imama. Cenâze namazına (Allahü teâlâ için namaza, meyyit için duâya.) diye niyet edilir.

Namazın İçindeki Farzlar

Namazın şartlarından biri de iftitah tekbiridir: Bu tekbir farzdır. Namaz içindeki tekbirler ise sünnettir. İftitah tekbiri namaza başlarken, "Allahü ekber" demektir. Başka kelime söylemekle olmaz.

Kadınlar, iki ellerini, omuz hizâsına kaldırır ve iftitâh tekbîrini getirir. Sonra, sağ eli, sol elin üstünde olarak, göğüze kor. Bilek kavramazlar.

AAAllahü veya ekbaar gibi, uzun söylenirse, namaz kabûl olmaz. Imâmdan önce, ekber denirse, namaza başlanmış olmaz. Ayakta iken, sağ eli, sol el üzerine koyup, sağ elin küçük ve baş parmaklarını, sol bilek etrafına halka yapmak, Sübhâneke okumak ve yalnız kılariken, Sübhâneke okuduktan sonra E'üzü, Besmele okumak sünnettir. Cemâ'ate geç gelen, imâm sessiz okuyorsa, Sübhâneke okur ve imâm selâm verdikten sonra kalkınca, tekrâr okur.

Yalnız kılan, Fâtiha okur. Fâtihadan sonra, Besmele çekmek lâzım değildir. Çekerse iyi olur. Sonra bir sûre veya üç âyet okur.

Namazın şartlarından biri de kıyamdır: Kıyam, namazın beş rüknünden birincisidir. Kıyâm, ayakta durmak demektir. Ayakta duramıyan hasta, oturarak kılar, oturamıyan hasta, sırt üstü yatıp başı ile kılar. Yüzü, semâya karşı değil, kibleye karşı olması için, başı altına yastık konur. Ayakları kibleye karşı, dizlerini dikerek yatar.

Ayakta iken, iki ayak birbirinden dört parmak eni kadar açık olmalıdır. Ayakta duramıyan hasta, ayakta başı dönen, başı, dişi, gözü veya başka yeri çok ağrıyan, idrâr, yel kaçırın, yarası akan, ayakta düşman korkusu, malın çalınma tehlikesi olan, ayakta kılınca orucu veya okuması bozulacak veya avret yeri açılacak olan kimseler, oturarak kılar.

Ayakta kılınca hastalığının artacağını veya iyi olmasının gecikeceğini kendi tecrübesi ile veya mütehassis müslüman bir tabîbin bildirmesi ile anlıyan hasta da, yere oturarak kılar.

Sandalyede oturarak namaz kılınmaz. Bu şekilde namaz kılmak hıristiyanlara benzemek olur.

Hıristiyanlar, kilisede sandalyede oturarak ayin yaparlar. Ayrıca, sandalyede oturmak için zaruret yoktur. Sandalyede oturarak namaz kılabilen yerde oturarak da namaz kılabilir. Hasta veya ayakta duramıyan rahat durabileceği şekilde oturur namazını böyle kılar. Oturamayan, yatarak kılar. Yatarken, başın altına yastık koyup başı kibleye çevirmelidir. Veya kibleye karşı sağ veya sol yanı üzerine yatar. Rükü ve secdeleri ima ile kılar.

Her halükârda namaz kılmamız şarttır. Kişinin şuuru yerinde ise, en azından başı hareket edebiliyorsa namazını kılmak zorundadır. Bazıları, imayı göz ile olur zannediyor. Göz ile namaz kılınmaz. Mutlaka boyun veya beden hareketi lazımdır. Az veya çok, hareket etmeden namaz olmaz.

Namazın şartlarından biri de kırâattir. Kırâat, ağız ile okumak demektir. Bu da farzdır. Yalnız kılanın bile kendi işitecek kadar sesli okuması şarttır. Kendi kulakları işitecek kadar sesli okumağa, haff okumak denir. Yanında olan kimselerin de işitecekleri kadar sesli okumağa, "cehrî" yâni yüksek sesle okumak denir.

Kırâat olarak, Fâtiha okumak ve sünnetlerin ve vitr namazının her rek'atında ve farzların iki rek'atında Fâtihadan başka bir de sûre veya üç âyet okumak, vâcibdir. Fâtihayı sûreden önce okumak da ayrıca vâcibdir. Fâtihayı her rek'atta bir kerre okumak da vâcibdir.

Imâmın, birinci rek'atta, ikinci rek'attan iki misli uzun okuması sünnettir. Yalnız kılan, her rek'atta aynı miktarda okuyabilir. Her namazda, ikinci rek'atta, birinciden üç âyet uzun okumak mekrûhtur. Imâmın aynı namazların aynı rek'atlarında, aynı âyetleri okumayı âdet edinmesi mekrûhtur. Birinci rek'atta okuduğunu, ikinci rek'atta da okumak tenzihen mekrûhtur. Birincide Kul'e'üzü bi-Rabbîn-nâs okursa, ikincide tekrâr okur. Çünkü tersini okumak daha kerih'tir.

Dinde kolaylık ne demektir?

Namazın şartlarından biri de rükü'dur: Namaz kılan, sûreden sonra, tekbîr getirerek rükü'ya eğilir. Rükü'da, erkekler parmaklarını açıp, dizlerin üstüne kor. Sırtını ve başını düz tutar. Rükü'da, en az, üç kerre "**Sübhâne rabbiyel-azîm**" der. Üç kerre okumadan, imâm başını kaldırsa, o da, hemen kaldırır. Rükü'da, bacaklar ve kollar dik tutulur. Kadınlar parmaklarını açmaz. Sırtını ve başını, bacaklarını, kollarını dik tutmaz. Rükü'dan kalkarken "**Semi'allahü limen hamideh**" demek, imâma ve yalnız kılan sünnettir. Cemâ'at bunu söylemez. Bunun arkasından, yalnız kılan ve cemâ'at, hemen "**Rabbenâ lekel-hamd**" der ve dik durulur ve "**Allahü ekber**" diyerek secdeye varılırken, önce sağ, sonra sol diz, sonra sağ, sonra sol el, sonra burun ve alın yere konur.

Namazın şartlarından biri de secdedir: Secdede el parmakları, birbirine bitişik, kibleye karşı, kulaklar hizâsında, baş iki el arasında olmalıdır. Alın temiz yere, ya'nî taş, toprak, tahta, yaygı üzerine koymak farz olup, burnu da beraber koymak vâcib denildi. Yalnız alın koymak mekrûhtur. Secdede en az üç kerre "**Sübhâne rabbiyel-a'lâ**" denir.

İki ayağı veya hiç olmazsa herbirinin birer parmaklarını yere koymak lâzımdır. Secdede, alın, burun ve ayaklar yerden az zaman kalkmış olursa, zararı olmaz. Secdede ayak parmaklarını bükerek, uçlarını kibleye çevirmek sünnettir.

Erkekler, kolları ve uylukları, karından ayrı bulundurur. Elleri ve dizleri yere koymak sünnettir. Topukları kıyâmda, birbirinden dört parmak eni kadar uzak, rükû'da, kavmede ve secdede bitişik tutmak sünnettir. Takkenin, saçların alını kapatmaması lâzımdır. Kadınların da, namazda alını açık olması lâzımdır. Yerin sertliğini duyacak kadar, ya'nî başını bastırınca, alını artık gömülmiyecek kadar bastırarak, halı, hasır, sedîr, kanepede üzerinde secde etmek sahîh olur.

Namazda pantolon paçalarını yukarı çekmek, bunları yukarı çekip, kıvrıp da, namaza durmak mekrûhtur. Kolları, bacakları, sığalı, kıvrık, kısa kollu namaz kılmak da mekrûhtur.

Secde için eğilemeyen hasta ve câmide başka yer bulamıyan sağlam kimse, yüksek birşey üzerine secde etmezler. Çünkü, Resûlullah efendimiz az yüksek şey üzerine dahî secde etmemiştir. Dinimiz kolaylık dinidir. Fakat herkesin kolayına geldiğini yapması değil, âlimlerin gösterdiği kolaylıktan istifade etmesi lâzımdır.

Bunun için, özü olanların dahî az yükseğe de secde etmemeleri lâzımdır.

Namazın sonuncu şartı kâde-i âhiredir: Son rek'atta, tehiyyât okuyacak kadar oturmak farzdır. Erkekler, otururken, sol ayağını parmak uçları sağa doğru dönük olarak, yere döşer. Bu ayağın üzerine oturur. Sağ ayağını dik tutar. Bunun parmakları yere değer. Parmaklarının ucu, kibleye karşı biraz bükülmüş olur. Böyle oturmak sünnettir. Kadınlar **"Teverrük"** ederek oturur. Ya'nî, kaba etlerini yere koyarak oturur. Uylukları birbirine yakın olur. Ayaklarını sağ taraftan dışarı çıkarır.

Farzdan sonra, hemen son sünnete kalkmak, arada birşey okumamak, lâzımdır. Peygamberimiz, farzı kılınca **"Allahümme entesselâm ve minkesselâm tebârekte yâ zelcelâli velikrâm"** diyecek kadar oturup, fazla oturmaz, hemen son sünneti kıları. **"Âyet-el-kürsî"** ile tesbîhleri, farzla sünnet arasında okumazdı. Bunları, son sünnetten sonra okumak, farzdan sonra okuma sevâbını hâsil eder. Farzdan önceki sünnetler de, böyle olup, farz ile sünnet arasında birşey okunursa, namazın sevâbı azalır.

Namazdaki hükümler

Namazda yapılan, fiillerin, hareketlerin, okunacak şeylerin hükümlerini bilmek lâzımdır. Bu hükümler bilinmezse, bunlar yapılmadığında veya yanlış yapıldığında, telâfisi, düzeltilmesi mümkün olmaz. Meselâ, yapılması farz olan bir fiil, unutulduğunda namaz olmaz. Yapılması sünnet olan bir fiil unutulduğunda namaz sahîh olur. Fakat sevâbı eksik olur.

Namazdaki bu fiillerin hükümleri sırasıyla şöyle:

Hanefî mezhebinde, elleri kulağın hizâsına kaldırmak **sünnet**. Ellerin ayasını, içini kibleye yöneltmek **sünnet**. Erkeklerin baş parmağını kulağın yumuşağına değdirmesi ve kadınların, ellerini omuz hizâsına kaldırmaları **müstehab**.

İlk tekbîr, ya'nî (Allahü ekber) demek **farz**. Diğer tekbîrler **sünnet**. Tekbîr aldıktan sonra, el bağlamak sünnet. Sağ eli, sol elin üstüne koymak, **sünnet**. Erkeklerin, ellerini göbekten aşağı bağlaması ve kadınların, göğsüne koyması **sünnet**. Erkeklerin, sağ elin parmaklarıyla sol elin bileğini pekçe kavraması müstehab.

Namazda, imâm olsun, cemâ'at olsun ve yalnız olsun Sübhâneke okumak **sünnet**. Imâmın veya yalnız kılanın, E'üzü okuması **sünnet**. Besmele okumak **sünnet**. Fâtiha-i şerîfe okumak ve Fâtihadan sonra, bir sûre okumak **vâcib**. Kıyâmda iken üç âyet, yâhut, üç âyet kadar uzun bir âyet okumak **farz**. Kıyâmda, ayakta iki ayak arasında dört parmak açıklık bulundurmak, rükû'a giderken topukları birleştirmek **sünnet**. Rükû'da belini eğmek **farz**. Üç kerre (Sübhânallah) diyecek kadar kalmak **vâcib**. Üç kerre (Sübhâne rabbiyelâzîm) demek sünnet. Beş kerre veya yedi kerre demek **müstehab**. Rükû'dan kıyâma doğrulduktan ve iki secde arasında doğrulup oturduktan, bir kerre (Sübhânallah) diyecek kadar beklemek, **vâcib**. Secdede, başını secdeye koymak **farz**. Üç kerre (Sübhânallah) diyecek kadar beklemek vâcib. Üç kerre (Sübhâne rabbiyel-a'lâ) demek **sünnet**. Beş kerre veya yedi kere demek **müstehab**.

Secde yaparken, önce iki diz, sonra iki el, sonra burun ve sonra alın yere konur. Baş parmaklar, kulaklar hizâsında olur. Ayakların, en az birer parmağını yere koymak **farzdır**.

Secde yeri, dizlerini koyduğu yerden yirmibeş santimetre yüksek olunca namaz **mekrûh** olur. Secdede dirsekler bedenden, karın da uyluklardan açık tutulur. Ayak parmaklarının uçları kibleye karşı tutulur. Rükû'a eğilirken topuk kemiklerini birbirine yapıştırmak **sünnet**. Secdede ise bitişik tutulur.

Kadınlar, namaza dururken, ellerini omuzlarına kadar kaldırır. Ellerini kol ağzından dışarı çıkarmaz. Sağ avucu sol üzerinde olarak göğüs üstüne kor. Rükû'da az eğilir. Belini kafası ile düz tutmaz. Rükû'da ve secdede parmaklarını açmaz. Birbirlerine yapıştırır. Ellerini dizleri üzerine kor. Dizlerini bükmez. Dizlerini tutmaz. Secdede kollarını, karnına yakın olarak yere serer. Karnını uyluklarına yapıştırır.

Kadınlar, teşehhüdde, ayaklarını sağa çıkararak yere oturur. El parmaklarının ucu dizlerine uzanır. (Erkekler de dizi kavramaz.) Parmakları birbirlerine yapışık olur.

Ka'de-i ûlâda, ilk oturuşta oturmak, **vâcib**. Ka'de-i ahîrede, son oturuşta oturmak farz. Son ka'dede tehîyyât okumak **vâcib**.

Ka'de-i ahîrelerde, salevât ya'nî sallî - bârik okumak sünnet. İkinci ve yatsının dört rek'at sünnetlerinde her ka'dede, her iki oturuşta da salevât düâlarını okumak **sünnet**, diğer duâları okumak **müstehab**. Selâm lafzî, **vâcib**. Ve selâmda, iki yanına bakmak **sünnet**. Dikkatle bakmak **müstehab**.

Seher vakti kılınan namaz

Namaz kişinin sığınağı, sıkıntıda olanların, en büyük yardımcısıdır. Çok önceleri, Horasan ilinin çok âdil, iyi kalbli bir vâlisi vardı. Adı, **Abdullah bin Tahir**. Bu vâlinin jandarmaları birgün bir kaç hırsız yakalamış, vâliye bildirmişlerdi... Getirilirken hırsızlardan birisi kaçtı. Hâdisenin olduğu sırada Hiratlı bir demirci de Nişabur'a gitmişti. Bir zaman sonra evine dönerken, yolu Horasan'dan geçiyordu. Kaçan hırsız olduğunu zannederek, yakaladılar bunu. Diğer hırsızlarla vâlinin huzûruna çıkardılar. Vâli:

- **Hepsini hapsedin!** dedi.

Bu suçlu olmayan demirci, hapisanede, seher vakti abdest alıp, iki rek'at namaz kıldı. Ellerini uzatıp:

"Yâ Rabbî! Bir suçum olmadığını ancak sen biliyorsun. Beni bu zindandan ancak sen kurtarırsın!" diye duâ etti.

Bu mazlûm demirci böyle yalvarırken, vâli evinde uyuyordu. Uyurken dört kuvvetli kimsenin gelip, tahtını ters çevirecekleri zaman uyandı uykudan. Bu rü'yâdan çok korktu. Hemen kalkıp, abdest aldı. Namaz kıldı iki rek'at. Tevbe istiğfar edip, tekrar uyudu. Tekrar o dört kimsenin tahtını yıkmak üzere olduğunu gördü ve uyandı. Kendisinde bir mazlûmun âhî olduğunu anladı. Hırsızlar hatırına geldi. Acaba içlerinde suçsuz olanlar mı vardı?

Vâli hemen hapisane müdürünü çağırıp sordu:

- **Acaba bu gece hapisanede suçsuz birisi kalmış mı?**

- Bunu bilemem efendim. Yalnız biri namaz kılıyor, çok duâ ediyor. Gözyaşları döküyor.

- **Hemen o adamı buraya getir!**

Demirciyi vâlinin huzûruna getirdiler. Vâli hâlini sorup, durumu anladı. Ve dedi ki:

- Sizden özür diliyorum. Hakkını helâl et ve şu bin gümüş hediyemi kabûl et. Ayrıca herhangi bir arzun olunca bana gel!

- **Ben hakkımı helâl ettim... Verdiğiniz hediyeyi de kabûl ettim. Fakat, işimi dileğimi senden istemeğe gelemem.**

- Niçin gelemezsiniz?

- **Çünkü benim gibi bir fakir için senin gibi bir sultanın tahtını birkaç defa tersine çeviren sahibimi bırakıp da, dileklerimi başkasına söylemek kulluğa yakışır mı hiç? Namazlardan sonra ettiğim duâlarla beni nice sıkıntılardan kurtardı. Nice muradıma kavuşturdu. Nasıl olur da başkasına sığınırım?**

Tabî ki, namazın insanı sıkıntıdan kurtarması için şartlarına uygun ve Cenâb-ı Hakka tam bir tevekkül içinde kılınması şarttır. Allaha tam bir teslimiyet şeklinde kılınmalıdır. Gerçekten, insan sıkıntıya düştüğünde hemen abdest almalı, namaz kılmalı, Kur'ân-ı kerîm okumalıdır. Tecrübeyle sabittir ki, böyle yapanların çok kerre, sıkıntılarının hafiflediği görülmüştür. Fakat, kılınan namazın şartlarına uygun olması lâzımdır. Şartlarına tam uyulmadan kılınan namaz, insanı namaz kılma borcundan kurtarır ise de, vadedilen büyük sevaplara kavuşturmaz. Peygamber aleyhisselâm bir gün:

- **En büyük hırsız, namazından çalan kimsedir,** buyurdu.

- Yâ Resûlallah! Bir kimse kendi namazından nasıl çalar? diye sordular eshâbdan. O zaman buyurdu ki:

- **Namazın rükü'ünü ve secdelerini tamam yapmamakla. Rükü'da ve secdelerde, belini yerine yerleştirip biraz durmayan kimsenin namazını Allahü teâlâ kabûl etmez.**

Namaz kılmayanın hâli

Namaz kılmamanın cezâsı çok büyüktür. Hadîs-i şerîfte, **(Bir namazı, özürsüz olarak vaktinden sonra kılan, seksen hukbe Cehennemde yanacaktır)** buyuruldu. Bir hukbe seksen senedir. Her senesi üçyüzaltmış gündür. Her günü, seksen dünya senesidir.

Kazâya kalan namazı kılacak kadar vakitlerin herbiri geçtikçe, bu bir namazın günâhı kat kat artar. Ya birkaç namaz olursa, cezâsı çok çetin olur. Her ne pahasına olursa olsun, kılmadığımız veya kılamadığımız namazlarımızı bir ân önce, kazâ etmek ve affi için tevbe etmek, çok yalvarmak lâzımdır. Namaz kılmayanın, Allahü teâlânın büyüklüğü karşısında titremesi, erimesi lâzımdır.

Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Namazı özürsüz kılmayan kimseye, Allahü teâlâ onbeş sıkıntı verir. Bunlardan altısı dünyada, üçü ölüm zamanında, üçü kabirde, üçü kabirden kalkarkendir. Dünyada olan altı azap:

- 1- Namaz kılmayanın ömründe bereket olmaz.
- 2- Allahü teâlânın sevdiği kimselerin güzelliği, sevimliliği kendine kalmaz.
- 3- Hiçbir iyiliğine sevap verilmez.
- 4- Duâları kabûl olmaz.
- 5- Onu kimse sevmez.
- 6- Müslümanların birbirlerine yaptıkları iyi duâlarının buna fâidesi olmaz.

Ölürken çekeceği azaplar:

- 1- Zelîl, kötü, çirkin can verir.
- 2- Aç olarak ölür.
- 3- Çok su içse de, susuzluk acısı ile ölür.

Mezarda çekeceği acılar:

- 1- Kabir onu sıkar. Kemikleri birbirine geçer.
- 2- Kabri Cehennem ateşi ile doldurulur. Gece, gündüz onu yakar. Cehennem ateşi dünya ateşine benzemez.
- 3- Allahü teâlâ, kabrine çok büyük yılan gönderir. Dünya yılanlarına benzemez. Hergün, her namaz vaktinde onu sokar. Bir an bırakmaz.

Kıyâmette çekeceği azaplar:

- 1- Cehenneme sürükleyen azap melekleri yanından ayrılmaz.
- 2- Allahü teâlâ, onu kızgın olarak karşılar.
- 3- Hesâbı çok çetin olup, Cehenneme atılır.)

Namaz kılmayanın ömründe, bereket olmaz. Ömründe, hayır ve menfaat görmez. Ömrü çeşitli hastalıklarla, sıkıntılarla geçer. Ma'nevî huzuru olmaz. Sahip olduğu dünyalıklar onu rûhî sıkıntıdan kurtaramaz.

Namaz kılmamakla işlediği bu büyük günâhı anlayan, bunun şuuruna geç de olsa eren kimsenin derhal tevbe edip, namazlarını kazâ etmesi lâzımdır.

Cenâb-ı Hak kullarına karşı çok merhametlidir. Günâhları affetmeyi çok sever. Tekrar tekrar, kâfirlerin ve müslümanların dünyada iken yapacakları tevbeleri kabûl edeceğini bildirmiştir.

Namaz kılmayanların tevbelerinin kabûl olması için de namazlarını kazâ etmeleri, kazâ etmeye kesinlikle niyet edip, kazâ kılmaya başlamaları lâzımdır. Bunun gibi, insanların haklarına tecâvüz etmiş olanların da, önce bu hakları ödemeleri lâzımdır. Kul hakkı çok önemlidir.

Namazları da cemâ'atle kılmalıdır. Cemâ'atten birinin namazı kabûl olursa, onun hürmetine diğerlerinin de namazı kabûl olur. Ayrıca, kimin Cenâb-ı Hakkın sevgili kulu olduğu bilinmez. Cemâ'atin içinde, Allahü teâlânın sevgili bir kulu varsa, onun yüzü suyu hürmetine diğerlerinin namazları kabûl olur.

Namaz kötülüklerden korur

Namaz insanları, çirkin, kötü ve yasak olan şeylerden men eder, korur. Namazını dosdoğru edâ eden mü'minlerin felâh bulacakları âyet-i kerîmede bildirilmiştir.

Evliyânın büyüklerinden **Fudayl bin İyâd** hazretleri, önceleri Merv ve Ebyurd şehirleri arasında eşkıyâlık yapardı. Sahranın تنها bir yerinde çadırını kurar, eşkıyâ reisi olduğu için kendisi içerde otururdu.

Arkadaşları yoldan geçen kervanları soyarlardı, ele geçirdikleri malların hepsini getirip, Fudayl bin İyâd'a teslim ederlerdi. O da getirilen malları arkadaşlarına taksim ederdi.

Hayret edilecek bir husustur ki, eşkıyâlık yaptığı hâlde, namaza çok önem verirdi. Kendisi namazını hiç terk etmediği gibi, namaz kılmıyan hizmetçilerini de yanından kovardı.

Bir gün büyük bir kervan geldi. Fudayl bin İyâd'ın arkadaşları kervanı farkedince yolunu kesmek üzere hazırlanmağa başladılar.

Kervan içinde bulunan zengin birisi, eşkıyâları farkettiler ve **"Altınlarımı öyle bir yere saklıyayım ki, eşkıyâlar eşyalarımızı alırsa hiç olmazsa geriye bunlar kalsın"** düşüncesiyle kervandan ayrılıp uygun bir yer aramaya başladı.

Bir çadır gördü, hemen oraya koştu. Orada, birisinin, hem de ta'dil-i erkân üzere, şartlarına uygun olarak, çok düzgün bir şekilde namaz kıldığını gördü... Sevindi, kendi kendine: **"Namaz kıldığına göre güvenilir biridir. Altınları buna gönül rahatlığı ile emânet bırakabilirim"** diye söyledi. Selâm vermesini bekledi.

Sonra:

- Bir miktar altınım var, size emânet etmek istiyorum, dedi.

Fudayl bin İyâd, çadırın bir köşesini işaret edip:

- **Oraya bırak!** diye cevap verdi.

Gelen kimse altınları bırakıp kervanın yanına dönünce, eşkiyâların, kervandaki eşyâları alıp götürdüklerini gördü. Biraz sonra kervan hareket edecekti. Hareketten önce koşup emânet bıraktığı altınları almak için çadıra vardı. Baktı ki, biraz önce kervanı soyan eşkiyâlar kervandan aldıkları malları, altınları, emânet olarak bıraktığı kimsenin önüne koymuşlar. O da bunları taksim ediyor. Adam şaşırıldı:

- Demek altınları eşkiyâların reisine vermişim, deyip üzüntü ile geri dönmek istedi. Bu arada Fudayl seslendi:

- **Niçin gelmiştin, niçin dönüp gidiyorsun?**

- Emânet bıraktığım altınları almak için gelmiştim. Fakat, yanlış iş yapmışım...

- **Altınlarını, bıraktığın yerden al, biz emânete hıyânet etmeyiz.**

Adam şaşkınlık ve sevinç içinde, altınları koyduğu yerden alıp kervana koştu. Fudayl'ın adamları:

- Biz hiç para bulamadık, sen ise bunları geri veriyorsun, dediler.

Fudayl bin İyâd dedi ki:

- **O bana hüsn-i zan etti. Altınları emânet etti. Ben o kimsenin, benim hakkımdaki iyi niyyetini doğru çıkardım. Ola ki, Allahü teâlâ da benim kendisi hakkındaki hüsn-i zannımı doğru çıkarır.**

Altınlarını emânet olarak bıraktığı kimse, çadırdan uzaklaşırken, Ankebût sûresinin "**Elbette namaz insanı, çirkin ve dinin yasak ettiği şeylerden alıkoyar**" meâlindeki âyet-i kerîmesini hatırladı. Sonra, Fudayl bin İyâd'a, hidâyete kavuşması için hayır duâ etti.

Az zaman sonra da, Fudayl bin İyâd'a tevbe etmek nasip oldu. Adamları ile beraber tevbe etti. Aldığı malları fazlasıyla sahiplerine geri verdi. Herkes ile helâllaştı. Samimi tevbesi onu, Allahın sevgili kulları arasına soktu. Daha sonra birçok kerâmetleri görüldü.

Küfre düşüren sözler ve hâller

Dinimizin emri gereğince, hürmet gösterilecek, ta'zîm olunacak şeyleri tahkîr etmek; kötülenecek şeyleri, ta'zîm etmek, hürmek göstermek küfürdür.

Meselâ, Allahü teâlânın evliyâsı, enbiyâsı, âlimleri ve bunların sözleri, fıkı kitapları, fetvâları ta'zîm edilecek, hürmet gösterilecek iken tahkîr edilirse, kötülenirse dinden çıkmış olur. Ayrıca, kâfirlerin dîni âyinlerini beğenmek, noellerini tebrik etmek ve zarûret yok iken zünnâr kuşanmak ve küfür alâmetlerini kullanmak, bunlara, muhabbet edip, hürmet göstermek de küfürdür.

İnsanı küfre düşüren, ya'nî kâfir yapan söz ve işlerden ba'zıları şunlardır:

Allahü teâlâyâ lâıyk olmıyan şey söylemek. Meselâ, **(Allah, gökten bize bakıyor)** demek, yâhut bir kimse bir işi yaptığı hâlde, **(Allah biliyor ki yapmadım)** demek.

Peygamberleri küçültücü şey söylemek. Meselâ, **(İlk insan Âdem peygamber vahşi idi)** demek.

Melekleri küçültücü şey söylemek. Meselâ, **(Senin bakışın bana Azrâil gibi geliyor)** veya **(Çocuk iyi yetişmezse zebânî olur)**, yâhut **(Bu ibâdetin savâbını melek yazamaz)** demek.

Âhirette olacak şeylerle alay etmek. Meselâ, **(Ben Cenneti istemem, Cehenneme gitmek isterim.**

Çünkü benim gibi olanlar oradadır) demek.

Allahü teâlânın emir ve yasaklarına, ya'nî Kur'ân-ı kerîmde ve hadîs-i şerîflerde açık bildirilmiş ve islâm âlimlerinin kitapları ile her tarafa yayılmış, inanılması zarûrî olan din bilgilerinden birine inanmamak veya önem vermeme. Meselâ, **(Ben cinleri göremediğim için inanmam)** demek veya ka'tî harâm olduğu bilinen birşeyi yiyip içerken besmele çekmek.

(Dünya böyle gelmiş böyle gider) şeklinde inanmak. Dünya, gezegenler, gökler ve Arş ezeli değildir, sonradan yaratılmıştır, mahlûktur. Ebedî, sonsuz değildirler, sonunda yine yok edilecekler. Yer ve gökler yok iken de Allahü teâlâ var idi.

Ayrıca zamanımızda çok kullanılan şu sözler de çok tehlikelidir:

Allahü teâlâyâ, **sanatkâr, mühendis** demek. Allah **unuttu**, kaderime küstüm, Allah bizi **düşündüğü** için göz, kulak vermiş, Allah kuşlara kanat vermeyi **ihmâl** etmemiş, İlâhi **şuur, ilahî düşünce**, Cenâb-ı Hakka, **(İnsanoğlunun mühendisi)** demek. İmânım gevredim, Allah bana kulum demesin, anladıysam arab olayım, Allah vahy ile Ali'yi halife tâyin etti, diğerleri hakkını gasbetti ve bugünkü Kur'ân noksan demek.

Kötü kimseye **(Öküz aleyhisselâm)** demek; ağza def-i hâcet lafzı ile sövmek; Allahın özel müdâhalesi gerekir demek.

Dinsizlere **şerefli kâfir** demek; **çalgı aleti** ile ilâhi söylemek; O, **cimrilerin Allahı** demek; Allah, **her yerdedir** demek.

(İslâm düşüncesi, İslâm nazariyesi, İslâm felsefesi) gibi ta'bîrleri, (İslâm dini) yerine kullanmak; özürülü kimseler için, **îmâlât hatâsı** demek; birisini kötüllemek gâyesiyle **(Allahlık Ali Bey)** demek; namaz kılmam ama, **kalbim temiz** demek; kendisine **Hans, Corc** gibi gayri müslim ismi ile çağırılmasını istemek; Allahın

gönlüne güç gelmesin demek; mümine, **(Nûh der, peygamber demez)** demek; **harâm kazanç** ile sevâb için kurban kesmek; **ecelin hoyrat eli** gibi sözlerin çoğu küfürdür, îmânının gitmesine, dinden çıkmasına sebep olur. Bunun için ağızımızdan çıkan söze dikkat etmemiz lâzımdır. Rastgele söz söylememelidir.

Îmânın geçerli olması için

Îmân, sıfatları ile birlikte Allaha, meleklerine, gönderdiği mukaddes kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe, kadere, hayrın ve şerrin Allahtan olduğuna, öldükten sonra dirilmeye inanmaktır.

Îmânın sahîh, makbûl ve mu'teber olması için gerekli şartlardan bazıları:

- 1- Îmânda sâbit olmak:** Meselâ, üç sene sonra müslümanlıktan çıkacağım diyen, o ânda kâfir olur.
- 2- Havf ve recâ arasında olmak:** Ya'nî Allahü teâlânın azâbından korkup rahmetinden ümîd kesmemek.
- 3- Can boşaza gelmeden îmân etmek:** Ölürken, âhiret hâllerini gördükten sonra kâfirin îmânı mu'teber olmaz. Fakat o ânda da, müslümanın tevbesi kabûl olur.
- 4- Güneş batıdan doğmadan önce îmân etmek:** Güneş batıdan doğunca tevbe kapısı kapanır.
- 5- Gâibi yalnız Allahü teâlâ bilir:** Gaybı Allahtan başkası bilemez. Bir de Allahın bildirdiği peygamber, evliyâ veya başka bir kimse de bilebilir.
- 6- Îmândan bir hükmü reddetmemek:** Küfrü gerektiren şeylerden kaçmak.
- 7- Dinî bir hükümde şüphe etmemek:** Meselâ acaba namaz farz mı, kumar harâm mı diye şüphe etmemek.
- 8- İ'tikâdını, inancını Islâm dininden almak:** Târihçilerin, felsefecilerin değil, Muhammed aleyhisselâmın bildirdiği şekilde îmân etmek lâzımdır.
- 9- Hubbi fillâh, buğdi fillâh üzere olmak:** Sevgi ve buğzu yalnız Allah için olmak. Allah düşmanlarını sevmek, onları dost edinmek, Allah dostlarına düşman olmak küfrü gerektirir.
- 10- Ehl-i sünnet vel cemâ'ate uygun i'tikâd etmek:**

Ehl-i sünnet olmak için lâzım olan i'tikâdlardan bazıları şunlardır:

Kur'ân-ı kerîmin Kelâm-ı İlâhî olup mahlûk [yaratık] olmadığına inanmak. Eshâb-ı kirâmın tamamını sevmek, hiçbirini kötölememek. Cennette Allahü teâlânın görüleceğine inanmak. Ehl-i kible'yi tekfir etmemek, ya'nî namaz kılan müslümana işlediği günâhlardan dolayı kâfir dememek. İbâdet îmândan parça değildir. Günâh işliyen mü'mine kâfir denmez. Îmân artıp eksilmez. Mi'râc rûh ve bedenle birlikte olmuştur. Tasavvufu inkâr etmemek. Mu'cîze ve kerâmet haktır. Bugün için dört hak mezhebden birine uymak, mezhepsiz olmamak. Hazret-i Ebû Bekr ve Hazret-i Ömer'in halîfe olduğuna ve üstünlüklerinin halîfelik sırasına göre olduğuna inanmak. Kabir ziyâreti, enbiyâ ve evliyâdan yardım istemek câizdir. Okunan Kur'ân-ı kerîmin ve verilen sadakanın sevâbını ölümlere göndermenin câiz olduğuna, bu sevâbların ve duâların ölümlere vâsıl olarak, azâblarının azalmasına sebep olacağına inanmak. Kabir suâli haktır. Kabir azâbı rûh ve bedene olacaktır. Sırât köprüsü vardır. Şefâ'ata, hesâba ve mîzâna inanmak. Bunlardan bazılarına inanmayan, Ehl-i sünnetten çıkmakla kalmaz, kâfir olur. Meselâ Mi'râcın Mescid-i aksâyâ kadar olan kısmını inkâr eden kâfir olur.

Hadîs-i şerîfte, **(Ümmetim 73 fırkaya ayrılır, 72'si Cehenneme gider, yalnız bir fırkası kurtulur. Bu fırka, benim ve Eshâbımın yolunda gidenlerdir)** buyuruldu.

Bu fırkaya, Ehl-i sünnet vel cemâ'at kısaca **(Ehl-i sünnet)** denir. O hâlde, Cehennemden kurtulmak için her müslümanın ilk önce Ehl-i sünnet i'tikâdını öğrenmesi, daha sonra da dinimizin emir ve yasaklarına riâyet etmesi lâzımdır.

Önem sırası

Cenâb-ı Hakkın bütün **insanlardan ilk önce istediği îmândır**. Son din olan islâmiyete inanmalarıdır. Bir insanın îmânı yoksa, islâmiyete, Muhammed aleyhisselâma inanmamış ise, insanlara ne kadar iyi, faydalı iş yaparsa yapsın hiçbir faydası olmaz. Meselâ Edison ampulü bulmak suretiyle, gecelerin aydınlanmasına, bütün insanların rahat etmesine vesîle oldu. Fakat, müslüman olmadığı için bu iyiliğin âhirette kendisine hiç bir faydası olmayacaktır.

Meselâ, insanları doyurmak, onlara ikrâmda bulunmak çok sevaptır. Muhammed aleyhisselâma inanmamış çok zengin bir kimse, yeryüzündeki bütün fakir ve muhtaç kimseleri doyursa, onların her türlü ihtiyaçlarını görse, âhirette bu yaptıklarının yine hiç faydasını görmeyecektir.

Çünkü Allahü teâlâ, bütün insanlardan, önce îmân etmelerini istiyor. Bundan sonra diğer emir ve yasaklarına uyulmasını istiyor. Îmân olmadıkça, diğer yapılanlar değerlendirmeye alınmayacaktır. Âhirette, önce îmândan sorulacaktır. Eğer imânı yoksa kişi, hiç bir iyiliğinin faydasını görmeyecektir.

İkinci olarak istenilen şey, îmânın ya'nî inanılacak îmân bilgilerinin hakiki islâm âlimlerinin bildirdiklerine uygun olmasıdır. İmân, Ehl-i sünnet âlimlerinin anladıklarına uymuyor ise, bu kimsenin yaptığı ibâdetlerin, kıldığı namazın, tuttuğu orucun, yaptığı hayır hasenâtın hiç mi hiç kıymeti olmaz.

Çünkü Muhammed aleyhisselâma inanıp müslüman olduktan sonra da, bu inanmanın, itikâdın, Ehl-i sünnet âlimlerinin bildirdiği gibi olması lâzımdır. Ya'nî onların bildirdiği esaslar dahilinde olmalıdır.

Rastgele bir îmân da makbûl değildir.

Her bid'at sâhibinin, türedi reformcuların ve doğru yoldan kayarak dalâlete düşerek, Kur'ân-ı kerîmden ve hadîs-i şerîflerden çıkardıklarını iddia ettikleri bozuk fikirleri geçerli değildir. Cehenneme gideceği hadîs-i şerîfle bildirilen 72 bozuk fırkanın hepsi bozuk fikirlerini Kur'ân-ı kerîmden, hadîs-i şerîflerden çıkardıklarını iddia etmişlerdir.

İmânın, itikâdın bozukluğu o kadar büyük bir günâh, o kadar büyük suç ki, ibâdetleri yapmamanın, harâm işlemenin günâhı ile mukayese bile edilemez. Deniz yanında damla bile değildir. Bunun için îmânın düzgün olmasına çok önem vermeliyiz.

Düzgün bir îmândan sonra, herkese lâzım olan şey, dinin emir ve yasaklarını öğrenmektir.

Bütün işlerimizi, öğrendiklerimize uygun yapmaktır. **İlk önce öğrenilecek ve yapılacak en önemli ibâdet de namazdır.** Âhirette îmândan sonra, namazdan sorulacaktır. Namaz dinin direğidir. Direk olmaz ise bina ayakta kalamaz, eminde sonunda yıkılır. Namaz kılmıyanın diğer ibâdetleri kabûl olmaz, ya'nî va'dedilen o büyük sevâba kavuşamaz. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki,

(Kıyâmet günü, îmândan sonra, ilk suâl namazdan olacaktır.)

(Allahü teâlâ buyuracak ki, ey kulum, namaz hesâbının altından kalkarsan, kurtuluş senindir. Öteki hesapları kolaylaştırırım!)

(Namaz dînin direğidir. Namaz kılan, dînini doğrultmuş olur. Namaz kılmıyan, dînini yıkmış olur.)

İtikâdı düzeltilmeden önce dinin emir ve yasaklarını öğrenmenin hiç faydası olmaz. Bu ikisi birlikte düzelmedikçe de, ibâdetlerin faydası olmaz. Bu üçü birlikte yapılmadıkça, kalb temizlenmez. Din, bu üç esas üzerine kurulmuştur.

Dini yıkmada sinsî faaliyetler

Dinimiz âlime çok önem vermiştir. Âyet-i kerîmede, (Âlimlerden sorun) buyuruldu.

Hadîs-i şerîfte de, **(Âlimler, kurtuluş yolunu gösteren birer kılavuzdur)** buyuruldu.

Bilindiği gibi, dinimizde kaynak dörttür: Kur'ân-ı kerîm, hadîs-i şerîfler, icmâ ve kıyâs. Dördüncü kaynak, olan kıyâstan mezhepler çıkmıştır. Müctehid âlimler, ömürlerini bu uğurda harcayarak, dinin açık olmayan emirlerini açıklamışlar, müslümanları bu ağır yükten kurtarmışlardır.

Dinde müctehid olmayanın, Kur'ân-ı kerîmden, hadîs-i şerîflerden hüküm çıkarması mümkün değildir.

Bugün ictihâd yapabilecek derecede âlim de kalmamıştır. Âlimler, hicri 4. asırdan itibaren ictihâd edebilecek kimsenin olmadığına ittifak etmişlerdir. Ya'nî bugün dinimizi tam, eksiksiz olarak öğrenmek, yaşamak istiyen, mutlaka dört mezhebden birine tâbi olmak mecburiyetindedir.

İslâmiyetin 14 asırdır, bozulmadan, değiştirilmeden bize ulaşmasını sağlayan mezhepler ve âlimlerdir.

Bundan sonra da din, bozulmadan ancak bu yol ile devam ettirilebilir. Bu ana caddeden ayrılanların îmânlarını muhafaza etmeleri çok zordur. Çünkü, mezhebsizlik, dinsizliğe köprüdür.

Bu inceliği asırlar sonra da olsa din düşmanları keşfettiler. Kaba kuvvet ile bir yere varamıyacaklarını idrak ettiler. **Önce, islâmiyeti kalblere nakşeden, islâmiyeti sevdirek yayan tasavvufu, ba'zı tarikatları el**

altından bozdular. Buralara müslüman kılığındaki kendi adamlarını yerleştirdiler. Sonra da, islâmiyeti yıkmada en büyük engel gördükleri mezhepleri ve âlimleri hedef seçtiler. Bu kaleyi yıkmadıkça neticeye varamıyacaklarını çok iyi anladılar. Bunun için de, bütün güçleri ile âlimlere, mezheplere hücum ettiler.

Çünkü, onlar da biliyorlar ki, bu kale yıkılınca kaynak olarak arkasından hadîs-i şerîfler gelecektir. Artık bu sahada daha rahat hareket etme imkânı elde etmiş olacaklar. Şöyle ki; dini içeriden yıkmaya çalışmalarına, engel olan bir hadîs-i şerîf gördüklerinde, hemen mevdû, uydurma hadîs, karalamasına girmektedirler.

Böylece, bu uydurma, bunun aslı yok derken hadîs-i şerîflerin dörtte üçünü bertaraf etmektedirler.

Eğer bir hadîs-i şerîf, bütün hadîs kitaplarında varsa, ya'nî buna mevdû, uydurma diyemiyorsa, o zaman hemen taktik değiştiriyorlar. Kendilerine göre, bir kaide ortaya çıkartıyorlar. Diyolar ki, hadîs, Kur'âna ters olamaz. Sonra da, Kur'ân-ı kerîme istedikleri şekilde ma'nâ verip, hadîs-i şerîfin âyete ters düştüğünü dolayısıyla, bununla amel edilemeyeceğini söylüyorlar.

Bu şekilde, kendi sapık düşüncelerine ters olan bütün hadîs-i şerîfleri bertaraf etmiş oluyorlar. Sadece Kur'ân-ı kerîm kalıyor geriye. Zaten Kur'ân-ı kerîme de istedikleri gibi ma'nâ vermektedirler. Hattâ daha da ileri gidip, Kur'ân-ı kerîmde, eksiklik, fazlalık olduğunu çekinmeden söyleyebilmektedirler. Böylece bunların esas gayelerinin dini ortadan kaldırmak olduğu açık şekilde anlaşılabilir olmaktadır.

Bugünkü hıristiyanların, Cennete gideceği, kadınların örtünmesinin farz olmadığı, reenkarnasyon vs. gibi safsatalar hep bu çalışmanın ürünüdür. Maalesef, din düşmanları bu çalışmalarında hayli yol almışlardır. Bugün herkes, eline geçirdiği bir meâlden dinini öğrenmeye çalışıyor. Câmilerimizde bile devamlı meâl okunması tavsiye edilmekte, (Kitabımızda ne yazıyor bunu öğrenmeden müslümanlık olur mu) gibi câhilce suçlayıcı ifadelerle müslümanlar, zoraki olarak meâl okumaya zorlanmaktadır. Böylece farkında olmadan din düşmanlarının tuzağına düşülmektedir.

Dinimizi nereden öğreneceğiz?

Ba'zı kıymetli okuyucularımız, (**Gazetede sık sık, "Tefsîrden, meâlden, hadîs kitaplarından din öğrenmeye kalkışmayın. Bu mümkün değildir. "Kaş yapalım derken göz çıkarmaya benzer" diyorsunuz. Peki, biz dinimizi nereden, nasıl öğreneceğiz**) diyorlar.

Fıkıh, tefsîr, hadîs ilimlerinde ve tasavvuf ilminde çok derin bir âlim olan, yüzden fazla kıymetli kitap yazmış bulunan **Abdülganî Nablûsî** hazretleri, bu konu ile ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

Fıkıh bilgilerini derin âlimler, Kur'ân-ı kerîmden ve hadîs-i şerîflerden çıkarmışlardır. Bunun için din bilgileri ancak fıkıh kitaplarından öğrenilir. Müctehid olmıyanların tefsîrden fıkıh bilgisi öğrenmesi imkânsızdır.

Cehenneme gidecekleri hadîs-i şerîfte bildirilen "**Yetmiş iki sapık fırka**" âlimleri, Kur'ân-ı kerîmden yanlış ma'nâ çıkardıkları için sapıtılar. Âlimler sapıtınca, âlim olmıyanların tefsîr okuması felâket olur. Kur'ân-ı kerîmin hakîkî ma'nâsını öğrenmek isteyen, Ehl-i sünnet âlimlerinin kelâm, fıkıh ve ahlâk kitaplarını okuması lâzımdır.

Fıkıh ilmi, insanların yapması ve yapmaması lâzım olan işleri bildirir. Fıkıh bilgileri, (Kitap), (Sünnet), (İcmâ') ve (**Kıyâs**)tan çıkarılır. Dînin hükümlerini bilen müctehid âlimlere (**Fakîh**) denir.

Bir kimse Kur'ân-ı kerîmi, ihtiyaç miktarı ezberledikten sonra, fıkıhla meşgûl olmalıdır! Çünkü, Kur'ân-ı kerîmi ezberlemek farz-ı kifâye, fıkıhın kendine lâzım olan miktarını öğrenmek ise farz-ı ayndır.

Dinimiz fıkıh ilmine çok önem vermiştir. Nitekim, hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(İbâdetlerin en kıymetlisi fıkıhı öğrenmek ve öğretmektir.)

İmân, i'tikâd bilgilerini anlatan geniş ve derin ilme ise, (İlm-i kelâm) denir. Kelâm ilmi âlimleri, çok büyük insanlardır ve kelâm kitapları pek çoktur. Bu kitaplara, (**Akâid kitabı**) da denir.

Amel edilecek, ya'nî kalb ile ve beden ile yapılacak ve sakınılacak şeylere, (**Ahkâm-ı şer'iyeye**) denir.

Beden ile yapılacak ahkâm-ı şer'iyeyi bildiren ilme (**İlm-i fıkıh**) denir.

Dört mezhebin kelâm kitapları aynı olup, fıkıh kitapları başka başkadır. Halk için yazılmış olan ve herkesin bilmesi ve yapması gereken kelâm, ahlâk ve fıkıh bilgilerini kısaca ve açıkça anlatan kitaplara (**İlm-i hâl**) kitapları denir. Her müslümanın, evinde mutlaka mu'teber ilmihâl kitabı bulundurması, dinini ilmihâl kitabından öğrenmesi lâzımdır.

İlmihâl kitabını alırken de rastgele almayıp, dînini bilen, seven ve kayıran mübârek insanların ilmihâl kitaplarını alıp, çoluğuna ve çocuğuna öğretmek her müslümanın birinci vazîfesidir. Kendilerine din adamı ismini ve süsünü veren câhil ve sapık kimselerin sözlerinden ve yazılarından din öğrenmeğe kalkışmak, kendini Cehenneme atmaktır.

Allahü teâlâ, kendisine tâbi' olunması için, Resûlüne ve âlimlere tâbi' olunmasını istiyor.

Hadîs-i şerîflerde de buyuruldu ki:

(Âlimlere tâbi' olun!)

(Âlimler rehberdir.)

Bu vesîkalarından anlaşıldığı gibi, din ancak, bu âlimlerin kelâm, fıkıh ve ahlâk kitaplarından ve bu ilimlerin biraraya getirildiği, toplandığı ilmihâl kitaplarından öğrenilir.

Okuyucularımıza, binlerce İslâm âlimlerinin kitaplarından derlenen, bilinmesi zarûrî kelâm, fıkıh ve ahlâk bilgilerini ihtiva eden, (**Seâdet-i Ebediyye**) isimli ilmihâl kitabını tavsiye ediyoruz. *[Bu kitap, gazetemizin bütün bürolarından temin edilebilir.]*

Muhammed aleyhisselâm

Muhammed aleyhisselâm, Allahü teâlânın Resûlüdür. Habîbidir. Peygamberlerin en üstünü ve sonuncusudur. Babası **Abdullah**, Annesi **Amine**'dir. 571 senesi nisan ayının yirmisine rastlayan, Reb'ul-evvel ayının onikinci pazartesi gecesini, sabaha karşı, **Mekke**'de dünyaya geldi. Babası, daha önce vefât

etmiş idi. Altı yaşında iken annesi, sekiz yaşında iken dedesi **Abdülmuttalib** vefât etti. Sonra, amcası **Ebû Tâlib**'in yanında büyüdü. Yirmibeş yaşında iken, **Hadîce-tül-kübrâ** ile evlendi.

Kırk yaşında iken, bütün insanlara ve cinne Peygamber olduğu bildirildi. Üç sene sonra, herkesi îmâna çağırmağa başladı. Elliiki yaşında iken, bir gece Mekke'den Kudüs'e ve oradan göklere götürülüp getirildi. Bu yolculuğuna **Mi'râc** denir. Mi'râcda, Cennetleri, Cehennemleri ve Allahü teâlâyı gördü. Beş vakit namaz, bu gece farz oldu. **622** senesinde, Allahü teâlânın emri ile, Mekke'den Medîne'ye gitti. Bu yolculuğuna **Hicret** denir.

Hicrî **11**, milâdi **632** senesinde, Rebî'ul-evvel ayının onikinci pazartesi günü, öğleden evvel vefât etti. Vefât etmiş olduğu odaya defnedildi. Vefâtında, **63** yaşında idi.

Muhammed aleyhisselâm beyâz idi. Bütün insanların en güzeli idi. Onun güzelliğini bir kere gören, hattâ rü'yâda gören kimsenin ömrü, lezzet ve neş'e ile geçmektedir. O, her zamanda, dünyanın her yerinde olan ve gelecek olan her insandan, her bakımdan üstündür. Akı, fikri, güzel huyları, bütün organlarının kuvveti her insandan fazlaydı.

Muhammed aleyhisselâm, ümmî idi. Ya'nî hiç mektebe gitmedi. Kimseden ders almadı. Fakat, herşeyi biliyordu. Ya'nî her neyi düşünse, her neyi bilmek istese, Allahü teâlâ Ona bildiriyordu. Cebrâîl aleyhisselâm adındaki melek gelip, Ona her istediğini söylüyordu.

Mübârek kalbi, güneş gibi, nûr saçıyordu. Onun saçtığı ilim, ma'rifet nûrları, Elektro-manyetik dalgaları gibi, yerlere, göklere, her yere saçılıyordu. Şimdi, kabrinden de yaymaktadır. Yayma kuvveti, her an artmaktadır. Elektro-manyetik dalgaları almak için, alıcı lâzım olduğu gibi, Onun nûrlarını almak için de, Ona inanan ve seven ve gösterdiği yolda giderek temizlenen kalb lâzımdır.

Böyle kalbi olan insan, bu nûrları alır ve bu da, etrâfa yayar. Böyle büyük insanlara **Vefî, evliyâ** denir. Bu Vefîyi tanıyan, inanan ve seven kimsenin de kalbi, nûr, feyz almaya, temizlenmeye, olgunlaşmaya başlar. Allahü teâlâ, bedenimizi, maddemizi, yetiştirmek için güneş enerjisini sebep kıldığı gibi, rûhlarımızı, kalblerimizi olgunlaştırmak, insanlıkta yükseltmek için de, Muhammed aleyhisselâmın kalbini, oradan fıskıran nûrları sebep kılmıştır. İnsanı besliyen, yapısını ve enerjisini sağlayan bütün besin maddeleri, güneş enerjisi, özümleme ile hâsıl oldukları gibi, kalbe, rûha, gıdâ olan, Evliyânın sohbetleri, sözleri ve yazıları da, hep Resûlullahın mübârek kalbinden fıskıran nûrlarla hâsıl olmuştur.

Allahü teâlâ, Cebrâîl aleyhisselâm adındaki bir melek ile, Muhammed aleyhisselâma **Kur'ân-ı kerîm**'i gönderdi. İnsanlara dünyada ve âhirette lüzûmlu, faydalı olan şeyleri emir etti. Zararlı olanları yasak etti. Bu emirlerin ve yasakların hepsine İslâm dîni veya **İslâmiyyet** denir.

Muhammed aleyhisselâmın her sözü doğrudur, kıymetlidir, faydalıdır. Böyle olduğuna inanan kimseye **Mü'min** ve **Müslüman** denir. Muhammed aleyhisselâmın sözlerinden birine inanmayan, beğenmeyen kimse dinden çıkar, kâfir olur.

Resûlullahı sevmek

Muhammed aleyhisselâmı sevmek herkese farzdır. Zaten, Cenâb-ı Hakkı sevmek de buna bağlıdır. Allahü teâlânın sevgili Peygamberini sevmedikçe, O'na uymadıkça, Allahü teâlâyı sevmek saâdeti ele geçmez. Kur'ân-ı kerîmde meâlen, **(Allahü teâlâyı seviyorsanız, bana tâbi' olunuz! Bana uyanları Allah sever!)** buyuruldu. Allahü teâlâ, Habîbine böyle demesini emir buyurmaktadır.

Saâdete kavuşmak isteyen kimse, bütün âdetlerini, ibâdetlerini ve alış verişlerini onun gibi yapmaya çalışır! Bu dünyada, bir kimsenin sevdiğine benzemeye çalışanlar, bu kimseye sevimli ve güzel görünürler. Bu kimse, onları da çok sever, beğenir. Bunun gibi, sevgiliyi sevenler, her zaman sevilir. Sevgilinin düşmanları, sevenin de düşmanları olur.

Bundan dolayı, görünen ve görünmeyen bütün iyilikler, bütün üstünlükler, ancak o yüce Peygamberi sevmekle ele geçer. Yükselbilmenin, ilerlemenin ölçüsü, bu sevgidir.

Allahü teâlâ, sevgili Peygamberini, insanların en güzeli, en iyisi, en sevimlisi olarak yarattı. Her iyiliği, her güzelliği, her üstünlüğü onda topladı. Eshâb-ı kirâmın hepsi, ona âşık idiler. Hepsinin kalbi, onun sevgisi ile yanıyordu. Onun ay yüzünü, nûr saçan cemâlini görmeleri, lezzetlerin en tatlısı idi. Onun sevgisi uğruna canlarını, mallarını fedâ ettiler.

Allahü seviyorum diyenlerin, Eshâb-ı kirâm gibi olmaları lâzımdır. Seven bir kimse, sevdiğinin sevdiğini de sever. Sevdiğinin düşmanlarına düşman olur. Bu sevmek ve düşmanlık, bu kimsenin elinde değildir. Kendiliğinden hâsıl olur. Bu kimse, sevmesinde ve düşmanlığında deli gibidir.

Muhammed aleyhisselâma tam ve kusûrsuz tâbi' olabilmek için, Onu tam ve kusûrsuz sevmek lâzımdır. Tam ve olgun sevginin alâmeti de, onun düşmanlarını düşman bilmektir. Onu beğenmeyenleri sevmemektir. Sevgiye müdâhene, ya'nî gevşeklik sığmaz. Âşıklar, sevgililerinin divânesi olup, onlara

aykırı birşey yapamaz. Aykırı gidenlerle uyuşamaz. İki zıt şeyin sevgisi bir kalbde, bir arada yerleşemez. Cem'i zıddeyn muhâldir. İki zıddan birini sevmek, diğerine düşmanlığı îcâb eder.

İki cihân saâdetine ya'nî hem dünyada hem de âhirette saâdete, rahata kavuşmak, ancak ve yalnız, dünya ve âhiretin efendisi olan, Muhammed aleyhisselâma tâbi olmağa bağlıdır. Ona tâbi olmak için, îmân etmek ve ahkâm-ı islâmiyyeyi öğrenmek ve yapmak lâzımdır. Kalbde doğru îmânın bulunmasına alâmet, kâfirleri düşman bilip, onlara mahsûs olan ve kâfirlik, dinsizlik alâmeti olan şeyleri yapmamaktır. Çünkü islâm ile küfür, birbirinin aksidir, zıddıdır. Birinin bulunduğu yerde, diğeri bulunamaz, gider. Bunlardan birisine kıymet vermek, diğerine hakâret ve kötölemek olur.

Kâfirlere kıymet veren, hürmet eden, müslümanları tahkîr etmiş, alçaltmış olur. Hak teâlâ, İmrân sûresinde kâfirlere kıymet verenlerin ve küfre tâbi olanların aldandıklarını ve pişmân olacaklarını beyân buyurdu.

Âyet-i kerîmede meâlen, **(Ey benim sevgili Peygamberime "sallallahü aleyhi ve sellem" inananlar! Eğer, kâfirlerin sözlerine aldanıp da, Resûlümün yolundan ayrılırsanız, kendilerine müslüman süsü veren din düşmanlarının uydurma ve yaldızlı sözlerine kapılarak, îmânınızı çaldırırsanız, dünyada ve âhirette ziyân edersiniz)** buyuruldu.

Allahü teâlâ, kâfirlerin, kendi düşmanı ve Peygamberinin düşmanı olduklarını bildiriyor. Allahü teâlânın düşmanlarını sevmek ve onlarla kaynaşmak, insanı Allahü teâlâya ve Onun Peygamberine düşman olmaya sürükler.

Sevginin gerçek kaynağı

Herkes, kendi varlığını, bunun olgunlaşmasını ve hiç yok olmadan devam etmesini ister. Kendini ve Rabbini bilen, varlığının devam etmesinin kendi elinde olmadığını, ancak Allahü teâlânın dilemesiyle var olduğunu bilir.

Varlıkların hepsi Allahü teâlânın kudretiyle vardır. Hiç kimse, kendi kendini yaratıp, hayatını devam ettiremez. O hâlde, kişinin, kendini yaratan, çeşitli ni'metler veren, yaşatan Rabbimizi sevmemesi mümkün değildir. Eğer sevmiyorsa, kendi yaratılışını bilmediğinden, cehâletindedir. Çünkü sevgi, ma'rifetin, (ya'nî bilmek, anlamak) meyvesidir.

Bir şey önce bilinip anlaşıldıktan sonra sevilir. Ya'nî ma'rifet olmadan sevgi olmaz. Sevgi ma'rifete göredir. Ma'rifet ne nisbette ise, sevgi de o nisbette olur. Rabbini bilen elbette O'nu sever. Çünkü kendini sevenin, kendini yaratanı sevmemesi düşünülemez.

Güneşin yakıcı sıcağına mâruz kalan gölgeyi sever. Gölgeyi seven de ister istemez, gölge veren ağaçları sever. Kâinatta ne varsa, Allaha nisbetle, gölgenin ağaca nisbeti gibidir. Gölgenin varlığı ağacın varlığına bağlı olduğu gibi, her şey Allahın eseri olup, hepsinin varlığı, O'nun varlığına bağlıdır.

Herkes, kendine iyilik edenini sever. Bir zengin, bütün mallarını birisine verse, "Bunları dilediğin gibi tasarruf et!" dese, bu ihsânı zenginden bilmek yanlış olur. Zengini ve o malı yaratan, seni zengine sevdiren, sana mal vermesinin zengin için hayır olduğu düşüncesini veren kimdir? Eğer zengin, seni sevmeseydi, malı sana vermekle, dünya ve âhirette hiç bir kazancının olmayacağını bilseydi, sana malının zerresini verir miydi?

Şu hâlde, Cenâb-ı Allah bu sebepleri yarattı. Demek ki insana asıl ihsânda bulunan, bu işe zengini vâsıta edendir.

Zengin, o malı sana vermekle peşin veya ilerisi için bir menfaat düşünmüştür. Seni minnet altına almak, kendini övdürmek, cömertlikle meşhur olmak, gönülleri kendine bağlamak, herkese kendini sevdirmek ve saydırmak gibi peşin menfaati vardır.

Ayrıca, âhirette çok sevâb kazanmak üzere ilerisi için yatırım yapmaktadır. Yoksa hiç kimse, malını boşu boşuna vermez, bir maksat için verir. Maksudı sen değilsin. Sen onun maksudını yerine getirmek için bir vâsıtasın.

Demek ki sana iyilik eden, sana değil, kendine iyilik etmiş olur. Sonra, o verdiği fazlasını beklemektedir. Çünkü o, Allahın en az bire on veya bire yedi yüz, hattâ daha fazla vereceğini biliyor. Böyle bir ümidi olmasa sana bütün mallarını verir miydi?

İnsan, kendine faydası dokunmasa bile, iyilik edenleri sever. Kendine zararı dokunmasa bile kötülük edenlerden de nefret eder. O hâlde, bütün mahlûkatı yaratıp, onlara çeşitli ni'metler ihsân eden yalnız Allah'tır. Herkese iyilik eden de sevilir.

Kendine hiç bir faydası olmasa da insan, güzeli, güzelliğinden dolayı sever. Beş duyu ile de anlaşılmayan; fakat kalb gözü ile görülen güzellikler de vardır. Güzel ahlâk, böyledir. İmâm-ı a'zam hazretlerini güzel vasıflarından dolayı severiz. Demek ki güzel sevilir. Mutlak güzel, ortağı, eşi, benzeri olmayı, dilediğini yapan yalnız Allah'tır.

İnsan benzediği şeye meyleder. Çocuk çocukla, büyük büyükle arkadaşlık kurar. Âlim, âlimi, bir san'atkârdan daha çok sever. İlim sahibi olan da herşeyi bilen Allahı sever. Basîret sahipleri gerçek sevgiye lâyık olanın yalnız Allah olduğunu bildirmişlerdir.

Ehl-i beyti sevmek îmândandır

Îmânın temeli ve en kuvvetli alâmeti, Allahü teâlâyı sevmek ve Allahın sevmediklerini sevmemektir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Îmânın temeli ve en kuvvetli alâmeti, Allah dostlarını sevmek ve O'nun düşmanlarına düşmanlık etmektir.)

Allahü teâlânın en çok sevdiği resûlü Muhammed aleyhisselâmdır. O'nun da en çok sevdiği Ehl-i beyti ve Eshâbıdır.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(İslâmın esası, bana ve Ehl-i beytime sevgidir.)

(Size iki şey bıraktım. Allahın kitabı ve Ehl-i beytim. Bunlara uyan, hidâyet üzere olur. Uymayan sapıtır.)

(Allah, kızım Fâtîma'ya ve onun zürriyetinden gelenlere Cehennemi harâm kıldı.)

(Vallahi Ehl-i beytimi sevmiyenin kalbine îmân girmez.)

Eshâb-ı kirâm "Yâ Resûlallah! Ehl-i beyt kimlerdir?" diye sordular. O esnâda, imâm-ı Alî geldi. Mübârek paltosu altına aldılar. Fâtîmatüzzehrâ da geldi. Onu da yanına aldılar. İmâm-ı Hasen geldi. Onu da, bir yanına, sonra gelen imâm-ı Hüseyin'i de öbür tarafına alarak,

(İşte benim Ehl-i beytim bunlardır. Yâ Rabbî, bunlardan kötülüğü kaldır ve hepsini temiz eyle!) buyurdu.

Her namazda, **(Âl-i Muhammedin)** diye duâ ettiğimiz Ehl-i beyt bunlardır.

Hazret-i Ali'nin fazîleti ile alâkalı hadîs-i şerîflerden ba'zıları da şöyle:

(Ali'yi ancak mü'min olan sever ve ona ancak münâfık olan buğzeder.)

(Ali'yi sevmek, ateşin odunu yaktığı gibi, müslümanların günâhını yok eder.)

(Kızım Fâtîma'yı Ali'ye vermeyi Rabbim bana emreyledi. Allahü teâlâ, her peygamberin sülâlesini kendinden, benim sülâlemi de Ali'den devam ettirmiştir.)

Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde, Ehl-i beyte, buyuruyor ki, **(Allahü teâlâ sizlerden ricisi ya'nî her kusûr ve kirleri gidermek istiyor ve sizi tâm bir tahâret ile temizlemek irâde ediyor.)**

Ehl-i beyti sevmek, âhirete îmân ile gitmeğe, son nefeste, selâmete kavuşmağa sebep olur. Ehl-i beyti sevmek, her mü'mine farzdır. Peygamber efendimiz, bir hadîs-i şerîfte buyuruyor ki, **(Ehl-i beytim, Nûh aleyhisselâmın gemisi gibidir. Onlara tâbi olan, selâmet bulur. Geri kalan helâk olur.)**

Ehl-i beytin fezâil ve kemâlâtı pek çoktur. Saymakla bitmez. Onları anlatmaya, methetmeğe, insan gücü yetişmez. Onların kıymetleri ve büyüklükleri, ancak âyet-i kerîme ile anlaşılacaktır. İmâm-ı Şâfi'î bunu en güzel bildiriyor, diyor ki: **(Ey Ehl-i beyt-i Resûl! Sizi sevmeği, Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde emir ediyor. Namazlarında size duâ etmeyenlerin namâzlarının kabûl olmaması, kıymetinizi, yüksek derecenizi gösteriyor. Şerefînin ne kadar büyüktür ki, Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde sizleri selâmlıyor.)**

Eshâb-ı kirâmın hepsi, Ehl-i beyti seviyordu. Buna inanmıyanlar, ya'nî Eshâb-ı kirâmı Ehl-i beyte düşman zannedenler, âyet-i kerîmelere ve hadîs-i şerîflere inanmamış olur. Ehl-i beytin sevgisi, Ehl-i sünnetin sermâyesidir.

Her işte olduğu gibi, Ehl-i beyte sevgide de aşırıya kaçmamalıdır. Meselâ, hazret-i Ali'yi, Eshâbın en üstünü bilmek, peygamber bilmek, ilâh bilmek hürmet, saygı olmaz, Ona hakaret olur. Onu üzmüş olur. Nitekim halifeliğinde birisi kendisine, ilâh dediğinde, çok üzölmüş, o kimseyi cezâlandırmıştı.

Eshâb-ı kirâmın üstünlüğü

Peygamber efendimizi hayatta iken ve peygamber iken bir ân gören, eğer âmâ ise bir ân konuşan mü'mine Sahâbî denir. Peygamber efendimizi sevenin, O'nun Ehl-i beytini ve Eshâbını, ya'nî arkadaşlarını da sevmesi lâzımdır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Sırât köprüsünden ayakları kaymadan geçenler, Ehl-i beytimi ve Eshâbımı çok sevenlerdir.)

Peygamber efendimiz, Eshâbından hiçbirinin sonradan kâfir olmayacağını, ya'nî müslümanlıktan çıkmayacağını, hepsinin Cennete gideceklerini haber verdi.

Allahü teâlâ, Eshâb-ı kirâmdan râzı olduğunu, onları sevdiğini Kur'ân-ı kerîmde bildiriyor. Allahü teâlânın sıfatları ebedîdir, sonsuzdur. Bu bakımdan Eshâb-ı kirâmdan râzı olması da sonsuzdur.

Eshâb-ı kirâmdan hiçbiri, Peygamber efendimizin vefâtından önce de sonra da mürted olmamış, ya'nî müslümanlığı bırakmamıştır. Eshâb-ı kirâmdan hiçbiri mürted veya münâfık olmaz. Çünkü Allahü teâlânın bunlardan râzı olması değişmez. Münâfıklardan birkaçının, îmânsızlıklarını sonradan açıklamaları, Eshâb-ı kirâmın sonradan mürted olması demek değildir.

Eshâb-ı kirâmın tamamı Cennetlidir. Kur'ân-ı kerîmde **(Hepsine hüsnâyı [Cenneti] va'dettik)** buyruluyor. Bunun için bu mübârek insanlardan bahsederken sıradan bir insandan bahseder gibi konuşmamalıdır. Her zaman edebli, terbiyeli olmalıdır.

Hadîs-i şerîflerde buyruldu ki:

(Eshâbıma dil uzatmakta, Allahü teâlâdan korkunuz! Benden sonra onları kötü niyetlerinize hedef tutmayınız! Nefsinize uyup, kin bağlamayınız! Onları sevenler, beni sevdiği için severler. Onları sevmiyenler, beni sevmedikleri için sevmezler. Onlara el ile, dil ile eziyet edenler, onları gücendirenler, Allahü teâlâyâ eziyet etmiş olurlar ki, bunun da muâhezesi, ibret cezâsı gecikmez, verilir.)

Eshâb-ı kirâm, seçilmiş insanlardı. Üstünlükleri diğer ümmetlerden çok fazlaydı. Meselâ, hazret-i Ebû Bekir, Peygamberlerden sonra insanların en üstünü idi. Hadîs-i şerîflerde buyruldu ki:

(Allahü teâlâ, beni bütün insanlar arasından ayırıp seçti. Bana eshâb ve akrabâ olarak en iyi insanları seçti. Bunlardan sonra, birçok kimse gelir ki, eshâbıma ve akrabâma dil uzatırlar. Onlara yakışmayan iftirâlar söyleyerek, kötülemeğe uğraşırlar. Böyle kimselerle oturmayınız! Birlikte yiyip içmeyiniz! Bunlardan kız alıp vermeyiniz.)

(Allahın, meleklerin ve bütün insanların la'neti, Eshâbıma kötü söz söyleyenin, üzerine olsun!)

Eshâb-ı kirâmın hepsini âdil, sâlih, evliyâ, âlim, müctehid bilmek her müslümana lâzımdır. Kur'ân-ı kerîmde, **(Allah onlardan râzı, onlar da Allahtan râzıdır)** buyruluyor. Onlardan birini kötölemek, bu âyet-i kerîmelere inanmamak olur.

İstisnasız bütün Eshâb-ı kirâmı sevmek ve hiç birisine dil uzatmamak lâzımdır. Eshâbına dil uzatanları, Resûlullah efendimiz la'netlemiştir. Hadîs-i şerîflerde buyruldu ki:

(Allahın, meleklerin ve bütün insanların la'neti, Eshâbıma kötü söz söyleyenin, üzerine olsun!)

Kıyâmette Allah, böyle kimselerin farzlarını da, nâfile ibâdetlerini de kabûl etmez!)

(Kıyâmette, insanların hepsinin kurtulma ümidi vardır. Eshâbıma söğenler bunlardan müstesnâdır. Onlara Kıyâmet halkı da la'net eder.)

Gençlere sahip çıkıyor muyuz?

Gençler, ana, baba ve milletin elinde bir emânettir. Ana-baba olarak, millet olarak bu gençliğe sahip çıkmazsak emânete hıyânet etmiş oluruz. Bu hıyânetin cezâsını dünyada da, âhirette de çekeriz. Bir babanın, evlâdını Cehennem ateşinden koruması, dünya ateşinden, dünyalık sıkıntılardan korumasından daha önemlidir. Cehennem ateşinden korumak da, îmânı, farzları ve harâmları öğretmekle ve ibâdete alıştırmakla ve dinsiz, ahlâksız arkadaşlardan korumakla olur. İslâm ahlâkı üzere yetiştirmekle olur.

Bütün kötülüklerin başı, kötü arkadaştır. İnsanın üç büyük düşmanı olan, nefis, şeytan ve kötü arkadaştan en tehlikelisi, kötü arkadaştır. Bunun için her ana-baba, çocuğunu takip etmelidir. Kimlerle arkadaşlık kuruyor, nerelere gidip geliyor, hâl ve hareketleri nasıldır, bunları adım adım takip etmelidir.

Başlı boş bırakılan çocuğu sokak yetiştirir. Eskiden gence evde verilen bir islâm terbiyesine karşı, sokak ya'nî cemiyet, toplum dokuz veriyordu. Şimdi tersi oldu. Çocuk, evde verilen on terbiyenin dokuzunu sokağa, cemiyete çıktığı zaman kaybediyor.

Her âlimin, evliyânın çocuğu her zaman iyi bir müslüman olur, denemez. Çünkü, hidâyet Allahtandır. Az sayıda da olsa, âlimin oğlu zâlim, zâlimin oğlu âlim olabilir. Ancak herkes sebeplere yapışmak zorundadır. Namazında, abdestinde bir müslümanın, âkil bâliğ yaşına gelmiş evlâdı, Kur'ân-ı kerîm okumasını, namaz sûrelerini ve namazın nasıl kılınacağını bilmiyorsa, bu gösterir ki, babası bunları ona öğretmemiş. Babası elinden geleni yapmış, fakat çocuğu namaz kılmıyorsa, baba sebeplere yapıştığı için vebâle girmez. Emânete hıyânet etmiş olmaz. Kısacası, bizler önce üzerimize düşeni yapıyor muyuz, yapmıyor muyuz, buna bakmamız lâzımdır.

Ba'zı ana-baba çocuklarına kıyamıyor. Meselâ, onları sabah namazına kaldırmıyor. Bu, ana-babanın çocuğuna yapmış olduğu en büyük kötülüktür. Çocuğunu kendi eli ile ateşe, Cehenneme atmasıdır. Ağaç yaş iken eğilir atasözü meşhurdur. Çocuk küçükken buna alışır, büyüyünce kalkması kolay olur. Alışmamış ise, daha sonra zor gelir ve böyle devam eder.

Peygamber efendimiz, **(Bütün çocuklar müslümanlığa uygun ve elverişli olarak dünyaya gelir. Bunları, sonra anaları, babaları hıristiyan, yahûdî ve dinsiz yapar)** sözü ile müslümanlığın

yerleştirilmesinde ve yok edilmesinde en önemli işin, gençlikte olduğunu bildiriyor. Eğer çocuğa âkıl bâliğ olduğu hâlde, bilmesi gereken î mân bilgileri öğretilmemiş ise, bu çocuk mürted olur. Çocuklarına î mânî, islâmî öğretmeyen analar babalar, çocuklarını müslüman olmaktan mahrûm etmiş, kâfir olmalarına sebep olmuş olurlar. Çocukları ile birlikte, kendileri de Cehennemde bunun cezâsını, azâbını çekerler.

Namazları, oruçları ve hacca gitmeleri, kendilerini bu azâbdan kurtaramaz.

O hâlde, her müslümanın birinci vazîfesi, evlâdına islâmîyeti ve Kur'ân-ı kerîmi öğretmektir. Evlâd, büyük ni'mettir. Ni'metin kıymeti bilinmezse, elden gider.

Islâm düşmanları da, bu mühim noktayı anladıkları içindir ki, asrımızın en tehlikeli dinsizlik ocakları, (Gençliğin ele alınması birinci hedefimizdir. Çocukları dinsiz olarak yetiştirmeliyiz) diyorlar. Bunlar, islâmîyeti yok etmek ve Allahü teâlânın emirlerinin öğretilmesini ve yaptırılmasını engellemek için de, (Gençlerin kafalarını yormamalıdır. Din bilgilerinin büyüünce kendileri öğrenirler.) diyorlar. Maksatları o yaşa kadar bu bahane ile öğrenmelerine mâni olmaktır: Daha sonra zaten çocuğun bunları öğrenmesi zordur.

Cenâb-ı Hakkın affetmediği kimse

Allahü teâlânın rızâsı, dinine bağlı olan ana-babanın rızâsına bağlıdır. Allahü teâlânın gazabı, dinine bağlı olan ana-babanın gazabındadır. Peygamber efendimiz:

- **Cennet ana-babanın ayağı altındadır**, buyurmuştur...

Ya'nî, kişiye dinini, î mânîni öğreten ana-babanın rızâsındadır. Ana-babasını râzı eden kimse için, Cennette iki kapı açılır. Bir kimsenin ana-babası zâlim olsalar dahi onlara karşı gelmek, onlara sert konuşmak câiz değildir. Çeşitli vesîlelerde, onların elleri öpülüp, duâları alınmalı, haklarını helâl ettirmelidir.

Çeşitli vesîlelerle ana-babaya çeşitli hediyeler alıp, gönüllerini kazanmalı, haklarını helâl ettirmeli, duâlarını almalıdır. Arada kırgınlıklar varsa, bu vesîle ile giderilmelidir. Allahü teâlâ buyurdu ki:

- **Yâ Mûsâ, günâhlar içinde bir günâh vardır ki, benim indimde çok ağır ve büyüktür. O da, ana-baba evlâdını çağırdığı zaman emrini dinlememesidir.**

Ana-baba, kızıp birşey söylediği zaman onlara karşılık vermemelidir. Emrettikleri şeyleri bir an önce yapıp, onları üzmemelidir. Onların üzülmüş, bedduâ etmelerinden korkmalıdır. Yanlış bir iş yapıp onları üzünce, hemen ellerine sarılıp özür dilemelidir. İnsanın saâdeti ve felâketi onların kalblerinden gelen ve ağızlarından çıkacak olan sözdendir. Atılan ok tekrar geri gelmez. Onlar hayatta iken kıymetini bilip, hayır duâlarını almak lâzımdır. Vefâtlarından sonraki pişmanlık fayda vermez. Onlar hayatta iken ne yapıp yapıp onları memnun etmelidir.

Î mânîli olup, Cehennemden en son çıkacaklar, Allah yolunda olan ana-babasının islâmîyete uygun olan emirlerine âsî olanlardır. Allahü teâlâ buyurdu ki:

- **Yâ Mûsâ, ana-babasını râzı eden beni râzı etmiş olur. Ana-babasını râzı edip bana âsî olan kimseyi dahi iyilerden sayarım. Ana-babasına âsî olan, bana mûtî olsa bile, onu fenâlar tarafına dahil ederim.**

Hasan-ı Basrî hazretleri, Kâ'beyi ziyâret ve tavâf ederken bir zât gördü ki, arkasında bir zembil vardı.

Bununla tavâf ediyordu. O zâta dönüp, **Arkandaki yükü koyup öylece tavâf etsen daha iyi olmaz mı**, dedi.

O zât şöyle cevap verdi:

- Bu arkamdaki yük değil, babamdır. Bunu Şam'dan yedi kere buraya getirip tavâf ettirdim. Çünkü bana dinimi, î mânîni bu öğretti. Beni islâm ahlâkı ile yetiştirdi.

Hasan-ı Basrî hazretleri bu kimsenin yaptığını çok beğendi. Sonra o zâta buyurdu ki:

- **Babanı kıyâmet gününe kadar böylece arkanda getirip tavâf ettirsen, fakat bir defa kalbini kırsan, yaptığın hizmet boşa gider. Yine bir defa gönlünü yapsan, bu kadar hizmete karşılık olur.**

Eshâb-ı kirâmdan biri gelip Peygamber efendimize sordu:

- Yâ Resûlallah! Anam-babam çok şefkatsizdir, onlara nasıl itâ'at edeyim?

Peygamber efendimiz şöyle cevap verdi:

- **Annen seni dokuz ay karnında gezdirdi. İki sene emzirdi. Seni büyütünceye kadar koynunda besledi, kucağında gezdirdi. Baban da seni büyütünceye kadar birçok zahmetlere katlanarak, seni besledi... İdâre ve mâişetini te'min eyledi. Sana dinini î mânîni öğrettiler. Seni islâm terbiyesi ile büyüttüler. Şimdi nasıl olur da şefkatsiz olurlar? Bundan daha büyük ve kıymetli şefkat olur mu?**

Mûsâ aleyhisselâmın komşusu

Mûsâ aleyhisselâm birgün:

- Yâ Rabbî, Cennette benim komşum kim olacak, bana bildir de gidip onunla görüşeyim, dedi.

Mûsâ aleyhisselâma şöyle vahyedildi:

- Falan beldeye git! Orada çarşının başında bir kasap dükkânı var. O dükkânın sahibi olan kasabı gör! O, velî bir kulumdur. Yalnız bilesin ki, onun çok önemli bir işi vardır. Çağırırsan gelmez. İşte o senin Cennetteki komşundur.

Mûsâ aleyhisselâm, hemen bildirilen yere gitti. Kasabı buldu. Ona:

- Ben sana misâfir geldim, dedi.

Kasap, Mûsâ aleyhisselâmı tanımıyordu. Ona "**Hoş geldin**" deyip bir kenara oturttu. Dükkândaki işi bitince de alıp, evine götürdü. Evinin baş köşesine oturup, çok ikrâmda bulundu.

Mûsâ aleyhisselâm, dikkatle ev sahibini ta'kîp ediyordu. Ev sahibi kasabın, ocakta çömlek içinde, et pişirdiğini gördü. Et pişince, çömlekteki eti küçük küçük parçalara ayırdı. Bunları bir tabağa koyup bir kenara bıraktı. Sonra bir et parçası daha çıkartıp, onu da misâfiri Mûsâ aleyhisselâma ikrâm ederek dedi ki:

- Benim önemli bir işim var. Sen beni bekleme, yemeğini ye!

Sonra yanından ayrıldı. "**Önemli bir işim var!**" deyince, Mûsâ aleyhisselâm, önemli işi nedir diye iyice merak etti.

Kasap, Mûsâ aleyhisselâmın yanından ayrıldıktan sonra, yandaki odaya geçti. Duvarda asılı duran büyük zenbilde indirdi. Zenbilde çok ihtiyar, mecâlsiz bir kadın vardı. Kadına küçük küçük parçaladığı etleri yedirdi. Karnını güzelce doyurduktan sonra, altındaki kirlenmiş bezleri aldı. Yerine temizlerini koydu. Sonra, kirlî bezleri yıkayıp astıktan sonra ellerini yıkayıp, Mûsâ aleyhisselâmın yanına geldi. Daha yemeğe başlamadığını görünce sordu:

- Niçin yemeğe başlamadınız?

- Sen bana zenbildeki sırrı söylemedikçe, bir lokma bile yemem!

- Madem çok merak ediyorsun anlatayım; ey misâfir, bu zenbildeki benim yaşlı annemdir. Çok yaşlı olduğu için takatten düştü. Evde bakacak başka kimsem de yok. Evleneceğim, fakat, hanımım annemi incitir, onu üzer diye evlenemiyorum. İşe gittiğimde herhangi bir hayvanın kendisine zarar vermemesi için, onu gördüğün gibi bir zenbile koydum. Her gün gelip, iki öğün yemek yediriyorum. Diğer hizmetlerini de görüp, gönül rahatlığı içinde işime gidiyorum.

Bunun üzerine Mûsâ aleyhisselâm dedi ki:

- Ancak anlamadığım birşey daha var. Sen annene yemek yedirip su içirdikten sonra, dudakları kıpırdayıp birşeyler söyledi, sen de "Amin" dedin. Annen ne söyledi ki, âmin dedin?

- Annem, her hizmet edişimde, "**Allah seni Cennette Mûsâ aleyhisselâmla komşu eylesin**" diye duâ eder. Ben hiç ihtimâl vermediğim hâlde, bu güzel duâya âmin derim. Ben kimim ki, o büyük Peygamberle komşuluk edebileyim. Onunla komşuluk edebilecek ne amelim var ki.

O zamana kadar, kim olduğunu saklayan Mûsâ aleyhisselâm, buyurdu ki:

- Ey Allahın sevgili kulu, ben Mûsâ'yım. Beni sana Allahü teâlâ gönderdi. Annenin rızâsını kazandığın için Cennet-i a'lâyı ve orada bana komşu olmayı kazandın.

Kasap hemen kalkıp, Mûsâ aleyhisselâmın elini öptü. Sevinç içinde beraber yemek yediler.

Evlâdın hiç hakkı yok mu?

Babanın evlâdı üzerinde hakkı olduğu gibi, evlâdın da baba üzerinde hakkı vardır. Bu hakka dikkat etmiyen babalardan, evlâtları âhirette dâvâcı olacaklardır.

Evlâdın baba üzerinde hakkı sorulduğunda, Resûlullah efendimiz buyurdu ki:

"Evlâdın, babası üzerinde üç hakkı vardır. Bunlar:

1- Doğduğu zaman ona iyi bir isim koyması,

2- Kavrayacak duruma gelince, Kur'ân-ı kerîmi ve din bilgilerini öğretmesi,

3- Evlenme çağına erişince de evlendirmesi."

Bir defasında, yanında oğlu olduğu hâlde, Hazret-i Ömer'e bir adam gelerek,

- Yâ Ömer! Bu oğlum bana karşı geliyor, diyerek oğlunu şikâyet etti.

Bunun üzerine Hazret-i Ömer, o kimsenin oğluna,

- Babana nasıl karşı geliyorsun? Allaha korkmuyor musun? Babanın, evlâdı üzerindeki haklarını bilmiyor musun, dedi.

Bu sırada genç sordu:

- Ey mü'minlerin emîri, babanın evlâdı üzerindeki haklarını biliyorum. Peki, evlâdın, baba üzerinde hiç hakkı yok mudur?

Hazret-i Ömer cevap verdi:

- Olmaz olur mu hiç! Elbette vardır. Bu haklardan biri, babanın temiz ve asîl bir hanımla evlenmiş olmasıdır. Eğer erkek, bayağı bir kadınla evlenmiş olursa, bu hâl, ondan doğacak çocuklar için bir ar meselesi olur. Evlâdın, babası üzerindeki haklarından biri de kendisine iyi bir isim koymasındır. Ve nihâyet, evlâdına dinini öğretmesidir.

Hazret-i Ömer'den bu sözleri dinleyen genç dedi ki:

- Vallahi babam bu söylediklerinin hiçbirini yapmadı. Benim annem asîl bir kadın değildir. Dört yüz dirhem karşılığında babamın satın aldığı Sind'li birisidir. Sonra, bana güzel bir isim değil bilâkis çirkin bir isim koymuş. Ayrıca bugüne kadar bana dinimi öğretmedi, Kur'ân-ı kerîmden bir âyet bile öğretmedi.

Gencin bu sözleri üzerine Hazret-i Ömer celâllendi. Gencin babasına dönerek,

- Oğlum bana karşı geliyor, diye bana şikâyet geliyorsun. Hâlbuki o sana karşı gelmezden önce, sen ona karşı gelmişin. Önce onun şikâyet için bana gelmesi lâzımdı. Haydi git, diyerek azarladı. Bir gün Ebû Hafs hazretlerine bir adam gelerek, "Oğlum beni dövdü, incitti" dedi. Bunun üzerine Ebû Hafs, **"Ona terbiye verip, ilim, irfan öğrettin mi?"** diye sordu. Adam yine "Hayır" dedi. **"Peki, Kur'ân-ı kerîmi ve Kur'ân ahlâkını öğrettin mi?"** diye sordu. Adam yine "Hayır" diye cevap verince, oğlunun ne iş yaptığını sordu. Adam, çiftlikle uğraştığını söyledi. Neticede Ebû Hafs adama şunları söyledi:

- Belki de o, sabahleyin kalkmış, eşeğine binerek öküzleri önüne katmış, köpeğini de peşine takmış tarlaya gitmek üzere yola koyulmuştur. Kur'ân-ı kerîm okumasını bilmediği için başlamıştır şarkı söylemeğe. Sen de bu sırada ona çarpmışsındır, seni öküz zannedip vurmıştır. Çocuğu ile ilgilenmeyip, ona gerekli terbiyeyi vermiyen kimse ile, yavrusunu doğurup büyüten hayvan arasında ne fark var? Allaha şükret ki kafanı kırmamış. Dinden, îmandan, haberi olmayandan daha başka ne beklenir?

"Bırakın! Ben cezâmı çekiyorum"

Kişi, ana-babasına nasıl muamele ederse, çocukları da ona öyle muamele ederler.

Birisi şehrin kenarında bir ağacın altında, babasını dövüyordu. Etraftan yetişenler,

- Bu ne hâl, utanmıyor musun, insan hiç babasını döver mi? diye oğluna bağırdılar. Babayı oğlunun elinden kurtarmak istediler.

Fakat dövülen şahıs, onlara dönüp o perişân hâliyle dedi ki:

- Bırakın! Ben de burada babamı döverdim. Şimdi de aynı yerde evlâdım beni dövüyor. Onun suçu yok. Ben kendi yaptığımın cezâsını çekiyorum.

Peygamber efendimiz buyurdu ki:

- Evlâdının iyiliği üzerine, ona yardımcı olan ana- babaya Allah rahmet eylesin.

Sâlihlerden biri, oğluna "Şunu yap, bunu yapma!" diye hiç emretmezdi. Kendisine bunun sebebi sorulduğunda şu cevabı verdi:

- Bir şey istersem yapmaz da bana karşı gelir ve dolayısıyla Cehenneme müstehak olur, diye korkuyorum. Ben, evlâdımın ateşte yanmasını istemem.

Fudayl bin İyâd hazretleri şöyle buyurdu:

- Ana-babaya iyilik etmek, akrabâ ve dostlara ziyârette bulunmak, âile efrâdı ile iyi geçinmek, helâl kazançlarla yaşamak, muhtaçlara ve ahibâba yedirip içirmek, dilini korumak ve evine bağlı olmak insanlık hasletlerindedir.

Enes bin Mâlik hazretleri buyurdu ki:

Kim hayırlı ve kendisine duâ, istiğfar edecek bir evlât bırakırsa, o yaşadıkça ana-babası da ecir ve sevap kazanır. Evlâdın alacağı ecir ve sevap da eksilmez. Eğer ana-baba evlâtlarına Kur'ân-ı kerîmi öğretmezler, onu sâlih bir insan olarak yetiştirmezlerse, o hayatta oldukça yapacağı kötülüklerin günâhı ebeveynine de yazılır. Evlâda yazılacak günâhtan da hiç eksilmez.

Çocuklarımıza islâmiyeti, islâm ahlâkını öğretmeliyiz. Namaz kılmanın önemini anlatmalıyız ve mutlaka namaz kıldırmalıyız. Usanmadan, bıkmadan her namaz vakti yumuşak bir lisânla, namaz kılmasını hatırlatmalıyız. Cemâ'ate giderken, onu da yanımızda alıp götürmeliyiz. Namaza teşvik etmeliyiz. Namazı sevdirmeliyiz. Namaz sevdirmemezse, sonradan bırakması kolay olur. Namaz kılmasına mâni her şeyin felâketine sebep olacağını bilmeli ve bildirmeliyiz.

Çocuğumuzun istikbâlini, geleceğini garantiye almak, iyi bir müslüman olması ile mümkündür. Diploma ile iyi bir meslek ile istikbâl garantiye alınmış olmaz. Hattâ felâketine sebep olabilir. Ancak, iyi bir müslüman olduktan sonra diploma işe yarar.

Çocukların dünyalıkları için her şey düşünülüyor. Dini eğitim düşünülmeden, sadece en iyi okullarda, en iyi üniversitelerde yetişmesi için çalışılıyor. Bunun için hiç bir fedâkârlıktan kaçınılmıyor. Çocuk bu minvâl üzere, okullarını bitiriyor, fîcâbında en kıymetli meslek sahibi oluyor. Meslek sahibi oluyorlar, fakat birçoğunun dinden îmândan haberi olmuyor. Hattâ ateist olanlar bile oluyor. Bu hâli gören ana-babada telâş başlıyor. Fakat iş işten çoktan geçmiş oluyor. Böylece ana- baba üç günlük dünya hayatında, çocukları rahat etsin diye, çocuklarını sonsuz Cehennem ateşine atmış oluyor. Bu evlâda iyilik yapmak mıdır, en büyük kötülüğü yapmak mıdır?

Ana-babanın, çocuklarına islâm terbiyesi vermeden, onlardan müslümanca yaşamalarını beklemesi, tohum ekmeden mahsûl beklemesi kadar abes olur.

Komşu hakkı çok önemlidir

Dinimiz komşuluğa çok önem vermiştir. Her müslümanın, güzel ahlâklı, sâlih komşular arasında ev araması lâzımdır. Peygamber efendimiz bir hadîs-i şerîflerinde, **(Ev satın almadan evvel, komşuların nasıl olduklarını araştırınız!)** buyurdu. Başka bir hadîs-i şerîfte de, **(Komşuya hürmet etmek, anaya hürmet etmek gibi lâzımdır)** buyuruldu.

Komşuya hürmet, onunla iyi geçinmektir. Onun aç olduğunu bilerek, kendisi tok yatmamaktır. Allahü teâlânın kendisine ihsân ettiği rızıklardan ona da vermektir. Onu incitecek söz ve harekette bulunmamaktır. Hadîs-i şerîfte, **(Komşusu, şerrinden, kötülüğünden emîn olmıyan kimse, Allahü teâlâyâ îmân etmemiştir)** buyuruldu. Gayri müslim komşuya da, iyi davranmalıdır. Mümkün olduğu kadar hediye vermelidir. Görüştüğünde, hâlini, hatırını sormalıdır. Hadîs-i şerîfte, **(Zimmî ya'nî gayri müslim komşunun bir hakkı, müslüman komşunun iki hakkı, akrabâ olan komşunun üç hakkı vardır)** buyuruldu.

Komşunun yaptığı sıkıntılara, eziyetlere ve câhilce hareketlerine sabretmeli, karşılık vermemelidir. Harâm işliyen kötü komşuya da, harâm olduğunu güler yüz ve tatlı dil ile anlatmalıdır. Komşuyla iyi geçinmek demek, sadece ona kötülük yapmamak değil, ondan gelen sıkıntılara da sabretmektir. Zamanımızda, islâmîyeti anlatmada en tesirli yol, güler yüzlü, tatlı dilli olmaktır. Komşular, günâh işlediklerini görüp de nasîhat vermiyen ve kendileri ile görüşmiyen, Cehennemden kurtulmaları için yardım etmiyen komşularını, kıyâmet günü, Allahü teâlâyâ şikâyet edecekler, maddî ve ma'nevî haklarını isteyeceklerdir. Bununla yıllarca komşuluk yaptım, bana senin dinini anlatmadı, yaptığım işi senin yasak ettiğini bildirmedim, diyeceklerdir.

Komşunun çocuklarını eli ile okşamalı, sevmeli, gelip giderken ona hediye, şeker almalı, önce kendini sevdirmeli, sonra da namaz kılmaları ve günâh işlememeleri için, tatlı dil ile nasîhat etmelidir. Hadîs-i şerîfte, **(Evinizde pişen yemekten, komşunuzun hakkını veriniz)** buyuruldu.

Ödünç olarak bir şey istediğinde, mümkünse hemen vermelidir. Komşusu hasta olunca, ziyâretine gitmelidir. Sıkıntıya düşünce, imdâdına yetişmelidir. Hadîs-i şerîfte, **(Sıkıntıya düşen komşusuna yardım eden, sıkıntısını gideren kimseye, Allahü teâlâ kıyâmet günü kıymetli elbise giydirecektir)** buyuruldu. Cenâzesi olunca, (Ta'ziye) etmeli, ya'nî sabretmesini söylemeli, teselli etmeli ve cenâzesinin hizmetine koşmalıdır.

Komşusu sefere, yolculuğa, uzak yere görevli gidince, geride kalan âilesini, çocuklarını, hırsızların, ahlâksızların şerlerinden, zararlarından korumalıdır.

O yok iken, onun çoluk çocuklarına karşı davranışlarında, ona hiyânet, kötülük etmekten çok sakınmalıdır. Ona veremeyeceği meyve, tatlı gibi şeyleri evine ondan gizli getirmelidir. Evini satacağı veya kirâyâ vereceği zaman, ona danışmalı, onun tavsiye ettiği sâlih kimseye vermelidir.

Çeşitli sebeplerle görüşmesi, nasîhat etmesi mümkün olmazsa, mahzûrlu olursa, en azından ona islâmîyeti doğru olarak anlatan dînî kitap hediye etmelidir. Bu şekilde vebâlden kurtulmalıdır. Âhîrette, **yâ Rabbî, bana nasîhat etmedi, dinini öğretmedi dediğinde, yâ Rabbî, senin dinini doğru olarak anlatan kitap verdim, diyebilirdir.**

"İyi insan nasıl olur?"

İyi bir arkadaş, iki cihân için, ya'nî hem dünya hem de âhîret için büyük saâdettir. Çok az bulunan bir hazînedir. Kişi iyi bir arkadaşsa sahip olunca, çok hamdetmelidir. İnsanın hem dünyasını hem de âhîretini kurtaracak arkadaş bulmak, hele bu zamanda çok zordur. Bunun için iyi kimsenin değeri çok fazladır.

Kötü bir kimse ile görüşüp onu yola getirmek, çok faydalı ise de bu tehlikelidir. Çünkü, başkasını kurtarmak için çalışırken kendisi de o kötülüğe bulaşabilir. Evliyâ, islâm büyükleri birçok kötü ahlâklı kimseleri yola getirmişlerse de, bunu herkes yapamaz. Allah adamları, Allahü teâlânın yardımı ile bunları yola getirmekte ve kendilerine bir zarar gelmemektedir.

Başkalarına te'sir edebilme özelliği olmayan kimseler, kendilerini tam olarak düzeltmeden, başkalarını düzeltmeye kalkarlarsa, fayda yerine zarar meydana gelir. Kötülüğün bulaşması, yayılması çok kolaydır, sür'atli olur. İnsanları kötülüğe çekmek, otobanda ilerlemek gibi kolaydır. Çünkü nefis, kötülüğe çekmek için elinden gelen kolaylığı göstermektedir. İyiliğe çekmek ise, dikenli, engebeli yolda ilerlemek gibi zordur. Çünkü nefis bu yolda ilerletmemek için elinden gelen zorluğu gösterir.

Abdülhakîm-i Arvâsi hazretleri buyurdu ki:

"Cüzzam çok bulaşıcı bir hastalıktır. Buna rağmen, sağlam bir insan, cüzzamlı bir kişinin yanında yedi sene kalsa, aynı kaptan yese içse, bu kimseye cüzzamın geçmeme ihtimali vardır. Fakat bir binada kötü bir insan olsa, başka bir odada, dairede dahi kalsa, ondaki kötü huyların sağlam insanlara geçmeme ihtimali yoktur. Mutlaka geçer. Kötülükler çabuk yayılır, çünkü nefsimiz kötüdür."

Bir sepette bulunan bir tane çürük üzüm, bir çürük elma bütün sepeti çürütür. Fakat sağlam üzümler, elmalar o bir çürüğü kurtaramazlar. Bunun için kötü kimselerden arslandan kaçır gibi kaçmalıdır. Hattâ, böyle kimseler arslandan daha tehlikelidir. Arslan nihayet insanın ölümüne sebep olur. İmânı varsa Cennete gider. Fakat kötü kimse, insanın imânını da çaldığından hem dünyasını, hem âhîretini mahveder. İnsan tanıştığı, görüştüğü, beraber olduğu kimsenin iyi arkadaş mı, kötü arkadaş mı olduğunu iyi öğrenmelidir. Bu şöyle anlaşılır:

İyi arkadaş, her zaman, Allahü teâlâyı hatırlatır. Allahü teâlâyı gönül ile, dil ile fiiliyât ile hatırlamamızı sağlar. Bir kimse, beraber bulunduğu zaman, Allahü teâlâyı hatırlatıyor, kalbi uyanık tutuyorsa, bil ki, gerçekten o iyi bir arkadaşdır.

Fakat, beraber bulunduğu zaman, Allah korkusunu ve Allahü teâlâyı unutturuyorsa, o gerçekten kötü bir arkadaşdır. Ondan uzak durmak, sakınmak şarttır.

Sâlih insan, iyi insan demektir. Ehl-i sünnet itikâdında olan ve harâm işlemekten sakınan müslümana "sâlih insan" denir. İyi insan olmak için, Allahü teâlâyâ karşı iyi olmak, Peygamber efendimize karşı iyi olmak ve bütün insanlara karşı iyi olmak lâzımdır. Bir kimsede bu üç iyilikten biri bulunmazsa, buna iyi insan denilemez.

İyi insan, herkese karşı, güler yüzlü, tatlı dilli olur. Devamlı çalışır. Din bilgilerini ve fen bilgilerini iyi öğrenir. Çocuklarına, tanıdıklarına da öğretir. Gıybet, dedikodu yapmaz. Hep faydalı şeyler söyler. Helâl kazanır. Kimsenin hakkına dokunmaz. Böyle olan müslümanı Allah da sever, kullar da sever. Râhat ve huzûr içinde yaşar.

Neler abdesti bozar?

Yedi şey, abdesti bozar:

1- Önden ve arkadan çıkan, yellenmek, idrar vb. şeyler abdesti bozar.

2- Ağızdan çıkan necis şeyler bozar: Bunlardan, istifra, katı kan, kan, safra, mi'deden gelen yemek, su, ağız dolusu olunca, abdesti bozarlar, az miktarları abdesti bozamaz. Bunların hepsi kaba necâsettir. Ağız içi, abdestin bozulmasında, iç organ sayılır. Bunun için, dişten ve ağızdaki yaradan çıkıp ağızdan dışarı çıkmıyan kan abdesti bozamaz. Ağızdan dışarı çıkınca, tükürkten çoksa bozar.

3- Deriden çıkan şeyler bozar: Kan, cerâhat, sarı su, ağrılı çıkan renksiz su, abdesti bozar.

Birşeyi ısırınca, o şey üzerinde kan görürse, bozulmaz. Misvâk, kürdan üzerinde kan görünce, ağzına bulaşmadı ise, bozulmaz. Ya'nî oraya parmağını koyunca, parmağında kan görürse bozulur. Ağrı olmadan, herhangi bir sebeple ağlamakla ve soğan, duman, gazlar te'siri ile, göz yaşı akınca bozamaz. Az olup yayılmıyan, yatağında kalan derideki kan abdesti bozamaz.

4- Uyumak bozar. Yan veya sırt üstü yatarak veya dirseğine yâhut birşeye dayanıp uyumak bozar.

Dayandığı şey çekilince düşmezse, bozulmaz. Namazda uyumak, dizleri dikip, başını dizlerine koyarak, diz çökerek, bağdaş kurarak, teverrük ederek uyursa, bozulmaz. Teverrük, kadınların namazda oturdukları gibi oturmaktır. Bir dizini dikip, diğer uyluğu üzerine oturup uyursa bozulur.

5- Bayılmak, akli dengeyi kaybetmek bozar: Meselâ, sar'a tutmakla, her ne şekilde olursa olsun bayılmakla abdest bozulur.

6- Namazda kahkaha ile gülmek bozar. Ancak, namazda tebessüm, namazı da, abdesti de bozamaz. Yanındakiler iştirirse, kahkaha denir. Kendi de iştirmezse, tebessüm denir. Yalnız kendi iştirirse, yalnız namazı bozar.

7- (Mübâşeret-i fâhişe) ya'nî çıplak olarak, sev'eteyni, sürtmekle, erkeğin de, kadının da abdesti bozulur. Saç, sakal, bıyık, tırnak kesmekle abdest bozulmaz. Kesilen yerleri yıkamak lâzım olmaz. Yara kabuğunun düşmesi ile de bozulmaz. Yıkamak yaraya zarar verirse, mesh edilir.

Abdest aldığı bilip, sonra bozulduğunda şüphe ederse, abdesti var kabûl edilir. Abdesti bozulduğunu bilip, sonra abdest aldığında şüphe ederse, abdest alması lâzım olur.

Abdest arasında, ba'zı yerini yıkadığında şüphe ederse, orasını yıkar. Abdest aldıktan sonra şüphe ederse, yıkamak lâzım değildir.

Vedî, mezî çıkınca abdest bozulur. Önden, arkadan çıkararak abdesti bozanlar, hastalıkla çıkar, sızarsa ve yeniden abdest almakta, şiddetli soğuk, hastalık, ihtiyârlık gibi sebeplerle, harac, güçlük olursa, Mâlikî mezhebinde abdest bozulmaz. Böyle rahatsızlıklarda Hanefî mezhebinde olanlar, Mâlikiyi taklid edebilirler. Abdest aldıktan sonra az da olsa, idrar sızsa abdest bozulur. Bunun için erkekler helâdan çıkar çıkmaz abdest almamalıdır. Yaş durumuna göre, 5-10 dakika içinde bu sızma devam eder. Yürüyerek, öksürerek veya sol tarafa yatarak (**Istibrâ**) etmesi, ya'nî idrâr yolunda damlalar bırakmaması şarttır. (Kadınlar istibrâ yapmaz.) Idrâr damlası kalmadığına kanâ'at gelmeden abdest almamalıdır.

Istibrâda güçlük çekenler, acele işi olanlar, arpa kadar pamuğu idrâr deliğine koymalıdır. Sızan idrârı pamuk emer. İçerde olduğu için hem abdest bozulmaz, hem de çamaşır kirlenmez. Yalnız pamuğun ucu dışarda kalmaması lâzımdır.

Namazı bozan şeyler

Namazı bozan şeyler şunlardır:

1 - Konuşmak: Bir kelime de namazı bozar. Bilerek, bilmiyerek, zorla, unutarak söylemek, hep bozar. Başkasının selâmına, sözüne cevap vermek bozar. Kur'ân-ı kerîmde ve hadîs-i şerîfte bulunmayan duâları okumak, bozar.

2 - Boğazından, özsüz, öksürür gibi ses çıkarmak bozar. Kendiliğinden olursa bozamaz. Okumayı kolaylaştırmak için yaparsa, zararı olmaz.

3 - Ah, of, Uf gibi sözler bozar. Sesli ağlamak bozar. Sessiz gözyaşı bozamaz. Hasta, elinde olmayarak ah, of der ve ağlarsa bozulmaz.

4 - Aksırıp Elhamdüillâh diyene Yerhamükallah demek bozar.

5 - Başkasının sözü ile yerini değiştirmek veya yanına gelene, onun sözü ile yer açmak bozar. Fakat, kendiliğinden hareket ederse yer verirse bozamaz.

6 - Az da olsa, unutarak da olsa, dışardan alarak yemek, içmek bozar. Diş arasında kalmış, nohuttan küçük şeyi yutmak bozamaz. Ağızdaki ufak bir şeyi üç kere çiğnemek veya eritip yutmak, namazı bozar.

7 - Kur'ân-ı kerîme veya kâğıda bakıp, öğrenerek okumak bozar.

8 - Namazdan olmayarak fazla hareketler, namazı bozar. Bir elin hareketi üçten az olursa bozamaz.

9 - Bir rükünde, üç kere sübhânallah diyecek kadar avret yeri açılırsa veya derisinde, elbisesinde, namaz kılacak yerde namazı bozacak kadar necâset olursa bozulur.

10 - Özsüz, göğsünü kiblede çevirince hemen bozar. Yüzünü, başka uzvunu çevirmek bozamaz, mekrûh olur. Elinde olmayarak çevrilince, bir rükün devam ederse, bozar.

11- Namaz içindeki tekbîrlerde Allahü derken derken, baştaki hemzeye uzatırsa namaz bozulur. Namaza dururken uzatırsa, namaza başlaması sahîh olmaz.

12 - Tegannî ile okumak, ma'nâyı bozarsa, namaz bozular. Meselâ Ra'yı uzatarak Râbbenâ lekelhâmd, demek bozar.

13 - Zellet-ül-kâri Ya'ni yanlış okumak bozar: Bu hatâ hareketlerde ve sükünde olabilir. Harfin yerini değiştirir veya harf ilâve eder, yâhut azaltır. Veyâhut harfi ileri geri alır. Kelimelerde ve cümlelerde olur. Bunun için harfleri usulüne uygun çıkarmak lâzımdır. Aksi taktirde namaz bozulabilir. Meselâ, ehad yerine **ehat** deyince bozulur.

Düzgün okunmadığında, Kur'ân-ı kerîmin ma'nâsı değişerek, küfre sebep olacak manaların çıktığı haller de çoktur. Meselâ **Hallâk** kelimesi, **Hi** ile okunduğunda yaratıcı, **Ha** ile okunduğunda, berber manasına gelmektedir. Bu şekilde okunduğunda, meselâ Yasîn-i şerîfin seksenbirinci âyet-i kerîmesindeki (**Onun yarattıkları pek çoktur. O, herşeyi bilir**) ifadesi (O berberdir, herşeyi bilicidir) şeklini almaktadır.

Arabîdeki harflerin karşılığı latin harflerinde yoktur. Arabide üç tane, **S**, üç tane **Z** harfi vardır. Bir kalın **Zı**, ikinci ince okunan **Ze**, üçüncüsü **Zâl'**dir. Bunların üçü ayrı ayrı söylenir. Rükû' tesbîhinde Zı ile (azîm) denir ki, Rabbim büyüktür demektir. Eğer ince **Ze** ile ya'ni **zâl** ile (azîm) denilirse, Rabbim benim düşmanımdır manasına gelmektedir. Kur'ân-ı kerîmi lâtin harfi ile öğrenip okuyan, bu üç harfi ayıramıyacağı için namazı sahîh, geçerli olmaz.

Bunun için, her müslümanın namaz kılacak kadar sûreleri, duâları, düzgün okumasını bilen birinden mutlaka öğrenmesi lâzımdır. Bunları latin harfleri ile düzgün olarak ezberlemek mümkün değildir. Kur'ân-ı kerimi de mutlaka aslından okumalıdır. Aslından okunmazsa, sevap kazanalım derken, günâha hattâ küfre girilebilir.

Namazın sevâbını gideren şeyler (1)

Mekrûh, Peygamber efendimizin beğenmediği, hoş görmediği şeyler demektir. Mekrûh olarak kılınan namaz sahîh, ya'nî geçerli olur, fakat o ibâdetin sevâbını azaltır, va'd edilen sevâbın tamamına kavuşulamaz. Namazın mekrûhlarından bazıları şunlardır:

- 1- Secdeye inerken pantolon paçalarını kaldırmak mekrûhtur.
- 2- Kolları sığalı olarak ve kısa kollu gömlekle namaza durmak mekrûhtur. Abdest alıp, imâma yetişmek için acele edenin, kolları sığalı kalmış ise, namazda iken yavaş yavaş indirmesi lâzımdır.
- 3- Abes, ya'nî fâidesiz hareketler. Meselâ elbisesi ile oynamak, mekrûhtur. Namazda faydalı hareketin, meselâ, eli ile, alınıdaki teri silmenin zararı olmaz. Pantolon, entâri ete yapışınca, avret mahallinin şekli belli olmasın diye, bunları buradan ayırmak mekrûh olmaz. Kaşınmak abes değil ise de, bir rûknde, eli üç kerre kaldırırsa, namazı bozulur.
- 4- İş elbisesi ile ve büyüklerin yanına çıkamıyacak elbise ile ve fenâ kokulu elbise ve çorap ile kılmak mekrûhtur. Başka elbisesi yoksa, mekrûh olmaz. Parası varsa, alması lâzımdır. Bol pijama ile kılmak mekrûh değildir. Ceketin ve paltonun önünü kapalı veya açık bulundurmamak mekrûh değildir.
- 5- Ağızda, kırâete mâni' olmayacak birşey bulundurmamak mekrûhtur. Mâni' olursa, namaz bozulur.
- 6- Baş açık, yalın ayak kılmak mekrûhtur. Başlığı düşerse, az hareketle örtmek efdaldır. Namazda başı herhangi bir renkte olan takke ile örtmelidir.
- 7- Namazda, secde yerinden, taşı, toprağı eli ile süpürmek mekrûhtur. Secdeyi güçleştiriyorsa, bir hareket ile, câiz olursa da, namazdan önce temizlemelidir.
- 8- Câmide, namaz için safa girerken, namaza dururken ve namaz içinde parmakları bükerek çıtırdatmak, iki elin parmaklarını birbiri arasına sokup çıtırdatmak mekrûhtur. Namaza hazırlanmadan önce, zarûret olursa, mekrûh olmaz.
- 9- Başını, yüzünü etrafa çevirmek mekrûhtur. Gözleri ile etrafa bakmak, tenzihen mekrûhtur. Göğsü çevirince, namaz bozulur.
- 10- Secdede, erkeklerin kollarını yere döşemesi mekrûhtur. Kadınlar ise, kollarını yere yaymalıdır.
- 11- İnsanın yüzüne karşı kılmak mekrûhtur. İnsan uzakta dahî olsa, mekrûh olur. Arada, namaz kılana sırtı dönük biri bulunursa, mekrûh olmaz.
- 12- Selâma eli ile, başı ile cevap vermek mekrûhtur. Suâle başı ile, eli ile cevap vermesi mekrûh değildir. Meselâ, kaç rek'at kıldınız, diyene parmağı ile cevap vermesi gibi.
- 13- Namazda ve namaz hâricinde ağzını açarak esnemek mekrûhtur. Alt dudağını dişlerin arasına sıkıştırmalıdır. Kendini tutamazsa, ayakta sağ elin, diğer rûknlerde ve namaz hâricinde sol elin dışı ile, ağzını örtmelidir. Peygamberler esnemezlerdi.
- 14- Namazda gözleri yummak tenzihen mekrûhtur. Zihni dağılmasın diye yumarsa, mekrûh olmaz.
- 15- Öndeki safta boş yer varken, arkasındaki safta durmak ve safta yer yok iken, saf arkasında yalnız durmak mekrûhtur. Safta yer olmayınca, yalnız başına durmayı, rûkû'a kadar, birini bekler. Kimse gelmezse, öndeki safa sıkışır. Öndeki safa sığmazsa, güvendiği birini arkaya, yanına çeker. Güvendiği kimse yoksa, yalnız durur.

Devamı yarın

Namazın sevâbını gideren şeyler (2)

16- Üzerinde canlı resmi, insan veya hayvan resmi bulunan elbise ile kılmak tahrîmen mekrûhtur. Cansız resimleri bulunursa, mekrûh olmaz.

Canlı resmi, namaz kılanın başında, önünde, sağ ve sol hizâsında, duvara çizilmiş veya beze, kâğıda yapılarak asılmış veya konmuş ise, mekrûhtur. Resim, namaz kılanın arkasındaki duvarlarda ve tavanda ise, hafif mekrûhtur. Çocuklara oynamak için alınan bebek namaz kılanın kible istikametinde değilse namaza zararı olmaz.

Üzerinde Kâ'be, câmi' resmi veya Kur'ân-ı kerîm harfli yazı bulunan seccâdeleri namaz kılmak için yere sermek câiz değildir. Bunlara hürmetsizlik olur.

17- Bir kimsenin yüzüne karşı ve yüksek sesle konuşanların sırtına karşı namaz kılmak mekrûhtur.

18- Açık başına sarık sarıp, tepesi açık olarak kılmak, tahrîmen mekrûhtur. Maske, eldiven ve alnın yere değmesine mâni' olan gözlük takarak kılmamalıdır. Zarûret olmadan bu şekilde namaz kılmamalıdır.

19- Özürsüz, boğazından balgam çıkarmak, öksürür gibi yapmak mekrûhtur.

- 20- Amel-i kalîl, ya'nî bir eli, bir veya iki kerre hareket ettirmek mekrûhtur.
- 21- Namazın sünnetlerinden birini terk etmek mekrûhtur. Namazda müekked sünneti terk, tahrîmen mekrûh olur. Müekked olmıyan sünneti terk, tenzîhen mekrûh olur.
- 22- Kalbi meşgûl eden, huşû'u gideren şeyler yanında, meselâ süslü şeyler karşısında, oyun ve çalgı âletlerinin bulunduğu yerde ve arzû ettiği yemek karşısında özürsüz kılmak mekrûhtur. Ayakkabılarını arkada bırakarak kılmak mekrûhtur.
- 23- Farz kılarken özürsüz, sağlam kimsenin duvara, direğe dayanması mekrûhtur.
- 24- Kırâeti, rükû'a eğildikte tamamlamak mekrûhtur. Secdelere ve rükû'a, imâmdan önce başını koymak ve kaldırmak, ta'dil-i erkânı terk etmek, mekrûhtur.
- 25- Necis olmak ihtimâli bulunan yerlerde, meselâ kabristanda, hamam içinde ve kilisede kılmak mekrûh olup, yıkayıp temizliyerek kılmak veya hamamın soyunma mahallinde kılmak ve kabristandaki mescidde kılmak, mekrûh olmaz.
- 26- Kabre karşı kılmak mekrûhtur. Vehhâbîler, buna şirk diyorlar.
- 27- Teşehhüdlerde, sünnete uygun oturmamak, tenzîhen mekrûhtur. Özü varsa, mekrûh olmaz.
- 28- İkinci rek'atte, birinci okuduğu âyeti tekrâr okumak, tenzîhen mekrûhtur. Ondan evvelki bir âyeti okumak tahrîmen mekrûhtur. Unutarak okursa, mekrûh olmazlar. İkinci rek'atte birinciden üç âyet uzun okumak mekrûhtur.
- 29- Farzdan sonra son sünnete hemen kalkmamak, konuşmak mekrûhtur.
- 30- Başı bir tarafa eğmek, tekbir alırken veya teşehhüdde otururken parmakları açık veya kapalı tutmak mekrûhtur. Buralarda parmaklar kendi hâlinde bırakılır. Fakat secdede kapalı, rükûda ise açık tutulur.
- 31- Namazda, vücudunun ağırlığını bir ayağı üzerine vermek, imâm açıktan okurken sübhaneke okumak. Kıyâmda, ayakta ayağının birini kaldırmak. Namaz kılanın önünden geçmek veya önünden geçilebilecek bir yerde durmak da mekrûhtur.
- 32- Küçük ve büyük abdesti sıkıştırırken ve yel zorlarken namaza durmak mekrûhtur.

Îmân ve ahlâk

İnsan, kâinatı incelediğinde, meselâ yerleri, gökleri ve yıldızlar dediğimiz, milyarlarca gök küresinin boşlukta döndüklerini, asırlar boyunca çarpışmadıklarını, yeryüzünde, sıcaklık, basınç, hava, su miktarlarının, yapılarının, hareketlerinin tam yaşamaya uygun olarak ayarlanmış olduğunu görür. İnsanların, hayvanların, bitkilerin, cansız maddelerin, atomların, hücrelerin, kısaca sayısız varlıkların yapılarındaki ve hareketlerindeki nizâmı, düzeni, uygunluğu görerek, bunları yapan, yaratan, kudretli, bilgili bir sâhibin bulunduğunu, ister istemez kabûl etmek, inanmak zorunda kalır.

Aklı olan kimse, kâinattaki bu azameti, bu intizâmı görerek, hemen Allahü teâlânın varlığına inanır, müslüman olur. Nitekim, müslüman olan İsviçreli felsefe profesörü, gazetecilerin suâllerine karşılık olarak **"İslâm kitaplarını tetkik ederek, hak yolu anladım. İslâm âlimlerinin büyüklüğünü kavrayabildim. İslâm dîni, olduğu gibi anlatılsa, bütün dünyada akli olan herkes seve seve müslüman olur"** demiştir.

Bir insan, tabiatı ve kendini tetkik ederek, müslüman olduktan sonra, islâm âlimlerinin kitaplarından, Muhammed aleyhisselâmın hayâtını ve güzel ahlâkını öğrenmesi lâzımdır.

Ahlâk bilgisi çok önemlidir. Çünkü insan, ahlâk bilgisi ile, iyi ve kötü huyları, faydalı ve zararlı işleri anlar. İyi işleri yapıp, dünyada kâmil, kıymetli bir insan olur. İşleri muntazam ve kolaylıkla hâsıl olur. Dünyada rahat, huzûr içinde yaşar. Kendisini herkes sever. Allahü teâlâ ondan râzı olur. Âhirette de, Allahü teâlânın merhametine, mükâfatlarına kavuşur.

Saâdete kavuşmak için, iki şey lâzımdır. Mes'ûd ve bahtiyar kimse, bu iki şeye kavuşan kimsedir. Bu iki şeyden **birincisi, doğru ilim ve îmân sâhibi olmaktır**. Bu da, fen derslerini ve Muhammed aleyhisselâmın hayâtını, ahlâkını öğrenmek ile ele geçer.

İkincisi, iyi huylu, iyi hareketli insan olmaktır. Bu ise, fikh ve ahlâk ilimlerini öğrenmek ve bunlara uymakla olur.

Bu ikisini elde eden kimse, Allahü teâlânın rızasına, sevgisine kavuşur. Çünkü Allahü teâlâ, sonsuz ilmi ile herşeye âlimdir. Meleklerle ve Peygamberlere çok ilim vermiştir. Onlarda hiç ayıp ve kusûr ve çirkin hiçbirşey yoktur.

İnsanların ilmi ise, pek az ve îmânları, ya bozuk veya kötü huylar ile bulaşmış ve kötü işler ile kirlenmiştir. Bunun için insanlar, Allahü teâlâdan ve meleklerden ve Peygamberlerden pek uzak, onlara kavuşmak şerefinden çok mahrûmdur.

İnsan, fen bilgilerinde, tabiati incelemekte tenbel ve câhil kalarak, hakîkî îmâna, i'tikâda kavuşmazsa ve Muhammed aleyhisselâmı doğru tanıyarak îmânını kuvvetlendirmese, sonsuz felâkette ve sıkıntıda kalanlardan olur.

Eğer, hakîkî îmâna kavuşursa ve nefesine tâbî' olmayıp dine, ya'nî Allahü teâlânın emir ve yasaklarına uyarsa, saâdete kavuşmaktan ve Allahü teâlânın rahmetinden, affından mahrûm kalmaz. Fakat, yaptığı kötülükler kadar azâb görür, yanar ve Allahü teâlânın rahmetine kavuşması güç olur. İmânı olduğu için, sonunda yine rahmete kavuşur. Cehennem ateşi, kötülüklerinin kirlerini temizleyip, onu Cennete girmeğe lâyık, temiz şekle sokar.

Bütün saâdetlerin, râhatlıkların başı, kâmil îmân sâhibi olmaktır. Herkesin, kalbini yanlış i'tikâdlardan, şüphelerden kurtarmağa çalışması lâzımdır. Bir kimse, doğru îmâna kavuşur ve ahlâkı güzel ve işleri iyi olursa, yüksek rûhlara, ya'nî Peygamberlere ve Evliyâya ve meleklerle benzer ve onlara yaklaşır.

Ahlâk değişir mi?

Ahlâk ilmi, kalb ve rûh temizliği bilgisi demektir. Tıp ilminin, beden sağlığı bilgisi olmasına benzer. Çünkü, kötü huylar, kalbin ve rûhun hastalıkları ve zararlı işler, bu hastalıkların alâmetleri, ârizalarıdır.

Ahlâk ilmi, çok şerefli, pek kıymetli, en lüzûmlü bir ilimdir. Çünkü, kalbin ve rûhun kötülükleri bu ilim ile temizlenebilir. Kalbin ve ruhûn, iyi huylarla sıhhatli ve kuvvetli olmaları, bununla mümkün olur.

Kuvvetli kalbler ve rûhlar da, bu ilim yardımı ile, temizlenir, iyi ahlâka kavuşur. İyi, temiz kalbler ve rûhlar da, bu ilim bereketi ile temizliğini artırır, yerleştirir.

Huy değişir mi? İnsanın huyunu bırakıp, başka huylu olması mümkün müdür? Ahlâkın hepsi sonradan elde edilir ve değiştirilebilir. İslâm âlimleri böyle bildirmişlerdir. Tasavvuf büyüklerinin, din âlimlerinin, talebesine terbiye için koydukları üsûller, ahlâkın değişebileceğini göstermektedir.

Âlimler, insanların iyiliğe, yükselmeye elverişli olarak doğduklarını, sonra, nefsin kötü istekleri ve güzel ahlâkı öğrenmemek ve kötü arkadaşlarla düşüp kalkmak gibi sebeplerle kötü huyların meydana geldiğini bildirmişlerdir. Hadîs-i şerifte, **(Herkes, müslümanlığa elverişli olarak dünyaya gelir. Bunları sonra anaları babaları, yahûdî, hıristiyan ve îmânsız yapar)** buyruldu.

Hiçbir kimsenin huyu, yaratılıştaki gibi kalmaz. Sonradan değişebilir. Ahlâk değişmeseydi, Peygamberlerin getirdikleri dinler faydasız, lüzûmsuz olurdu. Âlimlerin sözbirliği ile koymuş oldukları terbiye ve cezâ üsûlleri abes olurdu.

Bütün ilim adamları, çocuklarına ilim ve edeb vermiş ve terbiyenin fayda sağladığı her zaman görülmüştür. Ahlâkın değiştiği güneş gibi meydandadır. Şu kadar var ki, ba'zı huylar pek yerleşmiştir. Böyle huyları değiştirmek, yok etmek çok zor olur. Böyle ahlâk, en çok, câhil, kötü kimselerde bulunur.

Allahü teâlâ, kullarına merhamet ederek, onları terbiye etmek, iyi ve kötü huyları öğretmek için Peygamberler gönderdi. Bu muallimlerin en yükseği olarak, habîbi olan Muhammed "aleyhisselâm"ı seçti. Onun dini ile, önce göndermiş olduğu bütün dinleri değiştirdi. Onun dîni, bütün dinlerin sonuncusu oldu. Böylece, iyiliklerin hepsi, terbiye üsûllerinin cümlesi, O'nun parlak dîninde yer almıştır.

İslâm dinine inanan ve bu dini yaşamaya çalışan kimsedeki kötü huyların üzerine perde örtülür. İslâm dini bu kötü huylara perde olur. Bunun, birçok örneklerini hergün görüyor, okuyoruz. Her türlü kötülük mevcut olan bir kimse, mütevâzi, yumuşak, sakın biri oluyor. Ağzındaki lokması bile alınacak hâle geliyor.

Aynı kimse, tekrar eski hâline döndüğünde, ya'nî islâm örtüsünü atınca, birden canavarlaşıyor. Olmıyacak işler yapıyor. Demek ki, insanın tabiatında bulunan huy tamamen yok olmuyor, dinin emir ve yasaklarına uyduğu müddetçe, görünmüyor, kapalı kalıyor. Dinin emirlerine uymadığı zaman perde aralanıyor, tekrar eski hâlini alıyor.

Aklı olanların, iyiyi kötüden tefrîk edebilenlerin, bu dinden elde edilmiş olan ahlâk kitaplarını okuyarak, öğrenerek ve işlerini buna göre tanzîm ederek, dünyada ve âhirette rahata ve huzûra, saâdete, kurtuluşa kavuşması ve böylece âile ve toplum hayatının düzenine yardım etmiş olması lâzımdır.

İnsanın birinci vazîfesi de budur. Gazetemizin yayınlarından **"İslâm ahlâkı"** kitabında iyi ve kötü huylar, kötü huylardan kurtulma çâreleri geniş olarak bildirilmiştir. Bu kıymetli kitabı, herkesin önemle okuması, öğrenmesi lâzımdır.

Başkasına faydalı olabilmek için

İnsanın, önce kendine faydalı olması lâzımdır. Kendisine faydası olmayanın, başkalarına faydalı olması zordur. İnsanın, kendisine faydalı olduktan sonra, çoluk çocuğuna, komşularına, arkadaşlarına faydalı olması lâzımdır.

İnsanın kendisine faydalı olması demek, bütün kuvvetini, enerjisini, her organını, ne için yaratıldı ise, o yolda kullanmaktır. Onları, Allahü teâlânın yaratmış olduğu maksadın dışında, aklın ve islâmiyyetin

beğenmediği yerlerde kullanmamaktır. Çoluk çocuğu varsa, onlara karşı da, akla ve dîne uygun hareket etmeli, dînin gösterdiği güzel ahlâktan sapmamalıdır. Güzel ahlâk ile ahlâklanmalıdır.

Âmirler, idâreciler, emrinde çalışan kimselere, âdil davranmalı, Cenâb-ı hakkın emirlerini yerine getirmelerinde yardımcı olmalıdır.

Bu şekilde hareket eden bir kimse, bu dünyada, Allahü teâlânın halfesi olmuş olur. Kıyâmette de âdiller için va'd edilen ni'metlere kavuşur. Böyle bir hayırlı kimsenin hayır ve bereketi, onun bulunduğu kıymetli zamana, mübârek yere ve orada bulunmakla bahtiyâr olan insanlara, hayvanlara, hattâ bitkilere ve rızıklara sirâyet eder, yayılır.

Fakat, Allah korusun, bir kimse, kendine, çevresine, emrindeki kimselere şefkatli, iyi huylu, adâletli olmazsa, insan haklarına saldırır, zulüm, işkence yaparsa, böyle olanlar iblislerin ahbâbı, şeytanların yoldaşları olmuş olurlar.

Emri altında olanlara merhamet etmeyenler, kıyâmet günü Allahü teâlânın merhametinden uzak kalacaklardır.

Men, lâ yerham, lâ yurham! buyurulmuştur ki, acımıyana acınmaz demektir. Böyle zâlimlerin topluluğuna eşkiyâ denir. Bunlar, birkaç senelik, geçici dünya zevkleri için, milyonlara eziyet ederler. Fakat, zulümlerinin cezasını çekmedikçe, bu dünyadan gitmezler.

O kadar refâh ve lezzetler içinde oldukları hâlde, elbette şiddetli sıkıntılar, büyük dertler yakalarını bırakmaz. O saltanat hiçbirinin elinde kalmaz. Çok olur ki, saltanatları düşmanlarının eline geçer. Bu hâli görür. Ciğerleri yanar.

Meryem sûresinin seksenbirinci âyetinde meâlen, **(Mâlik, hâkim olduğunu söylediği şeylerin hepsini elinden alırız. Yalnız başına huzûrumuza gelir)** buyuruldu.

Genel ma'nâda adâlet üçe ayrılır:

Birincisi, Allahü teâlâyâ kulluk etmektir: Allahü teâlânın merhameti, ni'metleri, ihsânları, her mahlûka yayılmıştır. Ni'metlerinin en büyüğü, kullarına saâdet yolunu göstermesidir. Hakları yok iken, hepsini en güzel şekilde yaratmıştır. Ebedî, sayısız ni'metler, iyilikler vermiştir. Böyle bir sâhibe, yaratana ibâdet etmek, O'nun ihsân ettiği ni'metlere şükür etmek elbette lâzımdır. Adâlet için sâhibinin hakkını gözetmek îcâb eder. Her insanın, yaratana karşı borçlu olduğu bu kulluk hakkını, dinin emir ve yasaklarını edâ etmesi şartır.

Adâletin ikinci kısmı, insanların hakkını edâ etmektir: Ana-babasına, akrabalarına, komşularına, çevresine irtibatı olduğu herkese karşı güler yüzlü davranıp kimseyi üzmemek, onların hakkını üzerine geçirmemektir. Ayrıca, âlimlere hürmet, emânetlere vefâ, alış veriş haklarını edâ, va'dlerini yerine getirmektir.

Üçüncüsü, geçmişlerin, ölmüşlerin haklarını edâ etmektir: Bu da, onların borçlarını ödemek, vasiyyetlerini yerine getirmek, bıraktığı hayrât ve hasenâtı, hayır müesseselerini devam ettirmektir. Ayrıca kendisi de, hayır hasenât yaparak, Kur'ân-ı kerîm okuyarak sevâblarını onlara göndermektir.

iyiliğe teşekkür

Iyilik edenin, iyiliğine karşılık mal ile hizmet ile iyilik yapılır. Bunu yapamıyan, teşekkür ve duâ eder. Bunu da yapmıyanın, yapılan iyilik başına kakılır. Kötülenir. Incitilir. Çünkü, iyiliğe karşı, iyilik yapmak, insanlık vazîfesidir.

Böyle olunca, her iyiliği yapan, en büyük iyilik olarak, yok iken var eden, en güzel şekli veren, lüzûmlu organları, kuvvetleri ihsân eden, herbirini bir âhenk ile işleterek sıhhat veren, akıl ve zekâ bahşeden, çoluk çocuk, ev, ihtiyaç eşyası, yiyecek, içecek ve elbiselerimizi yaratan yüce bir sâhibe, bu ni'metleri sebepsiz, karşılıksız ihsân eden ve her an yok olmaktan, düşmandan, hastalıktan muhâfaza eden ve bize hiç ihtiyacı olmıyan, sonsuz kuvvet, kudret sâhibi olan Allahü teâlâyâ şükretmemek, kulluk hakkını ödememek, ne büyük kabâhât, ne çok zulüm ve ne alçak bir vaziyet olur?

Hele, O'na ve ni'metlerin O'ndan geldiğine inanmamak veya bunları başkasından bilmek, en büyük zulüm, en çirkin yüz karası olur.

Bir kimseye, her ihtiyacı verilse, her ay yetecek para, gıda hediye olursa, bu kimse, o ihsân sâhibini her yerde, herkese nasıl över. Gece gündüz onun sevgisini, teveccühünü, onun kalbini kazanmaya uğraşmaz mı?

Onu dertlerden, sıkıntılardan muhâfaza etmeye çalışmaz mı? Ona hizmet edebilmek için, kendini tehlikelere atmaz mı?

Bunları yapmasa, o ihsân sâhibine hiç kıymet vermese, herkes onu ayıplamaz mı? Hattâ, insanlık vazîfesini yapmıyor diye cezâlandırılmaz mı?

iyilik eden bir insanın hakkına böyle riâyet ediliyor da, her ni'metin, her iyiliğin hakîkî sâhibi olan, hepsini yaratan, gönderen, Allahü teâlâyâ şükretmek, O'nun beğendiği, istediği şeyleri yapmak, niçin lâzım olmasın?

Elbette, en çok O'na şükretmek, en çok O'na itâ'at etmek, ibâdet etmek lâzımdır. Çünkü, O'nun ni'metleri yanında başkalarının iyilikleri, deniz yanında damla kadar bile değildir. Hattâ, diğerlerinden gelen iyilikleri de, yine O göndermektedir.

O zaman insan, Allahü teâlâyâ karşı lâzım olan şükür, tüşekkür borcunu nasıl yapmalıdır?

Bu teşekkürün de nasıl olacağını bizim bilmemiz mümkün değildir. Bu teşekkürün de nasıl yapılacağını Cenâb-ı Hak bize bırakmamış, peygamberleri vasıtası ile bildirmiştir:

Allahü teâlâyâ karşı kulun vazîfesi üçe ayrılır:

Birincisi, bedeni ile yapacağı işlerdir. Namaz, oruc gibi.

İkincisi, rûhu ile yapacağı vazîfedir. Doğru i'tikâd etmek. Ehl-i sünnet âlimlerinin bildirdikleri gibi îmân etmek, inanmak.

Üçüncüsü, insanlara adâlet yapmakla, Allahü teâlâyâ yaklaşmaktır. Bu da, emâneti muhâfaza, insanlara nasîhat etmek, önce islâmiyyeti öğretmekle olur.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, Allahü teâlâyâ, teşekkürün aslı üçtür: **Doğru i'tikâd, doğru söz ve doğru iş**. Peygamberler ve bu büyüklerin vârisleri olan, Ehl-i sünnet âlimleri, bunların doğru olması, ya'nî Cenâb-ı Hakın istediği şekilde olması için, nasıl yapacaklarını ayrı ayrı bildirmişlerdir. Herkesin bunları öğrenmesi ve ona göre hareket etmesi lâzımdır.

Kötü huy nedir?

Kötü ahlâk, kötü huy nedir? Kötü huyun tarifi, kişiye göre, inanca göre değişir. Meselâ, hıristiyanlıkta, şarap içmek iyi sayıldığı, dini merâsimlerinde, kırmızı şarap içtikleri için, onlara göre şarap içmemek kötü huydur. Meselâ Hindular için, ineğe tapmamak, ona gereken saygıyı göstermemek kötü huydur.

Bunun için önce neye göre iyi veya kötü, bunu bilmek lâzımdır. Müslümanın iyi veya kötude ölçüsü, dinimizdir. Dinimiz birşeyin kötü olduğunu bildirmiş ise, bütün insanlar onu iyi bilse, müslümanın düşüncesinde en ufak bir değişiklik olmaz. İnsana dünyada ve âhirette zarar veren herşey, kötü ahlâktan meydana gelmektedir. Ya'nî, zararların, kötülüklerin başı, kötü huylu olmaktır.

Kötülüklerin en kötüsü, küfürdür. Ya'nî Islâm dinine inanmamaktır. Kâfirin hiçbir iyiliği, hayrâtı, hasenâtı, âhirette faydalı olmaz. Zulüm ile öldürülse bile kâfir, şehid olmaz. Cennete girmez. İmânı olmıyanın hiçbir iyiliğine sevâb verilmez. Bütün iyiliklerin temeli, dinin emirlerine uymaktadır. Herşeyden önce, dinin emirlerine uymaya çalışmak lâzımdır.

Herkese, kötü ahlâktan uzaklaşması, ya'nî dinin emir ve yasaklarına uyması için nasîhat etmelidir.

Dünyada rahata, huzûra kavuşmak, kardeşçe yaşayabilmek, âhirette de, sonsuz azâbdan kurtulmak, ebedî ni'metlere, saâdetlere kavuşmak, ancak ve ancak dine uymakla olur.

Ba'zıları, ben dinin emirlerini yerine getirmiyorum, namaz kılmıyorum, fakat kalbim temiz, kötü ahlâklı değilim diyorlar. Bu mümkün değildir. Kötü huylar, insanın kalbini, rûhunu hasta eder. Bu hastalığın artması, kalbin, rûhun ölümüne, ya'nî küfre sebep olur. Kişinin îmânı gider de, haberi bile olmaz.

Küfür, kalbin, rûhun en büyük zehiridir. İmânı olmıyanın, (Kalbim temizdir. Sen kalbe bak) gibi sözleri, boş lâflardır. Her türlü günâhı işleyip de benim kalbim temiz demek kadar ahmakça bir söz olmaz. Çünkü, işlenen her günâh kalbi kirlendir.

Kalb hastalıklarının şirkten, îmânsızlıktan sonra en kötüsü, bid'at işlemektir. Bid'atlardan sonra da günâhlardan sakınmamak gelir.

Bid'at, Peygamber efendimiz ve Eshâbının zamanında yapılmayıp da daha sonra ortaya çıkartılan ve ibâdet olarak yapılan şeylerdir. Daha sonra da kötü huy olarak, günâh işlemek, insanların haklarına dikkat etmemek, başkalarına zulüm etmek gelir. Zulmün de en büyüğü, bir insanın dinini öğrenmesine mâni' olmaktır. Bu, kul haklarının en büyüğüdür.

I'tikâdda ve ahlâkta ve amelde emir olunanları terkedene azap yapılacaktır. Azâba sebep olan şeyleri terk etmek lâzımdır. Meselâ namaz kılmamak en büyük günâhlardandır. Bu günâhı terk etmek, ya'nî beş vakit namazı hergün kılmak şarttır.

Kötü huylardan kurtulmak için müslümanın herşeyden önce kalbini temizlemesi lâzımdır. Çünkü, kalb, bütün bedeninin reîsidir, başıdır. Bütün uzuvlar kalbin emrindedir. Peygamber efendimiz, (**İnsanın**

bedeninde bir et parçası vardır. Bu iyi olursa, bütün uzuvlar iyi olur. Bu kötü olursa, bütün organlar bozuk olur. Bu, kalbidir) buyurdu.

Kalbin iyi olması için temizlenmesi lâzımdır. Kalbin temizlenmesi, islâmiyete uymakla olur. Bir kimsenin kalbinin temiz olup olmaması, dinin emirlerine uyup uymaması ile anlaşılır.

Kötü huýdan kurtulmak için

Kötü huýların hepsi için esas ilâç, en tesirli ilâç, hastalığı, zararını, sebebini ve ilâcını bilmektir. Sonra, bu hastalığı kendinde teşhîs etmek, aramak, bulmak gelir. Bu teşhîsi kendi yapar. Yâhut bir âlimin, rehberin bildirmesi ile anlar.

İnsan kendi kusûrlarını zor anlar. Güvendiği arkadaşına sorarak, kusûrunu öğrenir. Sâdık olan dost, onu tehlikelerden, korkulardan muhâfaza eden kimsedir. Böyle bir arkadaş bulmak çok zordur.

Düşmanlarının kendisine karşı kullandıkları kelimeler de, insana ayıplarını tanıtmaya yarar. Çünkü düşman, insanın ayıplarını arayıp, yüzüne çarpar. İyi arkadaşlar ise, insanın ayıplarını pek görmezler. Başkasında bir ayıp görünce, bunu kendinde aramak, kendinde bulursa, bundan kurtulmaya çalışmak da, kötü huylardan kurtulmayı sağlar. **(Mü'min mü'minin aynasıdır)** hadîs-i şerîfinin ma'nâsı budur. Ya'nî, başkasının ayıplarında, kendi ayıplarını görür.

İsâ aleyhisselâma,

- Bu güzel ahlâkını kimden öğrendin? diye sorduklarında,

- **Bir kimseden öğrenmedim. İnsanlara baktım. Hoşuma gitmeyen huýlarından uzak durdum.**

Beğendiklerimi ben de yaptım, buyurdu.

Lokman hakîme,

- Edebi kimden öğrendin? dediklerinde,

- **Edepsizden!** dedi. Ya'nî onun yaptığı kötü şeyleri yapmamaya çalışmalıdır.

Selef-i sâlihînin, Eshâb-ı kirâmın, velîlerin hayat hikâyelerini okumak da, iyi huylu olmağa sebep olur.

Kötü huýdan kurtulmak için, bunun zıddını yapmak için, çok uğraşmak lâzımdır. Meselâ, cimri olan kimse, her vesîle ile az çok demeden başkasına birşeyler vermeye kendini zorlamalıdır. Çünkü, insanın alıştığı şeyden kurtulması çok zordur. Kötü şeyler nefse tatlı gelir.

Kötü ahlâkın zararlarını okumak, işitmek de, faydalıdır. Kötü huýun zararını anlatan hadîs-i şerîfleri okuyan kimse kendini frenler.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Her günâhın tevbesi vardır. Kötü ahlâkın tevbesi olmaz. İnsan, kötü huýunun tevbesini yapmayıp, daha kötüsünü yapar.)

(Sıcak su buzu erittiği gibi, iyi ahlâk da, hatâları eritir. Sirke balı bozduğu gibi, kötü ahlâk, hayrâtı, hasenâtı mahveder.)

İyi huylu olmak için ve iyi ahlâkını muhâfaza edebilmek için, sâlih kimselerle, iyi huylularla arkadaşlık etmelidir. İnsanın ahlâkı, arkadaşının huýu gibi olur. Ahlâk, hastalık gibi sârdır. Kötü huylu ile arkadaşlık etmemelidir.

Hadîs-i şerîfte, **(İnsanın dîni, arkadaşının dîni gibi olur)** buyuruldu. Faydasız şeylerden, oyunlardan, zararlı şakalaşmaktan ve münâkaşa etmekten uzak durmalıdır. İlim öğrenmeli ve faydalı işler yapmalıdır. Ahlâkı bozan, şehveti harekete getiren zararlı kitapları, gazeteleri okumamalı, böyle radyo ve televizyondan uzak kalmalıdır.

Harâm helâl demeden mal, mülk arkasında koşanlardan hiçbiri murâdına kavuşmamıştır. Malı, makamı hayır için arıyan ve hayır işlerde kullanan, rahata, huzûra kavuşmuştur. Allahü teâlâdan korkmak, bu deryânın gemisidir. Hadîs-i şerîfte, **(Dünyada, kalıcı değil, yolcu gibi yaşamalı! Öleceğini hiç unutmamalı!)** buyuruldu.

Mal ve makam hırsı

Allahü teâlâyı, âhiret hayatını unutturup, insanı dünyaya taptıran, kötü huýların başında, mal, mülk ve makam sevgisi gelir. Nice kimseler, bu sevgi sebebiyle helâk olmuşlardır.

Bel'am bin Bâûrâ, İsm-i a'zamı biliyordu. Her duâsı kabûl olurdu. İlimi ve ibâdeti, o derecede idi ki, sözlerini yazıp istifâde etmek için, ikibin kişi hokka, kalem ile yanında bulunurdu. Bu Bel'am, Allahü teâlânın bir harâmına, âhireti unutup, biraz meylettiği için, imânsız gitti. **(Onun gibiler köpek gibidir)** diye dillerde kaldı.

Meşhur **Kârûn** da, Mûsâ aleyhisselâmın akrabâsı idi. Mûsâ aleyhisselâm buna hayır duâ edip, kimyâ ilmi öğretti. Bu sebeple çok zengin olmuştu. Fakat, dünyaya tamah edip az bir zekâtını vermediği için, bütün malı ile birlikte, yer altına sokuldu. Malları bunun helâkına sebep oldu.

Allahü teâlâ, bunlar gibi daha nice kimseleri, mala mülke tapıp, âhireti unuttukları için helâk etti. Hadîs-i şerîfte, **(İki aç kurt, bir koyun sürüsüne girdiği zaman, yaptıkları zarardan, mal ve şöret hırsının yapacağı zarar daha çoktur)** buyuruldu. Bu kötü huý, insanlarda iki sebepten hâsıl olur:

Birinci sebep, nefsin arzularına kavuşmak içindir. Nefs de, arzularının, harâm yollardan elde edilmesini ister. Bu arzulara kavuşmak için de, mal, mülk, para, şan,şöhret, makam lâzım. Bunlara sahip olanın, nefsin bu arzularına kavuşması kolay olur. İnsanoğlu, her arzusunun derhal yerine gelmesini ister. İşte insanı felâkete sürükliyen, nefsin bu zararlı istekleridir.

İkincisi, insan mal, mülk, makam sahibi olmayı; kendinin ve başkalarının haklarını zâlimlerden kurtarmak, sadaka vermek, hayrât, hasenât yapmak, iyi yimek, iyi giyinmek, iyi evlerde oturmak ve çoluk çocuk sahibi olup, rahat ve mes'ûd yaşamak, ibâdetlerine mâni' olacak şeylerden kurtulmak ve islâm dînine ve müslümanlara hizmet için ister.

Bu iyi niyetli isteklere, riyâ, gösteriş gibi ve hakkı bâtil ile karıştırmak gibi, islâmiyyetin yasak ettiği şeyler karıştırılmazsa mal, makam sahibi olmak çok faydalı olur. İnsanın hizmet maksadıyla, mal mülk istemesi çok iyidir.

Dine, insanlara hizmet maksadıyla, iyi niyetle makam sahibi olmayı arzû etmek, şu hadîs-i şerîfler ile övülmüştür:

(Hak ve adâlet üzere bir gün hâkimlik yapmayı, bir sene devâmî gâzâ etmekten daha çok severim.) (Bir saat adâlet ile idârecilik yapmak, altmış sene nâfile ibâdet yapmaktan daha iyidir.)

Dinimizin yasak ettiği şeylerde iyi niyet olmaz. Mubâh olan bir amel, niyete göre günâh olabilir. Günâh işliyenin, "Sen kalbime bak! Kalbim temizdir. Allah kalbe bakar" sözü yanlıştır. Dinin emrine uymayanın kalbinin temiz olması mümkün değildir. Çünkü, kalbin temiz olmasının alâmeti, dinin emirlerini yerine getirmektir. Bunun için, namaz kılmayanın, oruç tutmayanın, dinimize uygun yaşamayanın kalbinin temiz olması mümkün değildir.

İnsanın bu kötü huysudan kurtulması için, önce malın, mülkün, müdürlüklerin geçici olduğunu ve iyi yolda kullanılmadığı takdirde zararlarını, tehlikelerini düşünmelidir. Çünkü, âhirette Allahü teâlâ, "Ey kulum, ben sana şu kadar mal verdim, şu kadar sene müdürlük verdim, bununla benim dinime, benim kullarıma ne hizmet ettin?" diye soracak.

Malı, mülkü, makamı; şan, şöhret, nefsinin kötü arzuları için isteyenler, hele hele din düşmanlığında, insanlara zulümde kullananlar, bu suâle cevap veremeyecekler, böylece korkunç azâblara düçar kalacaklar.

Ayıplanma korkusu

Kötü huyların en başta gelenlerinden birisi de, insanların kötölemelerinden, çekiştirmelerinden, ayıplamalarından korkmaktır. Çok kimse, bu yüzden müslüman olma şerefinden mahrûm kalmıştır. Yine çok kimse de, ayıplanma korkusundan, islâmiyeti yaşamamaktadır. Namaz kılmamakta, kadınlar kapanmamaktadır. Beni bu hâlde görürlerse ayıplarlar korkusu, Cenâb-ı Hakkın emrinden baskın çıkmaktadır.

Devletin en üst makamında senelerce kalmış bir devlet adamı hatıratında aynen şunları yazıyordu: "Halkın, ayıplamayacağını, yaşlandığı için, ölümden korktuğundan namaz kılıyor demiyeceklerini bilsem namaz kılacığım. Fakat bu korku namaz kılmama mâni oluyor."

Sevgili peygamberimizin amcası Ebû Tâlib'in, sağlığında îmân etmemesinin sebebi budur. Ebû Tâlib, Resûlullahın amcasıdır. Resûlullahın Peygamber olduğunu biliyordu. Yıllarca O'nu himâye etti. Her tehlikeye göğüs gererek kâfirlere karşı O'nu korudu. Fakat, insanların kötöleyeceklerinden korkarak ve mahalle kadınlarının, dedi-kodusundan, koskoca Ebû Talib atalarının dinini bırakıp, yeğeninine dinine girmiş diyerek ayıplayacaklarından çekindiği için îmân etmedi.

Resûlullah efendimiz, ölüm hastalığında yanına gelerek,

- **Ey amcam! Sana şefâ'at edebilmem için, lâ ilâhe illallah söyle!** buyurdu.

Cevâbında,

- Ey kardeşimin oğlu, doğru söylediğini biliyorum. Lâkin ölüm korkusu ile îmâna geldi denilmesini istemem, dedi.

Beydâvî tefsîrinde, Kasas sûresinin, **(Sevdiklerini hidâyete getirmek senin elinde değildir)** meâlindeki, elli altıncı âyet-i kerîmesinin, bu zaman indiği bildirilmiştir. Daha sonra, Hazret-i Alî, Resûlullah'a gelerek amcan öldü dediğinde, **(Yıka, kefen içine sar ve defin et! Men' olununcaya kadar onun için duâ ederiz)** buyurdu.

Birkaç gün evinden çıkmıyarak, onun için çok duâ etti. Eshâb-ı kirâmdan ba'zıları bunu işitince, onlar da, kâfir olarak ölmüş olan akrabaları için duâ etmeye başladılar. Bunun üzerine, Tevbe sûresinin,

(Peygamber ve îmân edenler, akrabaları olsalar da, müşrikler için istiğfâr etmemelidirler) meâlindeki yüzondördüncü âyet-i kerîmesi nâzil oldu. Bunun üzerine duâ etmekten vazgeçti.

Ebû Tâlib, vefât ettikten sonra, istisnâ olarak Resûlullahın hürmetine diriltilerek îmân etti. Ebû Tâlib'in vefâtından sonra, diriltilerek îmân ettiği, büyük âlim **Ibni Hacer-i Mekki** hazretlerinin (**Ni'met-ül-kübrâ**) kitabında ve (**Mir'ât-i Mekke**) 1096 sahifesinde yazılıdır.

İnsanların kötölemelerinden ve ayıplamalarından kurtulmak için şöyle düşünmelidir: Ayıplamalarından üzüleceğim, rahatsız olacağım, fakat bunun karşılığında âhırette sonsuz olarak rahata, huzûra kavuşacağım. Üç-beş günlük dünya hayatında çekeceğim sıkıntıdan kurtulmak için, ebedî, sonsuz âhıret hayatını reddetmek, akıllı kimsenin yapacağı iş değildir. Ayrıca, kötölemeleri doğru ise, yaptığım kötü işler için beni ayıplıyorlarsa, ayıplarımı bana bildirmiş oluyorlar. Bunları yapmamaya karar verdim demeli, böyle kötölemelerden ferahlık duymalıdır. Onlara teşekkür etmelidir.

Evliyânın büyüklerinden, **Hasen-i Basri** hazretlerine, birisinin kendisini gıybet ettiğini haber verdiler. Ona bir tabak helva gönderip, "Sevâblarını bana hediyeye ettiğini işittim. Karşılık olarak bu tatlıyı gönderiyorum" dedi.

Övülmeyi sevmek

Kötü huylardan, ya'nî kalb hastalıklarından biri de, övülmeyi sevmektir. Bunun sebebi, insanın kendini beğenmesi, kendini üstün, iyi sanmasıdır. Medholunmak, övülmek, böyle kimseye tatlı gelir. Bunun, övülmeye sebep olan bir üstünlük, iyilik olmadığını, olsa da, geçici olduğunu düşünmelidir.

Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Övülmeyi sevmek, insanı kör ve sağır eder. Kusûrlarını göremez olur. Doğru sözleri, kendisine yapılan nasihatları işitmez olur.)

Övülmeyi sevmek gibi övmek de zararlıdır. Peygamber efendimizin yanında bir kimse, başka birini övdü. Ona buyurdu ki:

(Yazık sana, o kimsenin boynunu kestir. Eğer bu söylediklerini övdüğün kimse duysaydı iflâh olmazdı. Bir kimseyi övmek isterseniz, "Falancayı böyle sanıyoruz. Allaha karşı kimseyi temize çıkartamayız. Herkesi murâkabe eden, Allah'tır. Allah indinde de böyle ise iyidir" demelisiniz.)

Peygamber efendimiz, başka bir zamanda birisini öven bir kimseye buyurdu ki:

(Senin övdüğün kimse, burada bulunup dediklerini kabûl etse ve bu hâl üzere ölse, Cehenneme giderdi.)

Övmenin zararları ile ilgili diğer hadîs-i şeriflerde de buyuruldu ki:

(Yüzüne karşı övdüğünün boğazına keskin kılıç çalmış gibi olursun.)

(Birini övmek, keskin kılıçla onun peşine düşmekten daha zararlıdır.)

(İnsanları övenlerin yüzüne toprak saçın!) [Ya'nî onları hakîr görün, sözlerine ehemmiyet vermeyin demektir.]

İnsanların övmesine sebep olan şan-şöhret, bir âfet, felâket olabilir. Onun için meşhur olmaktan, uzak durmaya çalışmalıdır! Makam sahibi olmak değil, meşhur olmayı, parmakla gösterilmeyi istemek âfettir. Bununla beraber din veya dünya işlerinde meşhur olan kimsenin de âfetten, tehlikeden kurtulması zor olur. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Mal ve şöhret hırsının insana vereceği zarar, iki aç kurdun bir koyun sürüsüne saldırdığı zaman vereceği zarardan daha çoktur.)

(Allahın korudukları müstesna, insana zarar olarak din ve dünya işlerinde parmakla gösterilmesi yetiştir.)

Peygamber efendimiz Eshâbına,

- **Bir kimsenin parmakla gösterilmesi zarar olarak kendine yetiştir**, buyurunca,

- Yâ Resûlallah, hayır işlerde parmakla gösterilmek de böyle midir? diye sordular. Buyurdu ki:

- **Evet, hayırlı işlerde de olsa onun için şer, kötü olur. Ancak Allahın merhamet ettiği, koruduğu müstesnâdır. Şer işlerinde parmakla gösterilmek zaten zarardır.**

İnsanlar genellikle, mal mülk ile, evlâd ile, makam-rütbe ile güzelliği ile övünürler. Bunlarla övünmek, insana hiç yakışmaz. Çünkü bunlar, kendinde daimi bulunan üstünlükler değildir. Gelip geçen, kendinde kalmıyan, insandan çabuk ayrılan şeylerdir. Mal, mülk ahlâksızlarda, kötü kimselerde de bulunur. Hem de onlarda daha çoktur.

Bunlarda üstünlük olsaydı, bunlara kavuşmayanların ve kavuşup da elinden çıkanların, çok aşağı kimseler olmaları lâzım gelirdi. Mal, şeref, övünme vesîlesi olsaydı, hırsızların, şerefli kimseler olmaları lâzım gelirdi.

Bozuk inancın zararı

Kalb hastalıklarından ya'nî kötü huylardan en tehlikelisi, bid'at i'tikâd ya'nî yanlış, bozuk, sapık inançtır. Bilhassa, zamanımızda müslümanların çoğu, bu kötü hastalığa yakalanmışlardır. His organları ile anlaşılamiyan, hesâb ile ulaşılamiyan şeylerde akıl yürütmek ve aklın yanıldığı şeylere inanmak, insanı bu hastalığa sürüklemektedir.

Aklın ermediği ve yanıldığı şeylerde akla uyarak, doğru yoldan sapmış olan câhilleri, filozof ve fen adamı sanarak, bunları taklîd eden, yalan yanlış sözlerini hikmet, fen sanarak, bunlara inanan zavallılar da, bu belâyâ, tehlikeye düşmektedirler.

İnsanın kendi aklı ile bu ince, hassas bilgileri bulması mümkün değildir. Herkes kendi aklı ile bu bilgileri bulmaya çalışırsa, yeryüzündeki insan sayısı kadar bozuk düşünce, i'tikâd ortaya çıkar. Çünkü, herkesin anlayışı, düşüncesi, fikir yapısı bir değildir. Dünyalık meselelerde bile, herkes başka başka düşünmekte, herkes ayrı bir fikir yürütmektedir. Dünya işlerinde bile böyle olunca, aklın ermediği, anılamadığı âhiret bilgilerinde doğruyu bulmak hiç mümkün olur mu?

Peygamber efendimiz ve Eshâbının i'tikâdlarını doğru olarak tespit edip, bizlere bildiren sadece Ehl-i sünnet âlimleri olmuştur. Zaten, ben ehli- sünnet i'tikâdındayım demek, Peygamber efendimiz ve Eshâbı nasıl inanmışlar ise, ben de öyle inandırım demektir.

Ehl-i sünnet âlimlerini taklîd etmek, onların yolundan gitmek, insanı bu hastalıktan, bu bozuk, zararlı i'tikâddan kurtarır. Çünkü, Ehl-i sünnet âlimleri, aklın ermediği bilgilerde, yalnız Kur'ân-ı kerîme ve hadîs-i şerîflere uymuşlar, akıllarını yalnız bu ikisinin ma'nâlarını arayıp bulmakta ve onları anlamakta kullanmışlardır. Bu ma'nâları, Eshâb-ı kirâmından, Onlar da, Resûlullahdan öğrenmişler ve öğrendiklerini kitaplarına yazmışlardır. Kendi kafalarından bir şey ilâve etmemişler.

Düzgün i'tikâd çok önemlidir. Çünkü, yapılan bütün ibâdetler buna bağlıdır. Bir kimsenin i'tikâdı bozuk ise, yaptığı hiçbir ibâdet kabûl olmaz. Yapılan faydalı işlerin, ibâdetlerin kabûl olması için, önce îmân lâzımdır. Bir kimse, Allahü teâlâyâ ve Resûlüne îmân etmemiş ise, yaptığı hiçbir faydalı işin kıymeti olmaz. Yaptığı iyilikler, hayır hasenât, âhirette onu sonsuz Cehennem azâbından kurtarmaz.

Allahü teâlâyâ ve Resûlüne inanır fakat, bu îmânı bozuk olur, Ehl-i sünnet âlimlerinin bildirdiği gibi olmazsa, bu kimse, sonsuz olarak Cehennemde kalmaz ise de, yaptığı ibâdetleri kabûl olmaz, bunlardan hiçbir fayda sağlayamaz.

Demek ki, önce îmân, sonra düzgün i'tikâd, sonra da namaz ve diğer ibâdetler gelmektedir. Bu sıra önemlidir. Çünkü bunlar birbirine bağlıdır. Önceki olmazsa, sonrakinin kıymeti olmuyor.

Allahü teâlâ, müslümanlardan, Peygamber efendimizin inandığı ve bildirdiği gibi îmân etmelerini istemektedir. Peygamber efendimiz bir tek îmân bildirmiştir. Eshâb-ı kirâmın hepsi, Resûlullahın bildirdiği gibi inanmış, i'tikâdda, inançta hiçbir ayrılıkları olmamıştır.

Resûl-i ekrem efendimiz, müslümanların yetmiş üç fırkaya ayrılacaklarını, bunlardan kendisinin ve Eshâbının yolundan gidenlerin Cehennem'den kurtulacaklarını haber vermiştir.

Eshâb-ı kirâm, bu firkanın kimler olduğunu sorduğunda, "**Cehennemden kurtulan fırka, Benim ve Eshâbımın gittiği yolda gidenlerdir**" buyurmuştur. İşte bu fırka, Ehl-i sünnet ve cemâ'at i'tikâdında olanlardır.

Her istediği kendi zararındır

Nefs, Allahü teâlânın düşmanıdır. Nefsin arzûlarının, insanı Allah yolundan saptırıcı oldukları, Kur'ân-ı kerîmde haber verilmiştir. Çünkü nefs, dâimâ Allahü teâlâyı inkâr, O'na inat, isyân etmek ister. Bunun için, nefsin her istediği kendi zararındır.

Her işte, nefsin arzûlarına uymak, nefse tapınmak olur. Nefsine uyan, küfre veya bid'at sâhibi olmağa yâhut harâm işlemeğe başlar.

Ebû Bekr Tamistânî hazretleri buyurdu ki: "Nefse uymaktan kurtulmak, dünya ni'metlerinin en büyüğüdür. Çünkü nefs, Allahü teâlâ ile kul arasındaki perdelerin en büyüğüdür."

Sehl bin Abdüllah Tüsterî hazretleri buyurdu ki: "İbâdetlerin en kıymetlisi, nefse uymamaktır."

Hâtim-i Esâm hazretlerine bir hediye getirildi. Hâtim-i Esâm hazretleri bunu kabûl edince, bunu kabûl etmek nefsin arzûsuna uymak olmaz mı dediler. "Kabûl etmekle kendimi zelîl, onu azîz eyledim. Red etseydim, kendim azîz, o zelîl olurdu. Nefsimin hoşuna giderdi" dedi.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(İnsanı felâkete sürükleyen şeyler üçtür: Hasîslik, nefse uymak, kendini beğenmek.)

(Ümmetimin iki kötü huya yakalanmalarından çok korkuyorum. Bunlar, nefse uymak ve ölümü unutup, dünya arkasında koşmaktır.)

Nefse uymak, islâmiyyete uymaya mâni' olur. Ölümü unutmak, nefse uymaya sebep olur.

Hadîs-i şerîfte, **(Akıl alâmeti, nefse galip ve hâkim olmak ve öldükten sonra lâzım olanları hâzırlamaktır. Ahmaklık alâmeti, nefse uyup, Allahtan af, merhamet beklemektir)** buyuruldu. Nefse uyup da, tevbe ve istiğfâr etmeden, af ve Cennet beklemek ahmaklık olmaktadır. Nefs, yaratılışında kötülükleri, zararlı şeyleri sevici ve isteyicidir.

Nefsinden sakın dâim, ona güvenme aslâ.

Yetmiş şeytandan daha, fazla düşmandır sana! beyti, tam yerinde söylenmiştir.

Nefsin, insanı harâmlara ve kötülüklerle sürüklemesinin zararları meydandadır. İstekleri hep hayvânî arzûlardır. Hayvânî arzûlar ise, hep dünyadaki ihtiyaçlardır.

İnsan bu arzûları peşinde olduğu kadar, âhîret ihtiyaçlarını hâzırlamakta geri kalır. Çok mühim olan bir şey de, nefis mubâhlarla doymaz. İnsanı harâmlara sürükler.

Nefse uyan kimse, hep islâmiyyetin dışına çıkar. Hayvanlarda akıl ve nefis olmadığı için, ihtiyaçlarını bulunca kullanırlar. Yalnız bedenlerine zarar veren, kendilerini inciten şeylerden kaçarlar.

İslâm dîni, rahat ve huzûr içinde yaşamak için lâzım olan şeylerden ve dünya lezzetlerinden faydalı olanları yasak etmiyor. Bunların elde edilmesinde ve kullanılmasında, akla ve dîne uymayı emrediyor.

İslâm dîni insanların dünyada da, âhîrette de rahat ve huzûr içinde yaşamasını istiyor.

Bunun için, akla uymayı emrediyor. Nefse uymayı yasak ediyor. Akıl yaratılmasaydı, insan hep nefesine uyar, felâketlere sürüklenirdi. Nefs olmasaydı, insan, yaşaması ve üremesi için ve medenî hayat için çalışmasında kusûr ederdi. Nefs ile cihâd sevâbından mahrûm kalırdı. Meleklerden daha üstün olmak yolu kapalı kalırdı.

Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki, **(Âhîrette olacıklardan, sizin bildiklerinizi hayvanlar bilselerdi, yimek için et bulamazdınız!)** Ya'nî, hayvanlar âhîretteki azâbların korkusundan dolayı, yimekten, içmekten kesilirlerdi. Bir deri, bir kemik kalırlardı.

"Zararlı olan nefis niçin yaratıldı?"

Su, insanların, hayvanların ve bitkilerin yaşamaları için, temizlik için, yemek, ilâç yapmak için ve daha nice zarûrî işler için lâzım olduğu gibi, denizde binlerce insan boğulmakta, sel suları evleri yıkmaktadır. Soğuk su için, hasta olmaktadır.

Yine ateş, ekmek, yemek pişirmek, kışın ısınmak gibi birçok faydalı işler için lâzım olduğu gibi, içine düşeni yakmaktadır. Yanmalara sebep olup nice mal ve can kaybına sebep olmaktadır. Her ilâç, bir derde devâ olduğu hâlde, fazlası zararlı olmaktadır.

Nefs de bunlar gibidir. Hem faydalı, hem zararlı tarafları vardır. Nefsin yaratılması, insanların yaşaması, üremesi ve dünya için çalışmaları ve âhîret için cihâd sevâbı kazanmaları içindir.

Allahü teâlâ, nefsi böyle nice faydalar için yarattı. Allahü teâlâ bütün insanlara merhamet ederek, acıyarak, nefse hâkim olup, zararlı arzûlarını önlemeleri için, akli da yarattı.

Akıl, insan beyni vâsıtası ile, his uzuvlarından, şeytandan ve nefsten kalbe gelen arzûları inceliyerek, iyilerini kötülerinden ayıran bir kuvvettir. Allahü teâlâ, ayrıca Peygamberler göndererek, hangi şeylerin faydalı, hangi şeylerin zararlı olduklarını ve nefsin bütün arzûlarının kötü olduğunu bildirdi.

Akıl, nefsin isteklerini Peygamberlerin iyi dedikleri şeylerden ayırıp, kalbe bildirir, kalb de, akıl bildirdiğini ihtiyâr ederse, ya'nî tercih ederse, nefsin arzûlarını yapmayı irâde etmez. Ya'nî beyin vâsıtası ile, hareket organlarına bunu yaptırmaz.

Kalb, dinin iyi dediklerini tercih eder ve irâde eder ve yaptırırsa, insan saâdete kavuşur. Kalbin, iyiden, kötüden birini tercih ve irâde etmesine kesb denir. İşte, bu tercih, suâle ve cezâyâ sebep olmakta, insan, sevâb veya günâh kazanmaktadır.

İnsanın hareket organları beyne, beyin de kalbine tâbi'dir. Kalbin emrine uygun hareket ederler. Kalb, beyin vâsıtası ile his organlarından ve rûh vâsıtası ile taraf-ı ilâhîden ve akıldan, melekten, hâfızadan, nefsten ve şeytandan gelen te'sîrlerin toplandığı bir merkezdir.

Kalb, akla uyunca, nefsin yaratılmış olması, insanların sonsuz ni'metlere kavuşmalarına mâni' olmaz.

Kalbin nefse aldanmaması, ona uymaması, nefis ile **Cihâd-ı ekber** olur. Allahü teâlâ, cihâd edenlere, Cennette yüksek dereceler vereceğini bildiriyor. Nefs, insanların cihâd sevâbına kavuşmalarına, meleklerden üstün olmalarına sebep olmaktadır.

İnsanlarda nefis olmasaydı, insanlık kalmaz, meleklik hâsil olurdu. Hâlbuki, beden birçok şeylere muhtaçtır. Yimek, içmek, uyumak, istirahat etmek lâzımdır. Süvâriye hayvan lâzım olduğu gibi, insana da beden lâzımdır. Hayvana bakmak lâzım olduğu gibi, bedene hizmet etmek de lâzımdır. İbâdetler beden ile yapılmaktadır.

Nefs, iki tarafı keskin bıçak gibidir. Hem de, zehirli ilâç gibidir. Doktorun tavsiyesine göre kullanan, bundan fayda kazanır. Aşırı kullanan helâk olur. Islâmiyyet, nefsin helâk edilmesini, yok edilmesini değil, terbiye edilmesini, ondan istifâde edilmesini emir etmektedir.

Bütün ibâdetler, nefsin istemediği şeylerdir. Dinin yasak ettiği şeyler de onun istediği şeylerdir.

İbâdetler nefsi terbiye eder. İnsanı olgunlaştırır. Rûhları kuvvetlendirir. Sıddıkların, şehîdlerin, vefilerin ve sâlihlerin yoluna kavuşturur. Allahü teâlâ kullarının tâ'atlarına, ibâdetlerine muhtaç değildir. Kullarının günâh işlemesi O'na hiç zarar vermez. Kullarının nefslerini terbiye etmek, nefse cihâd etmek için bunları emir etmiştir.

O, seni görmektedir

Riyâ, birşeyi olduğunun tersine göstermektir. Kısaca, gösteriş demektir. İbâdet yaparak âhiret yolunda olduğunu göstererek, dünya arzularına kavuşmak demektir. Kısaca, dünya kazancına dîni âlet etmektir. İbâdetlerini göstererek, insanların sevgisini kazanmaktır.

Riyâ harâmıdır. Riyânın zıddı, aksi "**İhlâs**" tır. İhlâs, dünya faydalarını düşünmeden, ibâdetlerini yalnız Allahü teâlânın rızâsı için yapmaktır. İhlâs sahibi, ibâdet yaparken başkalarına göstermeyi hiç düşünmez. Bunun ibâdetlerini başkalarının görmesi ihlâsına zarar vermez. Hadîs-i şerifte, **(Allahü teâlâyı görür gibi ibâdet et! Sen görmüyor isen de, O, seni görmektedir)** buyruldu.

Başkalarının sevgisine ve övmelerine kavuşmak için, dünya işleri ile, onlara iyilik yapmak, riyâ olur. İbâdet ile olan riyâ bundan daha fenâdır. Allahü teâlânın rızâsını hiç düşünmeden yapılan riyâ, hepsinden daha kötüdür.

Şan,şöhret için va'z etmek, nasihat etmek, kitap yazmak da riyâ olur. Münâkaşa etmek, başkalarından üstün görünmek ve övünmek için ilim öğrenmek, riyâ olur. Dünyalık elde etmek, ya'nî mal, mevki, makam elde etmek için ilim öğrenmek, riyâ olur.

İlmini, dünya kazancı elde etmekte, mal ve makam sahibi olmakta kullanan din adamlarına **kötü din adamı** denir. Bunların gideceği yer, Cehennemdir. Herkesin yanında sünnetlere uygun olarak, yalnız iken ise, edeblere uymuyarak yapılan ibâdetler, riyâ olur. İbâdetlerin geçerli olması için, Allahü teâlânın rızâsı için yapmaya niyet etmek lâzımdır.

Günâh işleyecek kimsenin, bu günâhtan vaz geçmesi, Allahü teâlâdan korktuğu için veya insanlardan hayâ ettiği için, yâhut başkalarının yapmasına sebep olmamak için olur. Allahü teâlâdan korkarak terk etmenin alâmeti, o günâhı yalnız kaldığı zaman da işlememektir.

İnsanlardan hayâ etmek, onların kötülüklerinden korkmak, çekinmek demektir. Başkalarının günâh işlemelerine sebep olmak, yalnız yapmaktan daha çok günâhtır. Başkalarının bu günâhı işlemelerinin günâhları da, kıyâmete kadar bunlara sebep olana da yazılır. Herkese takvâ sahibi olduğunu bildirmek için, günâhını saklamak ve gizli olarak devam etmek, riyâ olur.

İbâdetlerini başkalarına göstermekten hayâ etmek, utanmak câiz değildir. Hayâ, günâhlarını, kabahatlerini göstermemeğe denir. Bunun için, va'z vermektен ve emr-i ma'rûf ve nehy-i münker yapmaktan, ya'nî dinin emir ve yasaklarını bildirmekten, din kitabı, ilmihâl kitabı yazmaktan ve satmaktan ve imâmlık, müezzinlik yapmaktan, Kur'ân-ı kerîm ve mevlid okumaktan hayâ etmek câiz değildir. (Hayâ îmândandır) hadîs-i şerifinde hayâ, kötü, günâh şeyleri göstermekten utanmak demektir.

Mü'minin, önce Allahü teâlâdan hayâ etmesi, utanması lâzımdır. Cenâb-ı Hak bana bu kadar ni'met vermiş, ben bunların şükrünü yapıyor muyum? diye kendine sormalıdır. Allahü teâlâyâ teşekkür, onun verdiği ni'metleri, O'nun emrettiği yerlerde, emrettiği şekilde kullanmak demektir. Kulluk vazîfelerimizi hakkıyla, eksiksiz olarak yapmak demektir. Bunun için, ibâdetlerimize riyâ karıştırmadan ihlâs ile yapmalıyız.

İbâdet, Allahü teâlânın rızâsına kavuşmak için yapılır. Başkasının muhabbetine, ihsânına kavuşmak için yapılan ibâdet, ona tapınmak olur. Allahü teâlâyâ ihlâs ile ibâdet etmemiz emir olundu. Hadîs-i şerifte, **(Allahü teâlânın birliğine îmân edenden ve namazı ve zekâtı ihlâs ile yapandan Allahü teâlâ râzi olur)** buyruldu.

İnsanların en kötüsü

Kötü huylardan, kalb hastalıklarından birisi de çok yaşama arzûsudur, ya'nî "Tûl-i emel"dir. Çok yaşama, uzun ömür sürme arzûsu, âhireti unutup zevk ve safâ içinde yaşamaya sürükler. Ancak, ibâdet yapmak için, dine hizmet için çok yaşamayı istemek, tûl-i emel olmaz.

Âhireti unutup, çok yaşama hevesine kapılanlar, ibâdetleri vaktinde yapmazlar. Tevbe etmeyi terk ederler. Kalbleri katı olur. Ölümü hatırlamazlar. Va'z ve nasihattan ibret almazlar. Hâlbuki, ölümü unutmak bütün felâketlerin başıdır.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Lezzetlere son veren şeyi çok hatırlayınız.)

(Gece ve gündüz ölümü hatırlayan kimse, kıyâmet günü şehîdler yanında olacaktır.)

Çok yaşama arzûsuna kapılan, hep dünya malına ve makamına kavuşmak için ömrünü harcar. Âhireti unuttur. Yalnız dünya zevkini düşünür. Böylece, âhireti kazanma yeri olan dünya hayatını boşuna geçirmiş olur. İnsanların en kötüsü durumuna düşer. Hadîs-i şerîfte, **(İnsanların en kötüsü, ömrü uzun, ameli kötü olandır)** buyuruldu.

Âhireti unutmadan, dünyada uzun bir ömür sürüp, faydalı amel yapmak çok kıymetlidir. Bu kimse ömrünü sonsuz âhiret hayatını kazanmada kullanmış olur. Yaratılış gâyesine uygun yaşamış olur. Hadîs-i şerîfte, **(İnsanların en iyisi ömrü uzun ve ameli güzel olan kimsedir)** buyuruldu.

Dünya, tohum ekme yeridir. Hasat, toplama yeri âhirettir. Bunun için, burada tohum ekmeden, âhirete hazırlık yapmadan ölmek felâkettir. Âhirete hazırlık da, Islâmiyete uymakla olur. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Ömek istemeyiniz. Kabir azâbı çok acıdır. Ömrü uzun olup islâmiyete uymak, büyük saâdetdir.) (Müslümanlıkta beyazlaşan kıllar, kıyâmet günü nûr olacaktır.)

Tûl-i emelin sebepleri, dünya zevklerine düşkün olmak ve ölümü unutmak ve sağlığına, gençliğine aldanmaktır. Bu hastalığından kurtulmak için, bu sebepleri yok etmek lâzımdır. Ölümün her an geleceğini düşünmelidir. Sağlığın, gençliğin ölüme mâni olmadıklarını unutmamalıdır. Çocuklardaki ve gençlerdeki ölüm sayısının yaşlılardaki ölüm sayısından çok olduğunu istatistikler göstermektedir.

Tûl-i emel sahibi olmanın zararlarını ve ölümü hatırlamanın faydalarını öğrenmelidir. Hadîs-i şerîfte, **(Ölümü çok hatırlayınız. Onu hatırlamak, insanı günâh işlemekten korur ve âhirete zararlı olan şeylerden sakınmağa sebep olur)** buyuruldu.

Eshâb-ı kirâmdan Bera' bin Âzib hazretleri anlatır:

Bir cenâzeyi defnetmek için götürdük. Resûlullah efendimiz, kabir başına oturdu. Ağlamağa başladı.

Mübârek gözyaşları toprağa damladı. Sonra, **(Ey kardeşlerim! Hepiniz buna hazırlanınız)** buyurdu.

Ömer bin Abdül'azîz hazretleri bir âlimi görünce, nasîhat istedi. O da;

"Şimdi halîfesin, istediğin gibi emir edersin. Yarın öleceksin, Âdem aleyhisselâma kadar, bütün dedelerin ölümü tattı. Şimdi sıra sana geldi" dedi. Halîfe, uzun zaman ağladı.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Cennete gitmek isteyen, uzun emel sahibi olmasın. Dünya işleri ile uğraşması ölümü unutturmasın. Harâm işlemekte Allahtan hayâ etsin.)

Çok yaşamayı değil, sağlık ve âfiyet ile, Cenâb-ı Hakkın emrettiği gibi yaşamayı istemelidir.

Kalbe gelen kötü düşünceler

Allahü teâlâ, herkesin kalbine bir melek vazîfelendirmiştir. Bu melek, insana iyi düşünceler **ilhâm** eder.

Şeytân da, insanın kalbine **kötü düşünceler, vesveseler** getirir.

Helâl yiyen kimse, ilhâm ile vesveseyi birbirinden ayırır. Harâm yiyenler ayıramaz. İnsanın nefsi de, kalbine kötü düşünceler getirir. Ilhâm ve vesvese devamlı olmaz. Nefsin kalbe verdiği kötü düşünceler ise, devamlıdır ve gittikçe artar. Vesvese, duâ edilirse, dine uygun yaşanır azalır ve zamanla yok olur.

Nefsin arzûları, ancak kuvvetli mücadele ile azalır, yok olur. Şeytân, köpek gibidir. Köpek kovalayınca kaçır ise de, başka taraftan yine gelir. Yine aldatamaz ise vazgeçer. Nefs ise, kaplan gibidir. Hedefine ulaşmadıkça vazgeçmez. Saldırması, ancak öldürmekle biter.

İnsan, şeytânın bir vesvesesine uymazsa, bundan vazgeçer. Başka vesveseye başlar. İnsanın nefsi, dâimâ zararlı şeyler ister. Şeytân ise, çok hayırlı işe mâni' olmak için, az hayırlı olan şeyi yaptırmak ister.

Büyük günâha sürüklemek için, küçük hayır yaptırmayı teşvik eder. Şeytânın yaptırmak istediği hayırlı iş, insana tatlı gelir ve acele ile yapmak ister. Meselâ, nâfile namazlarla meşgul edip, farzları yaptırmaz. Sağa sola çok sadaka verdirip, zekât verdirmez.

Ilhâm olunan hayır, Allahü teâlânın korkusu ile ve yavaş yavaş yapılır ve sonu düşünülür. Bir hadîs-i şerîfte, **(Melekten gelen ilhâm, islâmiyete uygun olur. Şeytândan gelen vesvese islâmiyetten ayrılmaya sebep olur)** buyuruldu.

İnsan, ilhâm olunan şeyleri yapmalı. Vesveseyi yapmamak için mücadele etmelidir. Nefse uyan kimse vesveselere tâbi' olur. Nefsine uymayanın, ilhâma uyması kolay olur. Bir hadîs-i şerîfte, **(Şeytân, kalbe vesvese verir. Allahın ismi zikredilince, söylenince kaçır. Söylenmezse vesveselerine devam eder)** buyuruldu.

Kalbe gelen düşüncenin cinsini anlamak için, islâmiyete uygun olup olmadığına bakılır. Böyle anlaşılmasa, sâlih olan bir âlime sorulur.

Sâlih olmıyan, namazını kılmayan, dine uygun yaşamayan, dîni dünya kazançlarına âlet eden kötü din adamına sorulmaz. Yâhut, Resûlullaha kadar üstâdlarının hepsi ma'lûm olan hakîkî bir rehber sorulur. Zamanımızda, her yerde çok bulunan câhil tarikatçıları ve yalancı şeyhleri, hakîkî rehber sanmamalıdır. Böylelerin tuzaklarına düşerek dünyada ve âhirette saâdetten mahrûm kalmamak için çok uyanık olmalıdır. Kalbe gelen düşünce, nefse acı gelirse, yapmak istemezse hayır olduğu anlaşılır. Tatlı gelir, hemen yapmak isterse, şer, kötü olduğu anlaşılır.

İnsanın kalbi, ya'nî gönlü madde değildir. Elektrik ve miknatıs dalgaları gibidir. Yer kaplamaz. Fakat, göğsümüzün sol tarafında bulunan, yürek dediğimiz et parçasında, kuvveti, te'sîrleri hâsıl olmaktadır. Akıl, nefis ve rûh da, kalb gibi birer varlıktırlar. Bu üçünün de, kalb ile bağlantısı, irtibâtı vardır. İnsanın, gözü, kulağı, burnu, ağzı ve cildi ile hissettiği renk, ses, koku, zevk, tad ve sıcaklık, sertlik gibi şeyler, duygu sınırları ile beyne gelir. Beyin de bunları hemen kalbe bildirir.

Aklın, nefsin, rûhun ve şeytânın arzuları, istekleri de, kalbe gelir. Kalb, ne yapılacağına karar verir, irâde eder, seçer. Bu şeyleri ya reddeder, yok eder. Yâhut beyne bildirir. Beyin de, bunları hareket sınırları ile uzuvlara, organlara bildirir. Organlar da, Allahü teâlâ isterse ve kuvvet verirse, hareket ederek, kalbin irâde ve ihtiyâr ettiği şey yapılır.

Şeytânın hileleri!

Şeytânın hileleri çoktur. Bunlardan ba'zıları şunlardır:

Birincisi, Allahü teâlânın senin ibâdetine ihtiyacı yoktur, der. Buna karşı Bekara sûresi, altmışikinci âyetinin, **(Amel-i sâlihîn fâidesi, bunu yapanadır)** meâl-i şerîfini hatırlamalıdır.

Şeytânın ikinci hilesi, Allahü teâlâ rahîmdir, kerîmdir, seni de affeder, Cennete kor, der. Buna karşı, Lokman sûresi, otuzüçüncü âyetinin, **(Allahın kerîm olması, sizi aldatmasın)** ve Meryem sûresi, altmışüçüncü âyetinin, **(Cennete kullarımızdan müttekî olanları vâris kılarız)** meâl-i şerîflerini hatırlamalıdır.

Üçüncü hilesi, senin ibâdetlerin hep kusûrludur. Riyâ karışıktır. Böyle ibâdetlerle müttekî olamazsın. Allahü teâlâ, Mâide sûresinde, **(Allah, yalnız müttekîlerin ibâdetlerini kabûl eder)** buyuruyor. Senin ibâdetlerin kabûl olmaz. Boşuna uğraşıyorsun. Boş yere, sopa yiyen hayvan gibi, eziyyet çekiyorsun, der. Buna karşılık, ben, Allahü teâlânın azâbından kurtulmak ve emrine uymak için ibâdet ediyorum. Benim vazîfem, emri yerine getirmektir. Kabûl olup olmayacağı, O'nun bileceği şeydir. Şartlarına uygun olan ve farzları yapılan ibâdetin sahîh olması muhakkaktır, demelidir.

Farzları terk etmek büyük günâhtır. Bu günâhlardan kurtulmak için ibâdetleri yapmak lâzımdır. İbâdet yapmadan, Cennete girmek için duâ etmek günâhtır. Hadîs-i şerîfte, **(Akıllı olan kimse, nefesine uymaz ve ibâdet yapar. Ahmak olan, nefesine uyar, sonra Allahın rahmetini bekler)** buyuruldu. Âhiret için lâzım olan şeyleri, bu fânî dünyada hazırlamak lâzımdır.

Şeytânın hilelerinden dördüncüsü, şimdi dünyayı kazanmak için çalış da, rahata kavuş, o zaman, rahat rahat, huzûr içinde ibâdet edersin, diyerek ibâdet yapmağa mâni' olur.

Buna cevap olarak, ecel benim elimde değildir. Herkesin ömrünü Allahü teâlâ ezelde takdîr etmiştir. Belki yakında ölürüm. İbâdet vazîfelerini vaktinde yapmalıyım, demelidir. Hadîs-i şerîfte, **(Helekel-müsevîfün)** buyuruldu ki, bugünkü vazîfelerini yarına bırakanlar zarar ettiler, demektir.

Şeytânın hilelerinden beşincisi, ibâdetleri terk ettiremeyince, çabuk kıl, vaktini kaçırma, diyerek şartlarını, farzlarını tam yaptırmamak ister.

Buna karşılık, farzlar çok azdır. Bunları, yavaş yavaş ve şartlarına uygun olarak yapmak lâzımdır. Farz olmıyanları da, şartlarına uygun olarak az yapmak, şartları noksan olarak çok yapmaktan iyidir, demelidir.

Altıncı hîle olarak riyâyı tavsiye eder. Herkes görsün de, beğensin, der. Buna cevap olarak, kendine fayda ve zarar vermek, kimsenin elinde değildir. Başkalarına ise, hiç veremezler. Böyle olan kimselerden birşey beklemek abes olur, bâtil olur. Fayda ve zarar veren ancak Allahü teâlâdır. Yalnız onun görmesi, bana yetişir, demelidir.

Yedinci hîle olarak, ibâdetlere mâni' olamayacağını anlayınca, insana ucb, ya'nî ibâdetlerini beğenmek vesvesesi verir. Senin gibi akıllı, uyanık kimse var mı? Bu zamanda, herkes gaflet uykusunda iken, sen ibâdet yapıyorsun, der.

Buna karşılık, bu akıl ve zekâ benden değildir. Rabbimin ihsânıdır. Onun ihsânı olmasa, ibâdet yapamam demelidir.

Sekizinci hîle olarak, ibâdetlerini gizli yap. Allahü teâlâ, senin sevgini ve şerefini insanların kalbine yerleştirir, diyerek gizli riyâyâ düşürmek ister. Buna karşılık, ben Allahü teâlânın kuluyum. O, benim sahibimdir. İbâdetimi isterse beğenir, isterse reddeder. İnsanlara bildirip bildirmemesine karışmam, demelidir.

Devamı var

Şeytânın hîleleri! (2)

Şeytân insanı kandırıp, dinden uzaklaştırmak için, "İbâdet yapmaya ne lüzûm var? İnsanların îmânlı mı îmânsız mı ölecekleri ezelde takdîr edilmiştir. Îmânlı ölecek olan, ibâdeti terk edince, affedilir, Cennete gider. Ezelde kâfir öleceği yazılan, ne kadar ibâdet yaparsa yapsın, faydası olmaz, muhakkak Cehenneme gider. O hâlde, kendini boşuna yorma! Rahatına bak!" der.

Buna cevap olarak, "Ben kulum, kulun vazîfesi, sahibinin emrini yapmaktır. Rabbim herşeyi bilir ve dilediğini yapar. Dilediğine hayır, dilediğine şer verir. Kimsede, O'na suâl sormak hakkı yoktur. Ezelde âsî isem, Rabbime itâ'at etmiş olarak Cehenneme girmeyi, âsî olarak girmeye tercih ederim. Bundan başka, Allahü teâlâ, ibâdet edenleri Cennete sokacağını, ibâdet etmeyenlere Cehennemde azâb yapacağını va'd etmiştir. Allahü teâlâ va'dinde sâdıkır. Va'dinden dönmez" demelidir.

Şeytân, "İbâdet yapmak ezelde takdîr edilmiş ise, mümkün olur. Allahü teâlânın takdîri değişmez. İbâdet yapmakta ve terketmekte insanlar mecbûr olmaktadır" der.

Buna şöyle cevap verilir:

Herşeyi ve insanların iyi, kötü her işini Allahü teâlâ yaratıyor ise de, insanlara "**irâde-i cüz'iyeye**" vermiştir. Irâde-i cüz'iyeye insandan meydana gelir. Fakat, insan bunu yarattı denilemez. Çünkü irâde hariçte mevcut birşey değildir. İnsanın kalbinde hâsıl olmaktadır. Hariçte mevcut olan şeyin meydana gelmesine, halk etmek, yaratmak denir.

Allahü teâlâ, insanın ihtiyârî hareketini yaratmak için, insanın irâdesini sebep kılmıştır. Bu şart olmasa da yaratır. Fakat bu şart ile, bu sebep ile yaratması âdetidir.

İnsanların işleri yalnız irâde-i cüz'iyeye ile meydana gelmez. Ya'nî insanın her istediği vücûda gelmez.

İnsan irâde eder. Hareket etmesini ister, kudretini kullanır, Allahü teâlâ da, irâde ederse, iş meydana gelir.

İnsanın işleri, ezeldaki takdîr ile meydana geliyor ise de, meydana gelmeleri için, önce kul irâde-i cüz'iyesini kullanmaktadır. İşin yapılmasını veya yapılmamasını istemektedir. İnsanın işlerini Allahü teâlânın ezelde takdîr etmesi demek, insanın neleri irâde edeceğini bilmesi ve dilemesi demektir. Bunları Levh-ül-mahfûzda yazmıştır.

Böyle olduğu için, kulun mecbûr olması lâzım gelmez. Bir kimse, birisinin bir günde yapacağı şeyleri bilse ve bunları yapmasını irâde etse ve hepsini bir kâğıda yazsa, bunları yapacak olan kimse, o kimsenin mecbûru olmaz. "Yapacaklarımı biliyordun ve yapılmasını istedin ve kâğıda yazdın. O hâlde, bunları sen yaptın" diyemez. Çünkü, bunları kendi irâdesi ile ve kendisi yapmıştır. O kimsenin bildiği ve dilediği ve yazdığı için yapmamıştır.

Güneşin doğuş batış zamanları önceden tespit edilip, takvimlere yazılmıştır. Güneş, takvimler yazdığı için o zamanda doğup batmaktadır denilebilir mi?

Allahü teâlânın ezelde bilmesi ve dilemesi ve levh-ül-mahfûza yazması da, insanları mecbûr etmek olmaz. Allahü teâlâ ezelde dilediği için, levh-ül-mahfûza yazmıştır. Kulun yapacağını bildiği için, yapılmasını irâde etmiştir.

Allahü teâlânın ezeldaki bilgisi, kulun kendi irâdesi ile yapacağı işe bağlıdır. Kulun işi de, Allahü teâlânın bu ilmi ve irâdesi ile ve yaratması ile meydana gelmektedir. Kul, irâdesini kullanmazsa, Allahü teâlâ, kulun irâdesini kullanmayacağını ezelde bilir ve bildiği için irâde etmez ve yaratmaz.

Kendini üstün görenin hâli

Kibir, kişinin kendisini başkasından üstün görmesidir. Kendini başkasından üstün görmekle, kalbi rahat eder. Kibir; kötü huydur. Harâmdir. Hâlıkını, Rabbini unutmamanın alâmetidir. Çok din adamı, bu kötü hastalığa yakalanmıştır. Hadîs-i şerifte, **(Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse, Cennete girmez)** buyuruldu.

Kibirli kimseye karşı kibirli görünmek, sadaka vermek gibi sevâbdır. Kibir sahibine karşı tevâzu eden kimse, kendisine zulmetmiş olur. Bid'at sahiplerine ve zenginlere karşı da kibirli görünmek câizdir. Bu durum kendini yüksek göstermek için değildir. Onlara ders vermek, gafletten uyandırmak içindir. Harpte, cihâdda düşmana karşı kibirli görünmek de sevâbdır.

Kibir çeşitlerinin en kötüsü Allahü teâlâyâ karşı kibirli olmaktır. Nemrûd böyle idi. Tanrı olduğunu ilân etti. Allahü teâlânın gönderdiği Peygamberi ateşe attı. Fir'avn da böyle ahmaklardan biri idi. Mısır'da ilâhlık iddiasında bulundu. Ben sizin güçlü tanrınızım, dedi. Allahü teâlâ, nasihat vermek için, Mûsâ aleyhisselâmı gönderdi. Buna inanmadı. Allahü teâlâ, onu Süveyş denizinde boğdu.

Bunlar gibi, bu dünyanın yaratıcısına inanmayanlara, eski tâbirle Dehrî ya'nî ateist denir. Her asırda böyle ahmaklar gelmiştir. Böyle zâlimler, milyonlarca insanı öldürerek ve işkence yaparak ve din, islâm adamlarını ve kitaplarını yok ederek, milletlerini sindirmişler, korkutmuşlardır.

Her istediklerini zorla yaptırarak şımarmışlardır. İlâha, ma'bûda mahsûs üstünlüklere sahip olduklarını sanmışlar ve söylemişlerdir. Islâm kitaplarının memleketlerine sokulmasını, okunmasını yasak etmişler, dinden, Allahü teâlâdan bahsedenleri öldürmüşlerdir. Sonunda, Allahü teâlânın gadabından yok olmuşlardır.

Tarîhte geçen bütün zâlimler gibi, la'net ve nefret ile anılmışlardır. İhtilâl ve hîle yolu ile, ba'zı arab memleketlerinin başına geçen, zehirli propagandalarla beyinleri yıkanmış zâlimler, diktatörler de, o ateistleri taklîd ediyor, islâm düşmanlığı yapıyorlar. Tarîh kitaplarında okudukları zâlimlerin fecî sonlarından ibret almıyorlar. Dünyada, âhirette başlarına gelecek olan azâbları, felâketleri hiç düşünmüyorlar.

Resûlullah'a karşı da kibirlenenler, üstünlük taslayanlar oldu. "Allahın gönderdiği Peygamber bu mudur?" dediler. "Bu Kur'ân, Mekke şehrinin ileri gelenlerine indirilseydi iyi olurdu" dediler.

Tarîh boyunca, islâmın büyüklerine karşı da, böyle tekebbür edenler, alay edenler, hiç eksik olmadı. Bu kibirlenmeleri, âciz, zavallı, elinden birşey gelmeyen, hattâ kendinden ve bedeninin yapısından haberi olmayan kulun, kendine, sahibine, kuvveti, gücü sonsuz olan Rabbine karşı bir savaş idi.

blfs de, böyle kibirlendi. Âdem aleyhisselâma karşı secde etmesi emir olununca, o topraktan yaratıldı, toprağa karşı niçin secde edeyim? Ben ondan daha üstünüm. Beni ateşten, onu çamurdan yarattın diyerek, Rabbine karşı geldi. Ateşin alevini, latîfliğini ve ışık yaydığını görünce, onu sudan ve topraktan üstün sandı.

Hâlbuki üstünlük, kendini üstün görmekte değil, tevâzu, alçak gönüllülük göstermektedir. Cennette toprak vardır ve misk gibi kokacaktır. Cennette ateş yoktur. Ateş, Cehennemde azâb vâsıtasıdır.

Ateş, harap etmeye, toprak, binâ yapmaya yarar. Mahlûklar toprak üstünde yaşamaktadır. Hazîneler, defîneler toprakta bulunur. Kâ'be topraktan yapılmıştır. Ateşin ışığı gecelere son verir, gündüzü getirir ise de, topraktan çiçekler, meyveler hâsıl olmaktadır. Kâinâtın, varlıkların en üstünü olan Muhammed aleyhisselâmın yeri topraktır.

Şerefi başka yerde arayan rezil olur!

Tevâzu, alçak gönüllü olmak, kendini başkaları ile bir görmektir. Başkalarından daha üstün ve daha aşağı görmemektir. Tevâzu, insan için çok iyi bir huydur. Hadîs-i şerîfte, **(Tevâzu edene müjdelersun)** buyuruldu. Tevâzu sahibi, kendini başkalarından aşağı görmez. Zelîl ve miskîn olmaz. Mâlını helâlden kazanıp çok hediye verir. Âlimlerle ve fen adamları ile tanışır. Fakîrlere merhamet eder. Hadîs-i şerîfte, **(Tevâzu eden, helâl kazanan, huyu güzel olan, herkese karşı yumuşak olan ve kimseye kötülük yapmayan, çok iyi bir insandır. Allah için tevâzu edeni, Allahü teâlâ yükseltir)** buyuruldu.

Hazret-i Ömer, Şam'a gelince, Ebû Ubeyde bin Cerrâh hazretleri, emrinde olanlarla birlikte şehre girmeden yolda karşıladı. Halîfe devesinden indi. Yerine kölesini bindirdi. Çünkü, kölesi ile nöbetleşe biniyorlardı. O saat, binme sırası köleye gelmişti. Kendisi yuları tuttu, dereden geçerken mestlerini çıkardı. Paçalarını sıvayıp yalın ayak suya girdi.

Şam ordusunun kumandanı olan Ebû Ubeyde hazretleri,

- Yâ halîfe! Böyle ne yapıyorsun? Bütün Şamlılar, bilhassa Rûmlar, müslümanların halîfesini görmek için toplandılar. Sana bakıyorlar. Bu yaptığını beğenmeyecekler, dedi.

Bunun üzerine hazret-i Ömer buyurdu ki:

- Yâ Ebâ Ubeyde! Senin bu sözün, burada toplananlar için çok zararlıdır. İşitenler insanın şerefini, vâsıtaya binerek gitmekte ve süslü elbise giymekte sanacaklar. Şerefin, müslüman olmakta ve ibâdet yapmakta olduğunu anlamıyacaklar.

Ey Ebâ Ubeyde! Biz aşağı, bayağı insanlardık. Acem şâhlarının elinde esîr idik. Allahü teâlâ müslüman yapmakla bizleri şereflendirdi. Allahü teâlânın verdiği bu izzetten, bu şereften başka şeref ararsak, Allahü teâlâ bizi yine zelîl eder. Herşeyden aşağı eder. İzzet, şeref, islâmdadır. Islâmın ahkâmına uyan, azîz olur. Bu ahkâmı beğenmeyip, izzeti, huzûru, saâdeti başka şeylerde arayan zelîl olur. Islâmın emirlerinden biri tevâzudur. Tevâzu gösteren azîz olur. Yükselir. Tekebbür eden zelîl olur.

Tevâzuyu, alçak gönüllülüğü bırakıp, kibirli olanlar, başkalarına hava atanlar, dünyada da âhirette de zelîl, rezil olurlar. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(Kıyâmet günü, dünyadaki kibir sahipleri küçük karınca gibi zelîl ve hakîr olarak kabirden çıkarılacaktır. Karınca gibi, fakat insan şeklinde olacaklardır. Herkes bunları hakîr göreceklerdir. Cehennemden en derin ve azâbı en şiddetli olan Bolis çukuruna sokulacaklardır. Buraya girenler kurtulmaktan ümitsiz oldukları için Bolis denilmiştir. Ateş içinde kaybolacaklardır. Su istediklerinde kendilerine Cehennemdekilerin irinleri verilecektir.)

Medîne vâlisî olan Ebû Hüreyre hazretleri, odun demeti taşıyordu. Muhammed bin Ziyâd, bunu tanıyarak, yanındakilere, yol verin, emîr geliyor dedi. Gençler vâlinin bu hâline hayret ettiler. Güzel, temiz elbise giymek, kibirlenmek değildir. Çünkü, Peygamber efendimiz, **(Allahü teâlâ cemîldir. Cemâl sahiplerini sever)** buyurdu. Çirkin, iğrenç olmamak için, yapılan temizliğe, güzelliğe, cemâl sahibi olmak denir. İhtiyaç eşyasını, hoş ve sevimli görünecek şekilde kullanmak, cemâl olur. Allahü teâlânın her işi güzeldir. Ahlâki güzel olanları sever.

İlim sahibi olmanın faydası ve zararı

Kibirli olmanın zararını, tehlikesini iki gündür yazıyoruz. Bugün de bu tehlikeli hastalıktan kurtulma çâreleri üzerinde duralım:

Kibirli olmanın birçok sebebi vardır:

Bunlardan birincisi, ilim sahibi olmaktır. İlim, çok kıymetli bir şeydir. Bunun için, ilim sahibi, kendini üstün ve şerefli sanır. Böyle kimsenin ilmine cehâlet demek daha doğru olur. Gerçek ilim, insana aczini, kusûrunu ve Rabbinin büyüklüğünü, üstünlüğünü bildirir. Yaradanına karşı korkusunu ve mahlûklara karşı alçak gönüllülüğünü artırır. Kul haklarına dikkat ettirir. Böyle ilmi öğretmek ve öğrenmek farzdır.

İlmin kıymetli, şerefli olması, sâlih, iyi niyete bağlıdır. Bunun için ilmi, câhillikten ve nefsinin kötü isteklerinden kurtulmak için öğrenmek lâzımdır. Ayrıca ilim, amel etmek ve başkalarına öğretmek ve bunları ihlâs ile yapmak için öğrenilir. Amel ve ihlâs ile olmayan ilim zararlıdır. Hadîs-i şerifte, (Allah için olmayan ilmin sahibi, Cehennemde ateşler üzerine oturtulacaktır) buyuruldu. Makam, şan-şöhret için, dünyalık ele geçirmek için ilim öğrenmek, ya'nî dîni dünyaya âlet etmek, altın kaşıkla necâset yemeye benzer. Dîni dünya kazancına âlet edenler, din hırsızlarıdır.

Hadîs-i şerifte, **(Bu ümmetin âlimleri iki türlü olacaktır: Birincileri, ilimleri ile insanlara faydalı olacaktır. Onlardan bir karşılık beklemeyeceklerdir. Böyle olan insana denizdeki balıklar ve yeryüzündeki hayvanlar ve havadaki kuşlar duâ edeceklerdir. İlimi başkalarına faydalı olmayan, ilmini dünyalık ele geçirmek için kullananlara kıyâmette Cehennem ateşinden yular vurulacaktır)** buyuruldu.

İslâmiyete uyan, ilmini dünyalık menfaatlerine âlet etmeyen âlim, etrafına ışık saçan ışık kaynağı gibidir. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki: **(Kıyâmet günü bir din adamı getirilip Cehenneme atılır. Cehennemdeki tanıdıkları, sen dünyada Allahın emirlerini bildirirdin. Niçin bu azâba düştün derler. Evet, günâhtır yapmayın derdim, kendim yapardım. Yapınız dediklerimi de yapmazdım. Bunun için, cezâsını çekiyorum der.)**

Emânetçinin kendisine bırakılan malları muhâfaza etmekte emîn olması lâzım geldiği gibi, din âliminin de, islâm bilgilerini bozulmaktan muhâfaza etmekte emîn olması lâzımdır. Resûlullah efendimiz, (Âlimlerin kötüsü, insanların en kötüsüdür) buyurdu. Çünkü âlimler, bilerek günâh işlemektedir.

Kötü din adamı, kanalizasyona benzer. Görünüşte, sağlam, san'at eseridir. İçi ise, pislik doludur. Hadîs-i şerifte, **(Kıyâmet günü azâbların en şiddetlisi, ilmi kendisine fâideli olmıyan din adamıdır)**

buyuruldu. Başka bir hadîs-i şerifte, **(Cehennemde azâb çekenlerden ba'zıları, kötü kokular yayar. Bu koku diğerlerine ateşten daha fazla azâb verir. Sen ne günâh işledin ki, böyle pis koku çıkarıyorsun denildikte, ben din adamı idim. Bildiklerimi yapmazdım der)** buyuruldu.

Ebüdderdâ hazretleri, İlimi ile âmil olmıyan din adamına âlim denilmez, buyurdu. İblîs, bütün dinleri biliyordu. Fakat ilmi ile amel etmedi. Çölde kalan kimsenin yanında çeşitli silâhlar bulursa, bunları kullanmasını iyi bilse ve çok cesûr olsa, kendisine hücum eden arslana karşı kullanmadıkça, bu silâhların fâidesi olur mu?

Elbette olmaz. Bunun gibi, din bilgilerinden yüzbin mes'ele öğrense, bunları kullanmadıkça, fâidelerini görmez. Hasta olan kimsede, derdinin en fâideli ilâcı bulursa, kullanmadıkça, fâidesini görmez.

Nereden geldik, nereye gidiyoruz?

İnsanın kibirlenmesinin, gururlanmasının, birinci sebebi, ilim sahibi olması sonra da, yaptığı ibâdetleridir. Hâlbuki, İbâdetin kıymetli, makbûl olmasının şartları vardır. Eğer bu şartlar yoksa, yapılan ibâdetin bir kıymeti yoktur. Bunun için, kimse ibâdetine güvenmemelidir. Çok ibâdet yaptığı için kibirlenmemelidir. İbâdetin kabûl olması için, niyetin hâlis olması, ya'nî yalnız Allahü teâlânın rızâsı için yapılması lâzımdır. Bu ihlâsî elde etmek kolay değildir. Nefsi temizlemek takvâ ile olur. Takvâ, harâmlardan sakınmak demektir. Nefsi temizlenmeyen kimsenin, ibâdetlerini ihlâs ile yapması çok güçtür.

Babalari ile, dedeleri ile övünmek de kibirli olmaya sebeptir. Böyle kibirlenmek, câhillik ve ahmaklıktır.

Kabil, Âdem aleyhisselâmın oğlu idi. Ken'an, ya'nî Yâm da, Nûh aleyhisselâmın oğlu idi. Babalarının Peygamber olması, bunları küfrden kurtarmadı. İnsanın övündüğü dedeleri, bir avuç toprak oldu. Toprak

ile övünmek akla uygun olur mu? Onların sâlih olmaları ile övünmemeli onlar gibi sâlih olmağa, onların yolunda bulunmağa çalışmalıdır.

Kadınların çoğu, güzellikleri ile övünürler. Hâlbuki güzellik, insanda kalıcı değildir, çabuk gider. İnsana mülk olmaz. Emânet olan şeyle kibirlenmek, ahmaklıktır. Dış güzellik, kalbin güzelliği ile, ya'nî iyi huyla birlikte olunca kıymetlidir.

Genç ve kuvvetli olmakla tekebbür etmek, kibirlenmek de, câhilliktir. Hayvanların mekanik ve his organlarındaki kuvvetleri, insanlardan katkat fazladır. Hep kuvvetli kalacağını, hastalığa, tehlikeye, kazâyâ yakalanmıyacağını kim iddia edebilir?

Mal ile, evlâd ile, makam ile ve rütbe ile kibirlenmek, insana hiç yakışmaz. Çünkü bunlar, kendinde bulunan üstünlükler değildir. Gelip geçen, kendinde kalmıyan, insandan çabuk ayrılan şeylerdir. Bunlar ahlâksızlarda, kötü kimselerde de bulunur. Hem de onlarda daha çoktur.

Çok kimse, kibirli olduğunun farkında değildir. Bunun için, kibrin alâmetlerini, sebeplerini bilmek lâzımdır. Bunlar bilinmezse, bu kötü huydan kurtulmak mümkün olmaz.

Üzerinde hakkı bulunanları, ya'nî tanıdıklarını ziyâret etmemek de kibir alâmetidir. Kendinden aşağı olanları ziyâret etmek tevâzû alâmetidir.

Fakîrlerin da'vetine gitmeyip, zenginlerin da'vetine gitmek de kibirlenmektir. Doğru sözü kabûl etmeyip münâkaşa etmek, kusûrunu, kabahatini bildirenlere teşekkür etmemek, kibir olur.

Tevâzû sahibi olabilmek için, insanın dünyaya nereden geldiğini, nereye gideceğini düşünmesi lâzımdır. Hiç yok idi. Önce bir şey yapamıyan, hareket edemiyen bebek oldu. Şimdi de, her an hasta olmak, ölmek korkusundadır. Nihâyet ölecek, çürüyecek ve toprak olacaktır. Hayvanlara, böceklerle yem olacaktır. Ölecek, leş olacak, böceklerle yem olacak, kabir azâbı çekecek, sonra diriltirilip kıyâmet sıkıntıları çekecektir.

Cehennemde sonsuz yanmak korkusu içinde yaşayan kimseye kibirlenmek mi yakışır, tevâzû mu? İnsanların yaratıcısı, yetiştiricisi, her an tehlikelerden koruyucusu olan ve kıyâmette hesâba çekecek, sonsuz azâb yapacak olan, sonsuz kuvvet, kudret sâhibi, benzeri, ortağı olmayan tek hâkim ve kâdir olan Allahü teâlâ, **(Kibirlenenleri sevmem, tevâzû edenleri severim)** buyuruyor. Âciz, elinden hiçbir şey gelmiyen zavallı insana, bunlardan hangisini yapmak yakışır? AKLİ başında olan, kendini ve Rabbini tanıyan kimse, hiç kibirlenebilir mi?

Tevâzunun aşırısı harâmıdır

Tevâzunun, alçak gönüllülüğün aşırısı olması da kötü huylardandır. Dinimiz bunu yasak etmiştir. Buna **"Tezellül"** ya'nî bayağılık, kendini aşağı tutmak denir. Bu harâmıdır. Başka harâmlarda olduğu gibi, bu da zarûret ile câiz olur. Dînini, canını, malını, ırzını korumak, zâlimden kurtulmak, zarûrettir.

Bir âlimin yanına câhil biri geldiği zaman, âlimin ayağa kalkıp, yerine bunu oturtması ve gideceği zaman kapıya kadar yanında yürümesi ve ayakkabılarını çevirmesi, önüne koyması bu kötü huya örnektir.

Yalnız ayağa kalkıp otursaydı, ona yer gösterseydi ve işini, hâlini ve niçin geldiğini sorsaydı ve suâllerine güler yüzle cevap verseydi ve da'vetini kabûl etseydi ve sıkıntısını giderecek şey yapsaydı, tevâzû göstermiş olurdu. Bir müslümanın işini görmek, sıkıntısını gidermek, tevâzu olur, çok sevâbdır. Hadîs-i şerîfte, **(Din kardeşini sıkıntıdan kurtarana [nâfile] hac ve umre sevâbı verilir)** buyuruldu.

Nafakası, ya'nî bir günlük yiyeceği, içeceği olan kimsenin dilenmesi, tezellül, aşağılık olur, harâmıdır. Fazla hediye almak için, az bir şeyi hediye vermek de, aşağılık olur. Böyle hediye vermek âyet-i kerîme ile yasak edilmiştir. Alınan hediye için karşılığını, bundan fazla vermek efdaldır. Fakat fazla karşılık için hediye vermek câiz değildir.

Da'vet olunmadan ziyâfete gitmek de câiz değildir. Düşün da'vetinde, harâm şeyler yoksa, bu da'vete gitmek vâcib, başka da'vetlere gitmek sünnettir. Bir menfaate kavuşmak düşüncesiyle, devlet adamları ile, zenginlerle arkadaşlık yapmak aşağılık olur.

Böyle kimselerle karşılaşınca ve bunlara selâm verirken eğilmek, normalin üzerinde saygı göstermek aşağılıktır. Büyük günâhtır.

Müslüman, **(Veren el, alan elden üstündür)** hadîs-i şerîfi gereğince, çalışır, kendisinin ve çocuklarının nafakasını temin eder, onları başkasına muhtaç etmez.

Her san'atı ve ticâreti yapmak, maaş, ücret karşılığında faydalı işleri yapmak, meselâ çobanlık, bahçıvanlık yapmak, inşaatta ve hafriyatta çalışmak ve sırtında yük taşımak aşağılık değildir.

Peygamberler ve Vefîler bunları yapmışlardır. Kendinin ve çocuklarının nafakasını temin için çalışmak farzdır. Başkalarına yardım için her türlü kazanç yolunda çalışarak daha fazla kazanmak mubâhtır.

İdrîs aleyhisselâm terzilik yapardı. Dâvûd aleyhisselâm demircilik yapardı. İbrâhîm aleyhisselâm ziraat ve kumaş ticâreti yapardı. İlk olarak kumaş dokuyan Âdem aleyhisselâmdır. Din düşmanları, ilk insanların ot ile yaprak ile örtündüklerini, mağarada yaşadıklarını yazıyorlar. Bu yazılarının hiçbir vesîkası yoktur. Yalandır.

Îsâ aleyhisselâm kunduracılık yapardı. Nuh aleyhisselâm marangozluk, Sâlih aleyhisselâm çantacılık yapardı. Peygamberlerin çoğu çobanlık yapmıştır. Hadîs-i şerîfte, **(Evinin ihtiyaçlarını alıp getirmek kibirsizlik alâmetidir)** buyuruldu.

Resûlullah mal satmış ve satın almıştır. Satın alması daha çok olmuştur. Ücret ile çalışmış ve çalıştırmıştır. Ortaklık yapmıştır. Başkasına vekîl olmuş ve vekîl yapmıştır. Hediye vermiş ve almıştır. Ödünç ve âriyyet mal almıştır. Vakıf yapmıştır.

Dünya işi için kimseye kızmamış, incitecek şey kimseye söylememiştir. Latife yapmış ve söylemiş, latîfeleri hep hak üzere ve faydalı olmuştur.

Bunları yapmaktan çekinmek, utanmak, kibir olur. Çok kimseler burada yanılırlar. Tevâzu ile tezellülû, aşâğılığı birbiri ile karıştırırlar. Nefs, burada çok kimseleri aldatır. Bunları birbirinden iyi ayırmalıdır.

Yaptığını kendinden bilmek

Bir müslümanın, yaptığı ibâdetleri, iyilikleri beğenerek, bunlarla övünmesi, dinimizin yasakladığı kötü huylardandır. Buna ucb denir. Bunların Allahü teâlâdan gelen ni'metler olduğunu düşünerek, sevinmek kötü huy olmaz. Bunların Allahü teâlâdan gelen ni'metler olduğunu düşünmeyerek kendi yaptığını, kazandığını sanarak sevinmek, kendini beğenmek, yaptığını kendinden bilmek kötüdür.

İnsan, ni'mete kendi eliyle, kendi çalışmasıyla kavuşmadığını, Allahü teâlânın lutfu ve ihsânı olduğunu düşünmelidir. Böyle düşünmek, ucb tehlikesi olduğu zaman farz olur. Diğer zamanlarda ise müstehabdır. İnsanı, yaptıklarını beğenmeye, övünmeye sürükleyen sebeplerin başında cehâlet ve gaflet gelmektedir. Bu kötü huysudan kurtulmak için, her şeyin Allahü teâlânın dilemesi ile ve yaratması ile meydana geldiğini ve akıl, ilim, ibâdet etmek, mal ve makam gibi kıymetli ni'metlerin, Allahü teâlânın lutfu ve ihsânı olduklarını düşünmek lâzımdır.

Ni'met, insana faydalı olan, tatlı gelen şey demektir. Bütün ni'metleri gönderen Allahü teâlâdır. O'ndan başka yaratıcı ve gönderici yoktur.

Eshâb-ı kirâmdan ba'zıları, Huneyn gazâsında, askerinin çokluğunu görerek, artık biz hiç mağlûb olmayız dedi. Bu sözler, Resûlullah efendimizin mübârek kulağına gelince, üzüldü. Bunun için, harbin başlangıcında Cenâb-ı Hakkın yardımı gelmeyip, mağlûbiyyet başladı. Sonra, Cenâb-ı Hak merhamet ederek, zafer nasîb eyledi.

Dâvûd aleyhisselâm, duâ ederken,

- Yâ Rabbî! Evlâtlarımdan birkaçının namaz kılmadığı hiçbir gece yoktur ve oruç tutmadığı hiçbir gün geçmemiştir, demişti.

Buna karşılık Allahü teâlâ,

- **Ben dilemeseydim, kuvvet ve imkân vermeseydim, bunların hiçbiri yapılamazdı** buyurdu.

Dâvûd aleyhisselâmın bu sözü gayret-i ilâhiyyeye dokundu, târîh kitaplarında yazılı olan sıkıntılı başına gelmesine sebep oldu. Allahü teâlânın ni'metlerine şükür etmek de, büyük bir ni'mettir.

İnsan yaptığı şeyleri beğenmeye başlayınca, kibir hasıl olur. Günâhları unutmaya sebep olur. Günâh kalbi karartır. Günâhlarını düşünen kimse, ibâdetlerini büyük görmez. İbâdet yapmanın da, Allahü teâlânın lutfu, ihsânı olduğunu düşünür. Kendini, yaptıklarını beğenen, Allahü teâlânın azâbını da unuttur. Başkalarından istifâde etmekten mahrûm kalır. Kimse ile istişâre etmez, danışmaz. İnsanın, yaptıklarını beğenmesinin, felâketine sebep olacağı hadîs-i şerîfte bildirilmiştir.

Kendini beğenmiş, ucb sahibi kimse, ilmi ile, ameli ile mağrûr olur. Egoist olur. Tevbe etmesi güç olur.

Günâh işliyenlerin iniltileri, Allahü teâlâyâ, tesbîh çekenlerin övünmesinden iyi gelir.

Kendini beğenmenin en kötüsü, hatâlarını, nefsinin kötü isteklerini beğenmektir. Kişi o hâle gelir ki, artık hatâlarını, yanlışlarını da beğenmeye, onları savunmaya, mazeret bulmaya çalışır. Nasîhat kabûl etmez. Başkalarını câhil sanır. Hâlbuki, esas câhil kendisidir. Bid'at sahipleri, mezhebsizler böyledirler. Bozuk, sapık i'tikâdlarını ve amellerini, doğru ve iyi bilip, bunlara sarılmışlardır. Böyle kötü huysunun tedâvisi çok güçtür.

Her türlü ma'nevî hastalığın tedâvisini, ilâçlarını bildiren Ehl-i sünnet âlimleri, bu kötü hastalığın da tedâvisini, çâresini bildirmişlerdir. Fakat bu hastalar, hastalıklarının bilmedikleri, kendilerini sağlıklı sandıkları için, bu tabîblerin nasîhatlerini, ilimlerini kabûl etmezler, felâkette kalırlar.

Ba'zı Bid'atler

Dinde yapılan her değişiklik ve reform bid'attır. Bid'at, sonradan yapılan şey demektir. Peygamber efendimizin ve dört halîfesinin zamanlarında bulunmayıp da, onlardan sonra, dinde meydana çıkarılan, ibâdet olarak yapılmaya başlanan şeylerdir. Meselâ müezzinin sadece kâmet getirmesi gerekirken bunun dışında üç ihlâs okuması, tesbih çektiğmesi bid'attır.

Bid'atlerden ba'zıları şunlardır:

1. Namazlardan sonra hemen **âyet-el-kürsî** okumak lâzım iken, önce **Salâten tuncînâyı** ve başka duâ okumak bid'attır.
2. Namazdan sonra secde edip de kalkmak bid'attır.
3. Dinin küfür alâmeti dediğı şeyleri zarûret olmadan kullanmak, en kötü bid'attır. İmânın gitmesine sebep olur.
4. Cenâze olduğunu bildirmek için, minârelerde salât okunması mu'teber kitaplarda yazılı değildir, bid'attır.
5. Namazda selâmdan sonra, üç kerre söylenen (Estagfirullah)ı müezzinin yüksek sesle söylemesi bid'at olur.
6. Eli göğse koyarak, selâmlaşmak bid'attır.
7. İbâdetleri teyp, radyo ve hoparlörle yapmak bid'attır. Bid'at büyük günâhtır.
8. Sakalın sünnete uygun ya'nî, çenedeki ile birlikte bir tutam uzunlukta olmaması, kısa olması bid'attır.
9. Televizyondaki imâma uymak câiz olmadığı gibi, bu seslerle ibâdet yapmak da sahîh olmaz. Bid'at ve büyük günâh olur.
10. Eshâb-ı kirâmı kötüleyen, bid'at sâhibi olur. Ebû Bekr ile Ömer'in hilâfete hakları yok idi demek küfrdür.
11. (Zekerıyyâ sofrası) denilen adak bid'attır. Yahûdî âdetidir.
13. Câmide her namazdan sonra birbiri ile müsâfeha etmek bid'attır. [Bayram günleri, câmilerde müsâfeha ederek bayramlaşmak ve namazlardan sonra, âdet etmeden, ara sıra müsâfeha etmek câizdir]
14. Kur'ân-ı kerîmi şarkı söyler gibi okumak bid'attır. Elhân ile, ya'nî mûsikîye uyarak tecvîdi bozmak bid'at ve dinlemesi de büyük günâhtır. Kur'ân-ı kerîmi, tekbîrleri ve ilâhîleri çalgı ile, ney çalarak okumak, bunun için tehlikeli bid'attır. Kur'ân-ı kerîmi güzel ses ile, tecvîd ile okumalıdır. Tegannî ile, kelimeleri değiştirip nağmeye uydurarak okumak harâmıdır.
15. İtrî efendi, İslâm tekbîrini, segâh makâmında bestelemekle, islâmiyete bir hizmet yapmamış, dîne bir bid'at karıştırmıştır.
16. Kur'ân-ı kerîmi ücret ile okumak, bâtil ve bid'attır.
17. Dîni türk mûsikîsi, diye bid'atler uyduruldu. Bunların bid'at olduğu, Kâdî-zâdenin (Birgivî vasiyyetnâmesi) şerhinde uzun yazılıdır.
18. Kefenin üçten fazla parça olması bid'at olur. Meselâ kefene sarık ilâve etmek bid'at olur.
19. Cenâzede yüksek sesle tekbîr, tehlîl, ilâhîler okumak bid'attır.
20. Mezâr taşı üzerine âyet-i kerîme, mubârek isimler, şiir, Fâtiha kelimesini yazmak, câiz değildir. Asırlardan beri yazılıyor ise de, kötü bir bid'attır.
21. Ölü evinden yemek, helva dağıtılması bid'attır. Birinci, üçüncü, yedinci, kırkıncı, ellikinci ve elliüçüncü gibi günlerde helva, çörek gibi şeyler yapmak ve kabir başında yemek dağıtmak ve hâfızları, hocaları, mevlidcileri toplayıp, okutup yemek vermek mekrûhtır.
22. Evliyanın kabirlerinde kandil, mum yakmak bid'attır.

Konuşmanın edebleri

Konuşmanın edeblerinden ilki, fazla konuşmamaktır. Atalarımız, çok söz yalansız, çok mal harâmsız olmaz demişlerdir. Çok konuşmak zihin hafifliği ve akıl zayıflığının alâmetidir. Kişinin heybetini kırar, itibârını düşürür.

Hazret-i Aîşe buyurur ki: "Hiçbir sözü boş olmayan Resûlullah efendimiz, az, öz ve tâne tâne konuşurdu. Bir mecliste konuşsa, mübârek ağzından çıkan kelimeler sayılmak istense, sayılabilirdi."

Âlimler demişlerdir ki, lüzûmsuz çok konuşan bir kimseyi görürsen, bil ki, akılı yoktur. Söyliyeceğı sözü iyice düşünmeden dile getirmemeli, ağzından çıkarmamalıdır. Çok konuşmak, soru soranın sorusu bitmeden hemen acele ile cevap vermek, ahmaklık alâmetidir.

Önce düşün, sonra söyle

Kendisine birşey söylendiği zaman, söyliyenin sözü bitmeden, cevap vermeye başlamamalıdır. Akıllı kimse, soruyu dikkatle dinler, soru bittikten sonra düşünüp öyle cevap verir. Hikmet sâhibleri; "Önce düşün, sonra söyle" demişlerdir. İhtiyaç olmadan konuşmamalıdır.

Konuşurken gülmemelidir. Mecliste birisi konuşurken, sözünü kesip araya girmemelidir. Bir kimsenin anlattığı bir şeyi bilse de, bildiğini belli etmeyip, o kimsenin sözünü tamamlamasına fırsat vermelidir. Yanında konuşulanlar onu ilgilendirmiyor veya onun karışması istenmiyorsa, karışmamalıdır. Ondan gizli konuşuyorlarsa, kulak vermemelidir.

Kinâyeli konuşmamalıdır. Sesini ne çok yüksek ne de çok hafif çıkarmayıp, orta bir ses tonu ile konuşmalıdır. Söz zor anlaşılacak gibi olursa, misâlde açıklamalı ve faydasız yere sözü uzatmamalıdır. Kısa ve öz anlatma yolunu seçmelidir. Ma'nâsı zor bilinen ve anlaşılması kolay olmayan kelime ve ifâdeler kullanmamalıdır.

Mürüvveti gideren, kişiyi aşağılayan, kin ve düşmanlığı celb eden sözlerden ve huylardan kaçınmalıdır. Şakada çok dikkatli olmalıdır. Şaka yemekteki tuza benzer. Azı da çoğu da iyi değildir.

Her yerde, bulunduğu yerin hâline göre konuşmalıdır. Konuşurken el, göz, kaş hareketleri yapmamalıdır. Ama bulunduğu yeri îcâbı hafif işâretler olabilir. Bilhassa büyüklerin, yâhut aksine sefiherin yanında bilgiçlik taslamamalı, ben bunu kabûl etmem, ben buna muhâlifim gibi sözler söylememelidir. Çok söylemenin fayda vermediği kimseye ısrâr üzere olmamalıdır.

Herkese akıllı, anlayışı ölçüsünde söylemelidir. Nitekim Peygamber efendimiz buyurdu: **"Biz Peygamberler topluluğu, insanlara anlıyacakları şekilde konuşmakla emir olunduk."** İsâ aleyhisselâm buyurdu ki: "Hikmeti, ehli olmayan yanında söyleyip zâyi etmeyin. Onlara zulmetmiş olursunuz."

Susan her zaman kârdadır. Âlim bir kimse konuşurken, susan ilim sâhibi olur. Câhil biri konuşurken susan da sabretmesini öğrenir.

Söz çok önemlidir. Bir sözle insan, müslüman olur. Bir sözle, o zamana kadar yabancı olan kadın, kendisine yabancı olmaz, hanımı olur.

Hayâsı olan, Allahtan korkar

Konuşurken, sövme, yerme gibi fuhuş bildiren sözlerden kaçınmalıdır. Eğer birşeyi söylemeye mecbûr ve muhtaç olursa, kinâyeye ve kapalı ifâdelerle anlatmaya çalışmalıdır.

Fuhuş, kötü söz söylemek hayâsızlık alâmetidir. Hadîs-i şerîfte, **(Allahü teâlâdan hayâ ediniz!)** buyuruldu. Hayâsı olan, Allahü teâlâdan korkar. Onun, râzı olmadığı işlerden ve sözlerden kaçınır. Bir hadîs-i şerîfte, **(Hayâ, îmândandır. Fuhuş söylemek, cefâdandır. İmân Cennete, cefâ Cehenneme götürür)** buyuruldu. Hayâ ve îmân birlikte bulunur. Bir hadîs-i şerîfte, **(Fuhuş insanın lekesi, hayâ, zînetidir)** buyuruldu. Hazret-i Hüseyin o gün şehîd oldu diyerek, mâtem tutmak, bid'attır. Günâhtır.

Yemek yemenin âdâbı

Yemeye ve içmeye başlarken, **"Besmele"** çekmelidir. Yemek ve içmek sonunda "Elhamdülillah" demelidir. Bunları söylemek ve yemekten önce ve yemekten sonra el yıkamak ve sağ el ile yemek ve sağ el ile içmek sünnettir. Yemekten önce el yıkarken, önce gençler, yemekten sonra, önce yaşlılar yıkar.

Yemeğin farzları şunlardır:

- 1- Yendiği zaman doymayı ve rızkı Allahtan bilmek.
- 2- Helâlinden yemek.
- 3- Yemekten hâsıl olan kuvvetle Allahın emrini yerine getirmek, Allahın nehyini, yasaklarını işlememek.
- 4- Ölmeyecek kadar yemek. (Yemez ölürse günâha girer.)
- 5- Yemeğin lezzetini Allahü teâlâdan bilmek.

Yemek yemede harâmlar:

- 1- Karnı doyduktan sonra, yine tıka basa yemek.
- 2- Sofrada çalgı, içki, kumar ve sâir harâm şeyler bulundurmak.
- 3- İsrâf etmek.
- 4- Beden için zararlı şeyleri yemek.

Yemeğin sünnetleri:

- 1- Yenilen kapta yemek artığı bırakmayıp tam olarak yimek ve yemek yenilen kabı tam olarak silmek. Peygamber efendimiz yemek yediği kabı mübârek parmağı ile sıyırıp yerdi.

2- Yemek sofrasında, önündeki kırıntıları yemek, yemeğin şifâsındandır. Önünde küçük lokma varken büyüğüne başlamamalı ve kırıntıları yemekten çekinmemelidir.

3- Bedenin rahatı, sıhhati için az yemelidir.

4- Yemeği aile efradıyla veya din kardeşleri ile yemek.

Fazla gıdâ kalbi öldürür

Yemek yemenin daha birçok sünnetleri vardır: Tuz ile başlamak ve bitirmek sünnettir ve şifâdır. İlk ve son lokma ekmekle yapılır ve ekmekteki tuza niyyet edilirse, bu sünnet yerine getirilmiş olur. Yemekten önce, el kurulanmaz. Yemekten sonra yıkayınca bezle silip kurulanır. Tabağın kenarından yemek, kendi önünden yemek sünnettir.

Acıkmadan yememeli, doymadan kalkmalıdır. Hadîs-i şerîfte, **(lyiliklerin başı açıktır. Kötülüklerin başı tokluktur)** buyruldu. Diğer bir hadîs-i şerîfte de, **(Sağ el ile yiyiniz. Sağ el ile içiniz)** buyruldu. Lokma küçük olmalı ve iyi çiğnenmelidir. Öksüreceği ve aksıracağı zaman, başını geriye çevirmelidir.

Yemeğe önce büyükler başlamalıdır. Üçten çok (ye) diyerek, kimseye sıkıntı vermemelidir. Birlikte yediği zaman, misâfirleri doymadan, yemekten elini çekmemelidir. Bir lokmayı yutmadan önce, ikinciye eline almamalıdır. Ayakta, yürürken yememelidir. Hadîs-i şerîfte buyruldu ki: **(İnsan kalbi, tarladaki ekin gibidir. Yemek, yağmur gibidir. Fazla su, ekini kuruttuğu gibi, fazla gıdâ kalbi öldürür.)** Bir hadîs-i şerîfte de, **(Çok yiyeni, çok içeni Allahü teâlâ sevmez)** buyruldu. Çok yemek, hastalıkların başı, az yemek ilâçların başıdır. Midenin üçte biri yemeklere, üçte biri içeceklerle, üçte biri de hava payı, ya'nî boş olmak en aşağı derecedir. Tok iken yatmamalıdır. Yemekten sonra bir saat geçmeyince su içmek, vücûda iyi değildir.

Kavun, karpuz ve nar

Balda şifâ vardır. Yetmiş Peygamber bala bereket ile duâ etmiştir. Resûlullah efendimiz hurmayı çok severdi. Pilâv yerken salevât-i şerîfe okumalıdır. Her kavun, karpuz ve narda bir damla Cennet suyu vardır. Bir narı yalnız yemeli, bir damlası boş yere gitmemelidir. Bir memleketeye gelenin, önce biraz çiğ soğan yemesi sıhhate iyidir. Soğan, mikroplara karşı koyma gücünü artırır. Resûlullahın son yediği yemeğin içinde soğan vardı. **(Soğan ve sarmısağı pişmiş olarak yiyiniz)** buyururdu. Bunların kokusundan melekler incinir.

Yemeklerden sonra, şu duâyı okumalıdır: **(El-hamdülillâhillezî eşbe'anâ ve ervânâ min-gayri-havlin minnâ ve lâ kuvveh. Allahümme at'im-hüm kemâ at'amûnâ! Allahümmerzuknâ kalben takıyyen, mineşşirki beriyyen lâ kâfiren ve şakiyyen.)**

Ziyâret etmenin edebleri

Allahü teâlânın rızâsı için bir din kardeş ziyâret edileceği zaman, onun müsâid, uygun bir zamanını kollamalıdır. Kendisinden randevu alıp, o zamanda ziyârete gitmelidir. Geç kalmamalıdır. Mutlaka zamanında gitmelidir. Herhangi meşru bir mazeretle gidilemeyecekse, mutlaka haber vermelidir. Kapı çalınıp beklemelidir. Beklerken, kapıya yan dönmelidir. İçerden ses geldiğinde mutlaka kendini tanıtmalıdır. İçeri girince, sağa sola bakmamalıdır. İçerde çalgı, içki, kumar varsa ve kadın erkek karışık oturuluyorsa, bir bahâne ile, bir özür ile oradan ayrılmalıdır. İçeriden ses gelmezse, aralıklarla üç defa kapı çalınıp veya zile basıp dört rek'atli bir namaz kılınabilecek kadar bekleyip, ondan sonra kapıdan ayrılmalıdır.

Telefonla görüşme adâbi

Telefon görüşmelerinde de, telefon eden önce selâm verip kendini tanıtmalıdır. İlk arayan telefonu kapatmadıkça, telefonu kapatmak edebe uygun değildir. Telefon görüşmeleri kısa ve öz olmalıdır. Saatlerce telefonu meşgul etmemelidir. Kısa bir hâl hatır sorduktan sonra konuya girmelidir. Uzun, lüzûmsuz telefon görüşmeleri birçok yönden muhzufludur.

Misâfiri kapıda karşılamalıdır. Selâm verince, selâmını almalı ve kendisine güzel iltifatlarda bulunup, "Efendim safâ geldiniz, hoş geldiniz, gelmekle bizi çok memnun ettiniz" diyerek odanın baş tarafına oturmasını teklif etmelidir. Konuşmalar, sohbetler dünya veya âhirete faydalı olacak şeylerden olmalıdır. Lüzûmsuz, boş şeyler konuşmamalıdır. Dînden, ibâdetten, harâmların zararlarından ve evliyanın hayatlarından konuşmalıdır.

Misâfire hizmette kusûr etmemelidir. Hemen yemeğini vermelidir. Uzaktan gelmiş misâfirin yanında, onun yorgun olabileceğini düşünerek fazla da oturmamalıdır. Yatmadan önce, kibleyi, lâvaboyu, helâyı, seccâdeyi ona göstermelidir. Abdest havlusunu ve diğer ihtiyaçlarını temîn etmelidir. Sabah olunca, sabah

namazına kaldırmalı ve cemâ'at hâlinde beraber kılmalıdır. Erkence yemeğini hazırlamalıdır, belki gideceği yol uzundur, işleri çoktur.

Ziyâret edenin kendine yapılan ikrâmı reddetmemesi, hizmeti beğenmemezlik etmemesi lâzımdır. Çünkü ikrâmı red, müslümanın hakkını gözetmemek ve onu aşağılamak olur.

Ev sâhibini, sıkıntıya, külfete sokmamalıdır. Çünkü kardeşliğin şartı, zahmet vermemektir. Zahmet, sıkıntı, sık görüşmeğe, dostluğa mâni olur. Peygamber efendimiz, "**Ben ve ümmetimin takvâ sâhibleri tekellüften beriyiz**" buyurdu.

Din kardeşlerinin sırlarını saklamalıdır. Arkadaşlık kalmasa da buna riâyet etmek şarttır. Çünkü araları açıldıktan sonra arkadaşının sırrını ifşâ etmek, aşağı tabîatlılıktan ve kötü kalblilikten dir. Bunun için, "İyilerin göğüsleri, sırların mezarıdır" denmiştir.

Ziyâretin devamı için

Ziyâretler, dostluklar sevgi üzerine dayalıdır. Sevgi olmazsa zoraki ziyâret sürekli olmaz. Sevginin devamı için şunlara dikkat etmek gerekir:

Arkadaşına, sevdiğini söylemelidir. Çünkü kalbler, birbirini tanır ve birbiri ile görüşürler. Peygamber efendimiz, "**Bir kimse bir kardeşini severse, ona sevdiğini söylesin**" buyurdu.

Sevgide aşırı da olmamalıdır. Bu da zararlıdır. Kızması, yanlışını gördüğü zaman îkaz etmesi gerektiği zaman, bunu yapamaz, hattâ onun yanlışlarını yanlış olarak görmez. Aşırı sevgi, gözü kör eder.

Sevmeye hâlis olmaya gayret etmelidir. Çünkü Allah yolundaki kardeşlik, saf sudan daha berrak ve durudur. Bu sevgi, saf, duru olduğu müddetçe devamlı olur.

Dostlukta, elden geldiği kadar, müslüman kardeşine, gönül rahatlığı ile hediye verilir. Fakat, hediye külfet hâlini almamalıdır. Onun altında ezileceği, pahalı hediye götürmemelidir.

Hatâsını anladı

İmâm-ı Muhammed hazretleri, imâm-ı a'zam hazretlerinin birgün arazide helâya oturma âdâbını talebelerine öğrettiğini gördü. Bu kadar öğretilecek iş varken, helâya oturmanın âdâbını öğretmesi garibine gitti.

Fakat bu arada takip ettiği için nasıl oturulması lâzım geldiğini öğrenmiş oldu. Bir zaman sonra, yolculuk esnasında, aynı yerden geçerken abdest bozması icâb etti. Daha önceki hâdiseyi hatırlayıp, bir denemek istedi. Öğrendiği şekilde oturunca, sağ avucunu, sağ yanağına dayamıştı. Zengin birinin oğlu olduğundan eşkiyâlar bunu takip ediyorlardı. Tam bu esnada uzaktan kemend attılar. Eli çenesinde olduğu için, kemend boynuna geçmeyip kurtuldu.

Hatâsını anlayıp, kişinin bütün hâllerini dîne uygun yapması hâlinde kimbilir daha ne faydaları vardır, deyip doğruca İmâm-ı a'zama gidip talebe oldu. Yıllarca ilim öğrenip, Hanefî mezhebinin meşhur imâmı, imâm-ı Muhammed oldu.

Beşikten mezara kadar

Dînimiz beşikten mezara insanın her hâlinde nasıl hareket edeceğini bildirmiştir. Bunları bilen, buna göre hareket eden rahat eder. Herkesin bilmesi gereken husûslardan biri de helâya girme âdâbıdır. Bu âdâblar kısaca şöyle:

Helâya iyice sıkışmadan gitmelidir. Sol ayakla girip, sağ ayakla çıkmalıdır. Girmeden önce Besmele çekmelidir. Helâda avret yerini, çömelirken açmalı, otururken ağırlığını biraz sol ayağı üzerine vermelidir. Sağ avucunu, sağ yanağı üzerine koymalı, sol el dizleri arasında olmalıdır. Avret mahalline ve pisliğe bakmamalı, tükürmemeli, helâda fazla oturmamalıdır. Sümküremmeli, konuşmamalıdır. Helâda birşey yememeli, içmemeli, ılık çalmamalı, sigara içmemeli, sakız çiğnememelidir.

Sağ eli ile su dökmeli ve sol eliyle yıkamalıdır. Evvelâ önden başlamalı sonra arkaya geçmelidir.

Tahâretten sonra avret yerini temiz bir bezle veya tuvalet kağıdıyla kurulamalıdır.

İşini çabuk bitirmeye çalışmalıdır. Doğrulmadan avret yerini örtmeli, sağ ayağını atarak helâdan çıkmalıdır. Bana eziyet veren şeyi giderip, faydalısını üzerimde bırakan Allaha hamd olsun, demelidir.

Helâda otururken, kibleyi sağ veya sol tarafa almalıdır. Abdest bozarken, kibleye önünü ve arkasını dönmek tahrîmen mekrûhtur. Unutulursa, üstünü kirletmek veya başka tehlike varsa, mekrûh olmaz.

Helâya girerken elinde, Allahü teâlânın ismi ve Kur'ân-ı kerîm yazılı bir şey bulunmamalıdır. Birşeye sarılmış veya cepte olmalıdır. Muska böyledir.

Hiçbir suya, câmi duvarına, kabristana ve yola, kırdan hayvan yuvalarının deliklerine abdest bozmamalıdır.

Vesveseye yakalanmamak için

Helâda üzerine idrar sıçratanlara kabirde azâb olacaktır. Ayakta bevletmemelidir. Sağlık açısından da zararlıdır. Peygamber efendimiz, ayakta bevledeni îkaz etmiştir. Hasta olanın, özrü olanın ayakta yapması câizdir. Yıkanılan yerde bevletmek de uygun değildir. Peygamber efendimiz, **(Vesvesenin çoğu bundandır)** buyurmuştur.

Helâdan sonra, erkeklerin yürüyerek, öksürerek "Istibrâ" etmesi, ya'nî idrâr yolunda damlalar bırakmaması lâzımdır. Kadınlar istibrâ yapmaz. Idrâr damlası kalmadığına kanâat gelmeden abdest almamalıdır. Bir damla sızarsa, hem abdest bozulur, hem de elbise kirlenir. Istibrâda güçlük çekenler, arpa kadar bitkisel pamuğu idrâr deliğine koymalıdır. Sızan idrârı pamuk emer. Hem abdest bozulmaz, hem de don kirlenmez. Yalnız pamuk uzun olup ucunun dışarda kalmaması lâzımdır. Ucu dışarda kalır ve idrar ile ıslanırsa, abdest bozulur. Istibrâdan sonra tahâret yapılır. Su ile tahâretten sonra bez ile kurulanır.

Su içmenin edebleri

Suyu sağ el ile içmelidir. İçerken suya bakmalıdır. Üç nefeste içmelidir. Soluğu suya değil, bardağın dışına vermelidir. Yazın, serin içmelidir. Çok soğuk içmemelidir. Dondurma gibi çok soğuk şeyler zararlıdır. Resûlullah efendimiz serin şerbet içmesini severdi. **(Ayakta içmeyiniz!)** buyururdu.

Abdest aldıktan sonra kalan su ve ilâç yutmak için içilen az su ayakta içilebilir. Yolcu, ihtiyâç hâlinde her suyu ayakta içebilir. Suyu yavaş yavaş içmelidir. Ağız doldurarak içmemelidir. Nefes verirken bardağı ağızdan çekmelidir.

Kaynar şeyi, soluyarak içmemeli, soğutup, sonra içmelidir. Suyun hepsini bir solukta içmemelidir.

Müslümanın artığı şifâdır!

Müslümanın ve hele sâlih insanların artığını içmek bereketlidir. Birkaç kişiye su verirken, önce âlimlere, sonra yaşlılara, en son çocuklara verilir. Yerken, yürürken, otururken de, bu sıra gözetilir. Kendisi sonra içmelidir. Yanında oturanlara birşey verirken, kendi sağında olandan başlanır. Sonra, onun sağındakine olarak devam edilir. Sağdakinin izni ile önce soldakine verilebilir.

Su içerken, bardağı sağ eline almalı, Besmele çekmeli, bereket ve şifâ olması için duâ etmelidir. İçi görünmeyen kaptaki suyu içmemelidir.

Üç nefeste içerken, birinci nefeste Rabbine, verdiği ni'met sebebiyle şükretmeli, ikinci nefeste, şeytandan Allahü teâlâyâ sığınmalı, üçüncü nefeste içtiği suyun şifâ olması için Allahü teâlâyâ niyâzda bulunmalıdır. Her nefesin sonunda da Allahü teâlâyâ hamd ederse içtiği su, diğer su içmesine kadar karnında tesbîh eder.

Terli iken soğuk su içmemelidir. Uyku arasında içmek ve çok su içmek de uygun değildir. Bunların hepsinin vücûda zararları vardır. Peygamber efendimiz buyurdu ki: **(Su içeceğiniz vakit, ayakta içmeyiniz! Vücûdunuza zararlıdır. Yalnız abdestten artan su ve zemzem-i şerîf ayakta içilir.)**

Aç karnına su içmemelidir. Kuvvetten düşürür, insanı zâifletir. Suyu üç defada içip her defasında başında Besmele, sonunda Elhamdülillâh demek daha âfiyetli, susuzluğu giderici ve sıhhatte fâidelidir.

"Günâhı çok olan, çok su dağıtın"

Zemzem suyu ikrâm edildiğinde, güzel kokuda olduğu gibi geri çevirmemeli, almalıdır. Hadîs-i şerîfte, **"Günâhı çok olan, çok su dağıtın"** buyurulmuştur.

Biliyoruz ki, su, insanların, hayvanların ve bitkilerin, kısacası bütün canlıların yaşamaları için, ayrıca temizlik için, yemek, ilâç yapmak için lâzımdır. Su olmazsa canlı varlık kalmaz. Su hayat demektir. Bütün canlıların ana maddesidir. Susuz hayat düşünülemez. Bunun için suyun ayrı bir önemi vardır. Suyun Islâmiyetteki yeri büyüktür. Suda bulunan şu fiziksel özellik, Allahü teâlânın sonsuz merhametini de açıkça ortaya koymaktadır: Cisimler ısındıkça genişler, soğudukça hacimleri küçülür.

Bu fizik kânunu, sıfır ilâ artı dört derece arasındaki su için geçerli değildir. Fizik kânunundaki bu istisna; sıfır derece ve daha düşük sıcaklıklarda denizlerin, göllerin ve akarsuların bütünüyle donmalarını önlemekte ve suda yaşayan canlıların yaşamalarını mümkün kılmaktadır.

Bu olay, yüce Allahın sonsuz varlığına bir ispattır. Birçok ibâdeti yapabilmek için temiz olmak ve abdest almak lâzımdır. Bu ise suyla olmaktadır. Suyu temizlikte kullanabilmek için bazı şartlar aranmaktadır. Bunun için Islâmiyet suyla ilgili birçok hüküm bildirmiştir.

Her insanın su artığı temizdir. Kâfirin, cünübün artığı da temizdir. Domuzun, köpeğin ve yırtıcı hayvanların artıkları, etleri, sütleri kaba necâsettir, pistir.

Hasta ziyâretinin edebleri

Hasta olan müslüman kardeşini ziyâret etmek çok sevâbdır. Hastayı ziyâret eden, Cenâb-ı Hakkın rahmetine gark olur. Bir hastanın ziyâretine gidildiği zaman, kapıya varınca, içeri girmeğe müsâade istenir. Besmele ile girilir, sağ tarafına oturulur, içeri girince selâm verilir, hâl ve hâtırı sorulur. Âcil şifâlar dilenir! Bir ihtiyâcı varsa yapılır.

Hasta ziyâretinde, keskin bakışlarla hastanın yüzüne bakılmaz. Asık suratlı olarak yanında oturulmaz. Güler yüzlü olunur. Onun sevdiği şeylerden bahsedilir. Sevineceği haberler verilir. İnşâallah kısa zamanda iyileşeceksin, eski hâline geleceksin gibi iyi temennilerini bildirmelidir. Böyle sözler hastayı ferahlatır.

Ziyâret kısaa süremelidir!

Hastanın yanında fazla oturmamalıdır. **Sırrı-yi Sekâtî** hazretleri hastalanmıştı. Ziyâretine gelenler, yanında çok oturmuşlardı. Bundan çok rahatsız oldu. Nihâyet kalkıp giderlerken, bize duâ et, dediler. Onlara şöyle duâ etti: "Yâ Rabbî, bunlara hasta ziyâretinin nasıl yapılacağını öğret!" Yine büyüklerden biri hastalanmıştı. Ziyâretine gelenler, çok oturup rahatsız etmişlerdi. Ayrılırken bize bir vasiyyetin var mı diye sordular. Onlara, "Size vasiyyetim hasta ziyâretinde fazla oturmamanızdır" buyurdu. Hasta ziyâretlerinde hastadan duâ istemelidir. Çünkü hastanın duâsı, meleklerin duâsı gibidir. Hastanın yanında hayırlı konuşmalı, duâ etmelidir. Çünkü melekler, bu duâlara âmin derler.

Ümm-i Seleme anlatır: Resûlullah buyurdu ki: "**Hasta veya ölünün yanında bulunduğunuz zaman, hastaya şifâ, ölüye rahmetle duâ edin. Çünkü melekler, sizin duânıza âmin derler.**" Ya'nî meleklerin yanında ettiğiniz ve onların âmin dedikleri duâlarınız kabûl edilir. **Mesâbîh şerhinde** de böyle diyor.

Hastanın yanından kalkarken, ona şifâ bulması için duâ etmelidir. Bir hadîs-i şerifte: "**Bir müslüman, hasta bir müslümanı ziyâret eder ve yedi kerre, (Es'elüllah-el azîm Rabbel Arş-il-azîm en yeşfiyeke) derse, o kimseye Cenâb-ı Hak muhakkak şifâ verir. Ancak eceli hâzir olan hâriç**" buyuruldu.

Sık sık hasta ziyâretlerine gitmelidir. Cenâze namazlarında bulunmalıdır. Kabirleri ziyâret etmelidir. Bu üç şeyi muntazam yapan hastalıktan kurtulur. Dünya sevgisi yok olur. Kalbi nûrlanır, basîret gözü açılır. Hasta ziyâretlerine gidildiğinde, birgün kendisinin de onun gibi zayıf, hâlsiz, yatağa uzanmış olacağını düşünmelidir. Bir yudum suyu bile eline alıp içemeyip, başkalarının yardımı ile içebileceğini düşünmelidir. Bütün bu gerçeklere rağmen hâlâ dünyaya bağlanmaktaki ısrarın ne kadar ma'nâsız bir şey olduğunu düşünmelidir.

Hastalık günâhın affolmasına sebep olur. Allahü teâlâ, hadîs-i kudsîde buyurur ki: **(Benim rahmetim gazabımı geçmiştir. Bundan dolayı, hasta kulumun günâhını affyledim!)** Hastalık, dert, keder, günâhları götürmez. Bu acılara sabretmek günâhları götürür.

Hasta yalnız bırakılmamalıdır

Ağır hastanın yanına kimseyi sokmamak doğru değildir. Hasta istemese de, sâlih insanlar gidip, bir İhlâs okuyacak kadar oturmalıdır. Kimse görüşmesin, konuşmasın denildi diyerek, hastayı bundan mahrûm etmemelidir. Yanına sâlih kimseler girip, Yasîn-i şerîf okumalıdır. Sessiz okumak da faydalıdır.

Hasta yanında, hastalığı artıracak meraklı sözler söylememeli, gazetelerden, hikâyelerden, mal, ticâret, siyâsetten lâf açmamalıdır.

Hasta yanında, evliyânın, âlimlerin ve sâlihlerin menkıbeleri ve sözleri konuşulmalı, bunlara sevgisi artırılmalıdır. Evliyâ-yı kirâmın söylenmesi, anılması rahmete sebep olur.